

ALEVİ
İNANÇ REHBERLERİ
ÇALIŞMA YEMEĞİ

14 Ocak 2010
Ankara

Dizgi & Grafik

DNA Medya Tanıtım

Fevzi Çakmak Sokak No: 11/12 Kızılay - Ankara

Tel: 0 312 230 77 55 • Fax: 0 312 229 76 39

www.dnamedya.com

Baskı

Anadolu Bulvarı Meka Plaza No:5/15

Gimat – Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 397 16 17 • Fax: 397 03 07

www.basakmatbaa.com

**ALEVİ
İNANÇ REHBERLERİ
ÇALIŞMA YEMEĞİ**

**14 Ocak 2010
Ankara**

Recep Tayyip ERDOĞAN

Başbakan

Hükümeti devraldığımız 2002 yılı sonundan itibaren ekonomiden ulaştırmaya, eğitimden sağlığa, dış politikadan turizme kadar hemen her alanda Türkiye'nin yaşadığı birçok kronik ve yapısal soruna kalıcı çözüm üretmenin gayreti içinde olduk. Bu çabalarımız kısa zamanda meyvelerini verdi ve birçok alanda Cumhuriyet tarihinin en büyük başarılarını elde ettik, büyük mesafeler kat ettik.

Bunun yanında demokratikleşme, şeffaflaşma, hukukun üstünlüğü, insan hakları, özgürlükler, birlik ve bütünlüğümüzün pekiştirilmesi gibi hususlarda da kararlı adımlar attık. Bu alandaki en büyük adımlarımızdan biri, “Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi” olarak adlandırdığımız Demokratik Açılım sürecidir. Bu süreçte farklı toplumsal kesimleri ilgilendiren tüm sorun alanlarını masaya yatırarak en geniş şekilde tartışıyor, hal yoluna koymaya çalışıyoruz.

Bu kapsamda, ilki 3–4 Haziran 2009’da, sonuncusu da 28–30 Ocak 2010 tarihlerinde gerçekleştirilen ve toplam yedi etaptan oluşan Alevi Çalıştayları, “Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi” çerçevesinde başlattığımız girişimler içinde çok önemli bir yer tutuyor.

Alevi Çalıştayları, Alevi vatandaşlarımızın sorunları konusunda ilgili tarafların görüşlerine doğrudan kulak vermek, sorunları doğrudan tespit etmek, çözümü konusunda bilgi eksenli adımlar atmak ve ko-

nunun enine boyuna tartişilmesini sağlamak bakımından çok yararlı olmuştur. Bu açıdan, ilgili Devlet Bakanlığımızın himayesinde gerçekleştirilen bu çalışmaları, ortaya çıkarması muhtemel hayırlı sonuçları itibariyle kayda değer bir girişim olarak görüyor ve değerlendiriyorum.

şunu net olarak ifade etmek gerekir ki, açılım süreci ve çalıştaylar, devletimizin Alevi vatandaşlarımıza ilişkin tarihsel hafızasını gözden geçirme hatta yeniden oluşturma konusunda bir milattır. İnanıyorum ki, bu süreç sonunda ülkemizdeki her bir vatandaş kendini daha özgürce ifade edebilecek, milli birlik ve bütünlüğümüz daha da güçlenecektir.

Bu vesileyle başta Devlet Bakanımız Faruk elik olmak üzere çalıştayların gerçekleşmesini sağlayan herkesi ve sürece katkı veren tüm vatandaşlarımı en içten dileklerle kutluyor, yayınlanan bu tutanakların devlet-vatandaş buluşmasının önemli unsurları arasında yer alacağına olan inancımı ifade ediyorum.

Faruk ÇELİK

Devlet Bakanı

Kamuoyunda “Alevi Açılımı” olarak bilinen ve Alevilerin belli başlı sorun ve taleplerini demokrasi ve insan hakları temelinde yeniden ele alıp değerlendirme amacı güden Hükümet girişiminde, Bakanlığımız himayesinde bir dizi çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Bu çalıştaylarda şimdiye değin farklı platformlarda görüş ve düşüncelerini ifade eden Alevilerin sorun ve taleplerinin belirlenip, bu çerçevede atılacak adımların net bir şekilde belirlenmesi hedeflenmiştir. Düzenlenme ve uygulama aşamalarında, tüm katılımcıların genel kamuoyunda bilinen söylemleriyle tebarüz etmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Böylece çalıştay üyelerinin Alevi kamuoyunun örgütsel çeşitliliği içinde ortaya çıkan parçalılığı yansıtması kadar, aynı şekilde sorunun çözümüne yönelik kuşatıcı dil ve önerileriyle de bilinmiş olmalarına özen gösterilmiştir.

Esasen değişik mahfillerde dillendirilen ve yer yer sert unsurlarla takviye edilen söylem ve çıkışların soğukkanlı bir şekilde ele alınması için olayın belli başlı taraflarını kademeli olarak bir araya getirmek ve ardından da ulaşılan diyalog zemininde gerçek ve sahici çözümleri devreye sokmak gerekmiştir. Bu bağlamda konunun içine Alevileri STK’ları, akademik ve siyasal çevreleri, gazetecileri ve ilahiyat çevrelerini de dahil etmek problemin çözüm noktalarını ülkenin ortak gündemi olarak belirlemek gerekmiştir.

Kabul etmek gerekir ki devlet bugüne kadar Alevilerin sorunlarını çözmek, taleplerini karşılamak ve kendileriyle iletişim kurma konusunda tatminkâr bir açılım sunmada yeterli bir mesafe alamamıştır. Bu toplantıların amacı temsil değeri yüksek bir buluşma ortamı sağlayarak sorunların çözümünde herkese söz hakkı vermek ve katılımcı demokrasinin gereklerine uygun bir müzakere süreci başlatmaktır. Uzun soluklu bir girişime sağlam ve kalıcı adımlarla başlamak mesafe almak açısından yararlı olacaktır.

7 aşamalı olarak gerçekleştirilen çalıştayların ilki 3-4 Haziran 2009'da sonuncusu ise 28-30 Ocak 2010 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylara Alevi sorununa duyarlı pek çok kişi davet edilmiş, katılımcılar bu süreçte söylemsel farklılıkları esas alınarak sürece katkı sunmuşlardır.

Yaklaşık 40'ar kişinin katılımıyla gerçekleştirilen her bir çalıştayda geniş ölçekte bir müzakerenin sağlanması için gayret sarf edilmiş ancak az da olsa kimi davetliler farklı gerekçeleriyle bu toplantılarda yer alamamışlardır. Bununla birlikte genel toplam açısından bakıldığında, Alevi sorununun bütün boyut ve sınırlarıyla birlikte ele alınması konusunda gerçekleştirilen bu çalıştayların, mevcut durumun netlik kazanmasında bir hayli verimli olduğunu belirtmek gerekir.

Çalıştaylar birer ay aralıkla gerçekleştirilmiş, bu bağlamda her bir buluşmanın kamuoyu ve medya dünyasındaki yansıma ve geri bildirimlerini almak, sürecin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi açısından oldukça besleyici olmuştur. Toplumsal birlik ve kardeşlik düzeyinde yeni fırsat alanları yaratan müzakere süreçleri, karşılıklı anlayış, hoşgörü ve diyalog alanındaki beklentileri de çoğaltmıştır.

Gerçekleştirilen bu oturumlarda her konuşmacı kendi görüş ve kanaatini çekincesiz, hiçbir müdahaleye maruz kalmaksızın, karşılıklı güven ilişkisi içinde ifade etme olanağı bulmuş, bu çerçevede ortaya çıkan kimi sıra dışı tartışmalar bile ilgili taraflarca birer katkı olarak değerlendirilmiştir. Kökleri yüzyıllara uzanan ve bugün kapsamlı bir sorun olmakla kalmayıp adeta gündelikleşen bir gerçeklik hakkında birbirinden farklı görüşlerin olmasının pek de yadırganacak bir yanı bulunmamaktadır.

Öte yandan bu çalıştaylarda ortaya çıkan görüşlerin toplumun farklı kesimlerdeki yorumlarına ulaşmak üzere özellikle Alevi olmayan inanç ve temsil gruplarıyla da görüşmeler yapılmış; kamuoyunun bilgisi dâhilinde gerçekleştirilen bu toplantılarda da sorunun ele alınması noktasında, anlaşılabilir bir dile ve zemine yönelik ihtiyaç bilhassa vurgulanmıştır.

Bu bağlamda Alevi inanç rehberleriyle de bir araya gelinmiştir. Çalıştaylarda ana gövdeyi oluşturan katılımın önemli ölçüde örgütsel yapılardan oluştuğu göz ardı edilemez. Bu nedenle, başlı başına geleneği temsil eden inanç rehberlerinin mevcut gelişmeler karşısındaki kanaatlerini de dikkate almak gerekiyordu. Aynı konsept içinde Sivas'ta da belli başlı sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla özel bir toplantı düzenlenmiştir. Bu iki toplantının tutanakları da diğer çalıştay kayıtlarıyla birlikte yayınlanmaktadır.

Yaklaşık 500 kişinin aktif katılımını yansıtan bu çalıştaylarda hemen herkesin üzerinde uzlaşacağı görüş ve düşünceler olduğu gibi pek çok kişiyi pekâlâ rahatsız edebilecek görüş ve düşünceler de olmuştur. Bu vesileyle dile getirilen yaklaşımların, niteliği ne olursa olsun, bunların hiçbirinin ilgili Bakanlığımızı bağlamadığını bu vesileyle belirtmek gerekir. Sorunun ele alınışında ortaya çıkan görüşlerin ılımlı, agresif, sıradışı, fantastik ya da makul olmaları tartışma kültürümüzün sınırlarını yansıtmaları açısından dikkatle incelenmeyi gerektirmektedir. Buna karşılık Bakanlığımız, çalıştaylar sürecinde ilerde bu toplantılarda neler olup bittiği konusunda ortaya çıkabilecek polemiklere meydan vermemek için, sorumluluğunun bir gereği olarak bu verileri kamuoyuyla paylaşma kararlılığını her fırsatta dile getirmiştir. Aslında bu metinler, konunun mahiyetini öğrenmek ve çözüm noktasında gelinen noktaları görmek için vazgeçilmez bir arşiv değeri de taşımaktadır. Her vesileyle vurgulandığı gibi bu kayıtlar gerçekte hem devlet hem de toplum nezdinde yaygın kabul gören Alevi algısı açısından da ciddi bir referans değeri taşımaktadır.

Alevilerin talepleri arasında en başta ayrımcılığın ortadan kaldırılması gelmektedir. Alevi kimliğinin tanınmasını isteyen Aleviler eği-

tim ve öğretim müfredatında kendi inançlarına daha geniş bir şekilde yer verilmesini, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın pozisyonunun ideal laiklik normları içinde yeniden ele alınmasını istemektedirler.

Alevilerin sorun ve taleplerinin doğrudan değerlendirildiği çalıştaylar sonucunda hazırlanan raporda tüm bunlara ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir. Rapor, Alevi taleplerinin ele alınıp karşılanması konusunda bir yol haritası işlevi görecektir.

Sürecin başarıyla sürdürülmesinde Alevi ve Sünni kamuoyunun sunduğu katkılar da önemlidir. Yanı sıra medyada da çoklukla konu, süreci tıkayıcı hatta baltalayıcı bir dil üzerinden değil, aksine rahatlatıcı ve geliştirici bir dil üzerinden ele alınıp işlenmiştir. Bütün bu katkılar, tarihsel bir sorunun bugün her vesileyle ağırlığı hissedilen bilançosunun sorgulanmasında ciddi ve kolaylaştırıcı rolleriyle teşekkürü hak etmektedir.

Bu bağlamda Devlet Bakanlığı'nın her düzeydeki personelinin sürecin işleyişindeki katkılarını burada anmak isterim. Bu bağlamda süreci başından beri gerek koordinatörlük gerekse moderatörlük rolüyle başarılı bir şekilde yöneten Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı'na özellikle teşekkür borçluyum.

Aynı şekilde çalıştayların sekreterliğini üstlenen Süleyman Bayraktar'a ve organizasyonların kusursuz bir şekilde gerçekleştirilmesinde katkılarını gördüğüm Altus Organizasyon'dan Dilan Karakoyun'a da teşekkür ederim.

Gerek bu tutanakların gerekse hazırlanacak raporun Alevi vatandaşlarımızın sorunlarının çözümünde kayda değer bir fonksiyon icra edeceğine içtenlikle inanıyorum. Yayınlanan bu kayıtların toplumsal sorunlarımızın aşılması noktasında sorumluluk kaygısı güden her vatandaşımız için kayda değer açılımlar sunacağını umuyor, tüm katılımcılara ve emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Açılış Konuşması

14 Ocak 2010
Ankara

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR - Değerli misafirler, değerli inanç rehberlerimiz, inanç önderlerimiz hoş geldiniz. Değerli basın mensupları sizler de hoş geldiniz.

Bugün Alevi Çalıştayı çerçevesi içerisinde ülkemizin saygın Alevi ve Bektaşî inanç rehberleriyle bir araya gelme, onlarla yemekte buluşmayı tasarladık. Bu amaçla da burada bulunuyoruz.

Yemek öncesinde ve sonrasında Sayın Bakanımız sizlerle bir hasbıhal etmek, gelişmeler hakkında bilgi vermeyi arzu ederler. Ben sözü fazla uzatmadan Sayın Bakanımıza mikrofonu uzatmak istiyorum. Buyrun Sayın Bakanım.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK'İN AÇIŞ KONUŞMASI

Değerli konuklar, değerli basın mensupları, bugün Alevi ve Bek-taşı inanç rehberleriyle bir araya gelmekten duyduğum mem-nuniyeti ifade etmek istiyorum. Öncelikle siz değerli konuklarımız ve basın mensup-larına hoş geldiniz diyorum. Hoş geldiniz, sefalar ge-tirdiniz

Değerli basın mensupları, öncelikle şunu ifade etmek istiyorum. Bu bir araya gelişimiz yani bugünkü toplantı bir çalıştay toplantısı değil. Bildiğiniz gibi bugüne kadar altı çalıştay gerçekleştirdik. Alevi ve Bektaşilerin ta-lepleriyle ilgili gerçekleştirdiğimiz altı çalıştay da ama-cımız neydi? Top-lumsal birlik ve beraberliğimizin önündeki engellerin nasıl kaldırılacağı konusunda, bu çalıştaylara katılan tüm kesimlerin katkılarını almak ve bu taleplere nasıl cevap verilebileceği konusunda tüm kesimlerle isti-şarede bulunmak idi.

Bu çerçevede altı çalıştay gerçekleştirdik. Önümüzdeki günler-de yani 28 Ocak tarihinde yedinci çalıştayımızı gerçekleştire-ceğiz. İlk çalıştayımızı bildiğiniz gibi 3 Haziran 2009 tarihinde gerçek-leştirmiş idik ve başlatmış idik.

O gün ne söylediysek sözüümüze sadık kaldık; çalıştay yedinci çalıştaya getirdik ve yedinci çalıştay 28 Ocak tarihinde üç günlüğüne Ankara Kızılcahamam'da yine ilk altı ça-lıştaya katılanlardan oluşacak olan takriben 45 kişiye yakın bir heyet, bir karma grupla nihai toplan-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

tımızı, nihai çalıştayımızı gerçekleştirmiş olacağız. Ve o çalıştay neticesinde ortaya bir rapor çıkacak, bu raporu Sayın Başbakan'a takdim edeceğiz. İnanıyorum ki bir yol haritası da bu şekilde açıklanmış olacak ve bu talepler umuyor ve diliyorum ki cevabını bu rapor içerisinde bulacaktır.

Değerli konuklar, değerli katılımcılar, son çalışmaya giderken, tabii ki bu çalıştayda, Alevi ve Bektaşî kardeşlerimizin belli başlı taleplerini tam bir yetkinlik ve duyarlılık içeriğinde ele alınacağını bilmenizi istiyorum ve bu çalıştayda konu başlıklarını sizlerle paylaşacağız. Belki 28 Ocak'taki gündemi sizlerle bu kısa süre içerisinde paylaşacağız, sizlerin de kanaatlerini alacağız.

Peki, bu bir çalıştay değilse, neden böyle bir toplantıya ihtiyaç duyduk? İstiyoruz ki 28 Ocak'ta yapacağımız son çalıştay öncesi ekşiyimimiz gediğimiz kalmayın. Tüm kesimlerin görüşlerini alalım, açık bir şey kalmayın, söylenecek söz kalmayın, bunların hepsi konuşulsun ve kayıt altına alınsın. Ve son çalışmaya giderken katılımcılarla, tüm bu talepleri, tüm bu konuşmaları paylaşalım ve çıkacak olan yol haritasına, çıkacak olan çözüm ve taleplere cevap konusunda herhangi bir görüş bu çalışmanın dışında kalmayın. Sizlerle bir araya geldiğimiz gibi ayın 28'ine kadar gerek bireysel olarak gerek yine bu şekilde gruplar halinde bir çok temasla sürdürmeye devam edeceğiz ve bu çerçevede 28 Ocak'taki yedinci çalışmaya ulaşmış olacağız.

Şunu ifade ederek konuşmamı bitirmek istiyorum; bugüne kadar vakar içerisinde, samimiyet içerisinde, ciddiyet içerisinde bu çalışmayı sürdürdük, inanıyorum ki umuyorum ki bu samimiyet, bu ciddiyet bu kadar önemli konuya atfedilmesi gereken durumlardır. Gereken bakış açılarıdır. Ve bu ciddiyetle de şahsen ben bunun sonuçlanacağına inanıyorum. Son çalıştayda hazırlanacak olan raporun beklenen taleplere büyük ölçüde cevap vereceği inancındayım ve bu şekilde neticelendirilmesini temenni ediyorum. Ve herkesten de bu

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ciddiyet içerisinde sürdürülen bu çalışmalara, iyi niyetle sürdürülen bu çalışmalara katkı beklediğimizi, gerekli gereksiz değerlendirmeler değil, samimi bir şekilde yürüyen bu çalışmalara katkı sağlamalarını talep etmenin de hakkımız olduğu inancı içerisindeyim.

Tekrar, teşekkürlerinizden dolayı hepinize teşekkür ediyorum. Hepinize en derin saygılarımı sunuyorum. Medyaya da çok teşekkür ediyorum, bu çalıştaylar boyunca gerçekten büyük desteği de medyadan gördüğümüzü bir kez daha ifade ediyorum. Bu sorumluluk içerisinde milli birliğimizin, dayanışmamızın daha da güçleneceğine, sorunları bir bir çözeceğimize inancımızın tam olduğunu bu konuşmam vesilesiyle vurguluyor; hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR - Sayın Bakana çok teşekkür ediyoruz.

Bu toplantıyı sürdürebilmemiz için değerli basın mensuplarının salondan ayrılmaları gerekiyor. Eğer 5-6 dakika içerisinde salondan ayrılmaları sağlanırsa, biz vakit kaybetmeden değerlendirmelere geçebiliriz, sizi bekliyoruz arkadaşlar.

Evet, teşekkür ediyoruz. Sözü Sayın Bakanımıza bırakıyorum.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Efendim, tekrar hoş geldiniz, gerçekten çok nezih bir ortam zahmet ettiniz, geldiniz. Bu sürece bu katkılarınızdan dolayı bir kez daha şükranlarımı arz ediyorum. Bugün basına da ifade ettiğimiz gibi bir çalıştay şeklinde bunu değerlendirmiyoruz; bu 28'inde yapacağımız son çalıştaya giderken konular, bu altı çalıştay boyunca enine boyuna konuşuldu. Tarihsel boyutları, yapılanlar, edilenler hakikaten konuşuldu o boyutuyla ele almak değil de konu başlıklarını biraz sonra sizlere takdim edeceğiz.

Bu çerçevede alternatifli çıkış yolu nasıl gösterebilirsiniz bize, yani bizim işimizi nasıl kolaylaştırırsınız? Kolaylaştırır derken yanlış anlaşılmasın, çözümden yana bir uğraş içerisindeyiz. Burada ne gibi çıkış yollarımız vardır, hangisi daha doğrudur? Burada sizlerle aramızda ortak şeyler çıkabilirse tabii ki bizim için son derece önem arz eder.

Bu görüşleriniz son çalıştay açısından, biz bugün kaybetmemek açısından diyoruz ki; yemek molasına kadar, takriben 12.15'e kadar bırakalım, 12.15-13.30 arasında yemek molamız var. 12.15'e kadar öncelikle moderatör arkadaşımız kısaca altı çalıştayla ilgili sizlere bilgi verecek, sonra sizlerden biz bu bir buçuk saatlik zaman dilimi içerisinde konu başlıklarını sizlere verdikten sonra bu çerçevede sizlerin görüşlerini alalım diyorum. Konu başlıklarını da şimdiden verelim Necdet Bey, biz altı çalıştayı anlatırken siz de hafızanızda bunlarla ilgili değerlendirme yaparsınız.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Biz 28'inde birinci günü şu başlıklarda müzakere yapılmasını uygun buluyoruz. Bu müzakere gündemine de katkınız olabilir. Dersiniz ki; şu maddeye şöyle bir şey koysak iyi olur, ona da açık olduğumuzu ifade edeyim. Bir de kimlik ve beyan sorunları yani yaşanan kimlik açısından sorunlar kısaca açıklama yaparız birazdan, anayasal ve hukuksal sınırlar, Alevilik çerçevelendirme sorunları, Diyanet İşleri Başkanlığı, zorunlu din dersleri, Madımak Otelii düzenlemesi, inanç rehberleri (dedelik) ve son gün de cemevlerinin statüsü. Bu başlıklar altında biz son çalıştayımızı yapmak istiyoruz.

Ayrıca, bu gündeme şu konular ilave edilsin şeklinde bir teklifiniz olursa kısaca söylemenizi; bu sorunlarla ilgili bizim önerimiz budur, böyle bir çözüm bizce uygundur şeklindeki görüşlerinizi almak için bu toplantıyı gerçekleştirdik. Yoksa ben sizleri saatlerce, günlerce dinlemekten zevk alacağımı bilmenizi istiyorum. Günlerce konuşabiliriz ama maksat o değil, maksat sonuca katkı sağlansın. Bu yaptığımız konuşmalarla bu bağlamda kalırsak isabetli olur inancındayım. Tekrar hoş geldiniz diyorum. Şimdi altı çalıştayın bir değerlendirmesini, kısa bir değerlendirmesini Necdet Bey yapacak. Buyrun Necdet Bey.

MODERATÖR- Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Değerli konuklar hoş geldiniz tekrar. Biz 3 Haziran'dan itibaren, biliyorsunuz kamuoyu da çok yakından takip ediyor, altı çalıştay gerçekleştirdik. Her ay bir çalıştay düzenlemeye gayret ettik, bunların düzenlenmesi, konukların davet edilmesi, ilgili prosedürlerin gerçekleştirilmesi, içerik belirlenmesi bir hayli vakit alıyor.

Bu çalıştayların ilkinde Alevilerle bir araya geldik değerli konuklarımız arasında ilk çalıştaya katılan düşünce önderleri, inanç önderlerimiz de bulunuyor. Onlar, o çalıştayın canlı tanıklarındırlar. Orada doğrudan tüm Alevi gruplarını fikriyat farklarına dikkat ederek, söylem farklılıklarına dikkat ederek davet ettik ve onlardan kendi sorunlarını kendi dilleriyle anlatmalarını arzu ettik. Gerçekten de o toplantı bizim için çok verimli oldu. Birinci çalıştayda Aleviler kendileri için yakıcı, son derece sıkıntı verici sorunları tam bir yetkinlik içerisinde bizimle paylaştılar.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Kendi aralarında görüş ayrılıkları oldu ama bu görüş ayrılıkları sorunların dile getirilmesinde çok fazla engel olmadı. Bu konudaki sorunları biz burada tekrar konuşma fırsatı bulacağız. Bunun yanısıra devletten beklenen talepler oldu, kendilerinden kaynaklanan, kendilerinin zaman zaman işi sıkıntıya sokacak girişimlerinin de farkına varma olanağı oldu. Bu toplantıda biz sonuçta birinci çalıştayda Alevi toplumunun genel geçer sorunlarının tam bir çerçevesini öğrenme, gözleme fırsatı bulduk.

İkinci çalıştayda akademisyenlerimizi çağırdık Türkiye'nin önde gelen Alevi-Bektaşî konusuna duyarlı, ilgili; bu konularda çalışma yapan akademisyenleri, bilim adamlarını çağırdık. Onlardan da ellerindeki akademik verilerle gündelik hayattaki gerçek Alevilik arasında bir uçurum var mı? Alevilerin mevcut sorunları akademik dünyanın ne tür katkılarıyla aşılabilir, bu konularda kendilerinden görüş istedik, akademisyenler de doğrusu bize kendi açılarından çok yararlı sayılabilecek önerilerde bulundular.

Üçüncü çalıştay ilahiyatçılırla yaptık, ilahiyat fakültelerinde çalışan akademisyenler, biliyorsunuz Türkiye'de Alevilikle ilgili araştırmalar önemli ölçüde ilahiyat fakülteleri tarafından yapılıyor. Bu konuda zayıf da olsa bir eleştiri aldık, ilahiyatçıları neden çağırdınız? İşin aslı şudur; biz aslında her toplantıya konunun bütün taraflarını çağırmaktan yanayız, bir konu hangi alanlara kayıyorsa, hangi alanlarda bir tartışma yaratıyorsa, o alanların tamamını sürece dâhil ederek, bu sorunun tüm tarafların desteğiyle çözülmesinden yanayız. Dolayısıyla şimdi burada bulunan değerli konuklarımızın da türdeş olmadıklarını, aynı fikirde olmadıklarını, çok farklı kamplardan, çok farklı bakış açlarına sahip olduklarını fark etmişsinizdir.

Biz bu çeşitliliği sürekli olarak gözetiyoruz, ilahiyatçıları çağırdığımızda işte ilahiyat alanlarında yapılan çalışmaların Alevilik dünyasında nasıl karşılık bulunduğunu, ilahiyatçıların katkılarının Aleviler tarafından nasıl algılandığını, konuştuk, müzakere ettik. Ve belki sayın bakanımız da değineceklerdir, ilahiyat fakültelerinden katılan akademisyenler

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

bize bu konudaki ihmallerini, bu konudaki zayıflıklarını şimdiye kadar yapmaları gereken bazı şeylerde de geç kaldıklarını da açık yüreklilikle paylaştılar. Bu bizim açımızdan önemli bir gelişme oldu.

Sivil toplum kuruluşlarını davet ettik, ülkemizin önde gelen insan hakları örgütleri, toplumsal sorunlara duyarlı inisiyatifler, vakıflar, sendikalar. Bu temsilci arkadaşlar, katılımcılar da bize Alevi sorunları hakkında ne tür katkıya açık olduklarını, neleri bizler için yapabileceklerini söylediler. Biz onlardan da çok yararlandık.

Son iki oturumumuz medya ve siyaset dünyasıyla gerçekleştirildi. Medya oturumu biz tabi medyanın önemine inanıyoruz, çalışmalarımızın basında medyada yer alması için değil, medyanın bu konularda çok yönlendirici olduğunu bildiğimiz için sorunun çözümlenmesi, sorunun yumuşatılması konusunda medyaya düşen çok büyük görevler olduğu için önde gelen, saygın medya mensupları ile konuyu bütün boyutlarıyla konuştuk ve bu konuda tansiyonu düşürecek sorunun çözümüne katkı sunacak girişimlerde bulunma konusunda kendileriyle belirli bir mutabakata vardık.

Doğrusu sizler de gözlüyorsunuzdur, bu çalıştaylar süreci başladı başlayalı kamuoyunda önemli ölçüde bir karşılıklı anlama, birbirini merhametle dinleme, hoşgörü ortamında geliştiğini ve hemen her hane Aleviliğin konuşulmaya başlandığını herhalde sizler de fark ediyorsunuzdur. Bunun önemli bir gelişme olduğunu düşünüyoruz.

Son siyaset oturumunda sadece milletvekili olan, geçmişte ve şimdi milletvekili olan konuklarımız yer aldı. Onlardan Alevilik konusunda Büyük Millet Meclisinde ne tür girişimde bulduklarını, şimdiye kadar sorunların çözümüne ilişkin adımların ne tür engellerle karşılaştığını, birer milletvekili olarak bu sürece nasıl katkıda bulunacaklarını, kendi deneyimlerini de ortaya koyarak bizimle paylaşmalarını arzu ettik.

Tabi ki bu milletvekillerinin hepsi Alevi-Bektaşî kültüründen gelen insanlar değildi. Örneğin; 45 kişilik katılımcı grup içerisinde 10 ya da 15 kişilik Alevi olmayan katılımcılar da vardı. Ancak çok ilginçtir Alevi

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

olanla olmayanlar birbirlerinin sorunlarına kulak verme, yardımcı olmak konusunda gerçek bir işbirliği içerisinde o gün de bize verimli bir ortam sağladılar.

Şimdi biz bu çalışmaları tamamladık ve yedincisini 28 Ocak'ta Kızılcahamam'da gerçekleştireceğiz. Sayın Bakanımız vurguladılar, tüm çalıştayların içinden karma bir listeyle bu çalışmayı, son çalışmayı tamamlamak istiyoruz.

Bu çalıştaylarda şunlar bize açık yüreklilikle söylendi: Laiklik konusunda Alevilerin ciddi kaygıları ve sorunları var. Devletin laiklik algısı ve uygulamaları açısından Alevi yurttaşlar arasında tedirginlik yarattığına dair ve buna bağlı olarak din kültürü dersleri ve buna bağlı olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nın konumu, sonuçta laiklik kavramı etrafında dolaşan bir tedirginlik noktası vardır.

Bu arada sembolik talepler de var. Örneğin; Madımak'ın tüm Alevi kamuoyundaki acıtırıcı, yakıcı, incitici hatırası, hatıra demeyelim kötü bir anı olarak belki ifade edilebilir, bunun ortadan kaldırılması konusunda çok farklı, sonuçta, sorunla ilgili bir düzenleme yapılmasını arzu eden bir geniş yaklaşım oluşturuldu. Din kültürü derslerinin kaldırılmasını, doğrudan kaldırılmasını isteyenler olduğu kadar, bu derslerin ıslah edilmesini, bu derslerin, Alevileri tatmin edici bir şekilde düzenlenmesi arzu edenler oldu.

Bu çerçevede biz altı çalışmayı tamamladık, doğrusu biz bu saha hakkında hepimiz bu çalıştaylar sayesinde çok daha derin, çok daha gerçekçi bilgilere eriştik. Keşke bu çalıştaylar bundan önceki siyaset dönemlerinde gerçekleştirilseydi diye düşünüyoruz, ben tekrar sayın bakanıma söz hakkını veriyorum.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Evet, ben de teşekkür ediyorum.

Şimdi sizlere söz verirken, biz bu çalışmalara 3 Haziran'da Sayın Başbakanın talimatıyla başladık. Öncelikle ne olur önyargılardan sıyrılmam, bunu bütün yüreğimle kılcal damarlarımdan söylüyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Bir problem var, bir talep var, bunu biz ülkeyi yönetenler olarak samimi bir şekilde dinlemek ve çözüm yolları aramak durumunda olduğumuz gibi bu sorunları yaşayan insanların da bu sürece katkı sağlamak gibi bir sorumlulukları olduğunu hiçbir zaman unutmayalım, birinci söyleyeceğim bu.

Efendim, bu çalışmayı yapıyorsunuz burada, kim bilir ne siyasi hesaplarınız var, kitaplarınız var... Ben uzun yıllardan beri siyasetteyim; burada Bursa'dan da değerli kardeşlerimiz var, kime oy verirseniz, vermeye devam edin, ondan da dönmeyin ama biz bu sorunu çözelim. Bu soruna bir çözüm yolu bulalım, çıkın isterseniz deklare edin. Deyin ki; bizi o ilgilendiriyor...

Şimdi geçen yine bize bir görev verildi. Roman kardeşlerimiz ile ilgili olarak, tabi ki o öyle yıllara sâri bir mesele değil. Onun da birçok sorunu var ama Alevi ve Bektaşılık gibi değil, tabi Alevi Bektaşiliğin tarihinde geriye doğru gittiğimiz zaman acılar, üzüntüler, kederler, çileler gidiyor da gidiyor. Yani bu derin bir konu ama biz Roman kardeşlerimizle oturduk bir çalıştayda işi bitirdik.

Şimdi mart ayında, onlar kentin nerelerinde yaşıyor, bunu hepimiz biliyoruz, hangi şartlarda yaşıyorlar, biliyoruz. Mart ayında büyük bir toplantı ile şu anda toplu konut idaresi devreye girdi, yer tespitleri yapılıyor. Yaygın bir şekilde 38 ilde konutlar yapılacak, okulları yapılacak, çevre düzenlemeleri yapılacak, sağlıklı koşullarda sağlık ocakları yapılacak, mesleki eğitimle Türkiye İş Kurumu vasıtasıyla gençler işe alınacak, aileler, hanımlar eğitilecek. Topluma entegre, toplumla kaynaşması konusunda atılması gereken adımlarla ilgili talimatlar verildi. Şu anda kurumlarla çalışmalar sürdürülüyor. Yani o konutlara, o mezbelelikte yaşayan kardeşlerimiz taşındıklarını görürsek var ya herhalde en büyük sevinecek olan bizleriz.

Şimdi bu 1400 yıllık belki daha derinlikleri olan bu hadise ile ilgili konumuzun zor olduğunun bilincindeyiz ama bu zorluğu dikkate ala-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

rak katkılarınızı bekliyorum. Ne olur iki konu dışına çıkmayalım. Bizim 28'ndeki işimizi kolaylaştırıcı noktadan, oraya ağırlıkla oraya yönelirseniz çok hızlı yol alırız diye temenni ediyorum.

Söz sizin, söz almak isteyen arkadaşlar isimlerini yazdırsınlar.

MODERATÖR - Efendim, mikrofona basarak isimlerinizi yazdırınız, mikrofonu kullanarak.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Yavaş yavaş, şöyle 10 kişiyi falan yazalım sonra devam edelim. Yani nasıl olur, üçer beşer dakika uygun herhalde, çünkü gerekli olursa öğleden sonra tekrar sizlere söz verebiliriz

MODERATÖR - Değerli konuklar, sözünü kullanan mikrofonu kapatsın çünkü ses gelmiyor.

Şu anda kayda almıyoruz, belirli bir sayıya ulaştık değerli konuklar. Şimdi tabi moderatör olarak, sizin ben sözünüzü keseceğim, eğer üç dakikadan fazla konuşursanız müdahale etmek durumunda kalacağım. Bunu saygısızlık olarak algılamayacağınızı düşünüyorum. Çünkü böyle belli müdahale yapmazsak 60 kişinin sözlü görüşünü almak mümkün olmayacak. Lütfen hepimiz birbirimizin haklarına riayet edelim. Şimdi Ali Metin dededen başlayalım.

ALİ METİN - Cümleliz hoş geldiniz, başta Sayın Bakanım olmak üzere hepinize saygılar sunuyorum. Ben Hüseyin Abdal Ocağı'ndan halk ozanı, Hak Aşıkı Ali Metin dedeyim. Benim konum, Alevilik nedir? Ben Alevi olduğum için, Alevilik için bir şiirimi okuyup hepinize saygılar sunacağım. Alevilik Allah'ı bir bilen, Kitabı Kur' an-ı Azimi şan olan, Peygamberi Hz. Muhammet Mustafa olan, Hz. Ali ve onun Ehlibeyti-i seven herkes Alevidir. Benim görüşümdür bu, Alevilik İslam'ın özündedir asla ve asla dışında değildir.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Anadolumuzda Aleviyiz biz,
Allah bir, Muhammet Ali diyerek,
Anadolumuzda Aleviyiz biz,
Atatürkçü Pir Sultanı severek,
Anadolumuzda Bektaşî'yiz biz,
Dinimiz İslam'dır, kitabımız Kur'an,
Muhammet Ali'ye hedikler veren,
Allah Allah diye semahlar dönen,
Anadolumuzda Atatürkçüyüz biz,
Aleviler asla dinsiz olamaz,
Suçlu insanları cemine almaz,
Lokmamız helaldir suçlu yiyemez,
Anadolumuzda Aleviyiz biz,
Biz mum söndürmeyiz, mumlar yakarız,
Kadınlara ana-bacı diye bakarız,
Kul hakkından, hem Allah'tan korkarız,
Anadolumuzda Aleviyiz biz,
Dedem dua eder, zakir de saz çalar,
Allah Allah diye çıramız yanar.
Bacı gardaş cemde hep semah döner,
Anadolumuz da Aleviyiz biz,
Ahmet Yesevi'de bir ışık yandı,

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Pir Hacı Bektaşım dergâhı kurdu,
Kemal Atatürk'üm öncümüz oldu,
Anadolumuzda Aleviyiz biz,
İşte güzel dedeler Alevilik budur,
İnsan ayırmanın amacı nedir?
Hepimiz kardeşiz bakanım da dâhil,
Gerçek böyledir,
Anadolumuzda Aleviyiz biz,
Hacı Metin dedeyim, şiir yazdım,
Barış-birlik için yurdumu gezdim,
Pirsizler, yobazlar yüzünden kendimi üzdüm,
Anadolumuzda Aleviyiz biz,
Allah hayırlı etsin, başarılı olun, saygılar cümlenize.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz Ali Metin dede. Çok sağolun, çok içli, çok duygulu bir konuşma oldu. Mehmet Aydın buyrun, özür dilerim, buyrun Mahmut Aydın.

MAHMUT AYDIN - Sayın Bakanım, sayın divan, değerli katılımcılar, değerli organizasyon ekibi hepimizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Ben bu toplantıya Erzincan'dan katılıyorum adım Mahmut Aydın. 1952 Erzincan doğumluyum, yüksek okulluyum, Aveyen ocağına bağlı bir Alevi dedesiyim. Türkiye'de ilk kez 1987 yılında Erzincan Hacı Bektaş-i Veli Derneği'ni kurduk ve bir yıl sonra resmi olarak Kuru Dilek cemini açtık ve yaptırдық. Ve hiçbir zorlukla karşılaşmadan Alevi ibadeti olan cem törenlerimizi yaptık. Yapmış olduğumuz cem törenlerine o

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

zamanki rahmetli Erzincan valisi Recep Yazıcıoğlu da iştirak ediyordu. Onun söylediği bir cümle olan; hepimiz biriz, cemevi de bizim, camiler de zaten Ehlibeyti seven hiçbir zaman ayrılık ve art niyetli düşünmez.

Değerli katılımcılar, ben buradan çıkarılacak sonucun tüm insanlığa faydalı olacağı düşüncesindeyim. Tahmin ediyorum ki Alevi-Bektaşî toplumunun düşünceleri, istekleri ve beklentileri şunlardır:

- 1- Cemevlerinin ibadet yeri olarak sayılması. Eğer hükümet ve iktidar partisi, Sayın Başbakanımız bizzat TBMM’de önerge verirse, bu sorun oltadan kalkar.
- 2- Din derslerinin mecburiyetten çıkarılması ve ders kitaplarına Alevilik-Bektaşîlik ve ehlibeytle ilgili bilgiler konulması. Bunların da Alevi dedelerini ve Alevi yazarlarının bilgisi ve önerisi doğrultusunda olması gerekir.
- 3- Diyanet İşleri Başkanlığı’nda da yeni bir düzenlemeye gidilmesi. Alevi toplumunun da ihtiyaçlarına cevap verecek bir kurum oluşturulması yani Alevi temsilciler de olmalı.
- 4- Alevi toplumuna cemevi lazımsa, bunun dedesinin giderleri de Alevi toplumu tarafından karşılanmalı, Sünni toplumuna cami lazımsa, bunun giderleri de Sünni toplumu tarafından karşılanmalı yani bütçeden bu konularda harcama yapılmamalı; din işleri, devlet işlerinden ayrılmalı.
- 5- Eğer bunlar olmazsa o zaman oranına göre Alevi toplumuna da devlet bütçesinden para ayrılmalı.
- 6- Biz Alevi toplumu olarak üstümüze düşen her türlü görevi yerine getiriyoruz, askerlik vergi gibi olaylar... Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğumuza göre anayasal haklarımızın ayırım yapılmaksızın gönül rahatlığı ve hoşgörü içinde kullanmamız gerektiği inancındayım.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Benim söyleyeceklerim ve beklentilerin bundan ibaret, beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum. Ehlibeytin şefaati üzerinize hazır ve nazır olsun, hepinize saygılar.

MODERATÖR - Teşekkür ederim Mahmut Bey, şimdi Hüseyin, tam olarak okuyamadım ama Hüseyin Baba buyrun.

HÜSEYİN BABA - Hepinize selamun aleyküm, hepinizi candan selamlıyorum. Sayın Bakanım, ilk başlangıç hep zordur. Çeşitli hükümetler tarafından demokrasi ilkelerine bağlı birtakım meseleler çözümlenmeye ilk alındığı andan çok güçlüklerle karşılaştığının farkındayım. Kolay olmayacak bu menzil, ancak başlamak yeterlidir.

Hep sözlerde kaldı, arkadaşlarımızın saymış olduğu maddeyle birlikte, iktidardan bu işin hayırlısıyla bitmesini temenni ediyorum. Bir de efendim, diğer milletvekillerimize seslenmek istiyorum; hoşça, gönülle, sevgiyle birbirlerine yaklaşınlar, samimi olsunlar. Bu işte bu taşın altına ellerini samimiyetle koysunlar. Bu diyar bizim, Türkiye bizim, başka gidecek yerimiz yok bizim. Şükranla karşılıyorum ve sizlere Allah kolaylık versin diyorum. Şahı bil ayet bize şefkat günlerini gösterebilir inşallah.

Demokrasi bir haktır, bu verilmesi... gerek Türkiye gerekse Helsinki kriterlerinde gerekse insan hakları bildirgesinde din ve vicdan özgürlüğü mevcuttur, imzası vardır. Bunların yürürlüğe geçirilmesi kanısındayım, geç kalmış bir konudur bu. Sözler başbakanımıza aittir.

Teşekkür ederim, beni dinlediğiniz için size sonsuz saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler, çok sağ olun. Mehmet Yaman dede buyrun.

MEHMET YAMAN - Konuşmamı yazılı olarak yapacağım efendim, kısa iki dakika sürmez, evet, hızlı okuyacağım.

Değerli canlar, gününüz kutlu, ağzınız tatlı olsun, hepimizin biricik yuvası olan cennet yurdumuz Türkiye'mizin mutlu bir ülke olması, İs-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

lami inançlarımızın barış içinde yaşaya- bilmesi için kardeşliğin korunabilmesi, kıyısından, köşesinden arzulanan bir ideal heves tutku ya da yalın bir gayret olmanın çok ötesinde yaşamsal bir gereklilik oluyor. Başka bir ifade ile İslami ve milli inanç ve geleneklerimize sımsıkı sarılmamız, ülkenin birlik bütünlüğü için soyut fantezilere değil, olmazsa olmaz kaydı ve şartlıdır yani üzerimize farz olmuştur. Çünkü Kur'an-ı Azim-i Şan'da bizlere, Müslüman olarak bizlere buyuruyor ki Cenabı Hak: Allah'ın ipine sıkı sıkı sarılın. (Ali İmran 103. ayet)

Alevi-Sünni kutuplaşmasını bitirmemizin zamanıdır. Hali hazırda hükümetimizin bizleri buluşturması kutsal bir misyonu yerine getirmemiz için bulunmaz bir fırsattır. Gereksiz yere, asırlardır muhatap olduğumuz ayrılıklara, o meşum yıkıma artık paydos dememiz için bu çalışmalarımızda aynı çatı altında, aynı yolda el ele tutuşup yürümemiz, tek ses tek nefes olmamız, yüce milletimizin varlığı birliği bütünlüğü güçlü olması ve cennet yurdumuzun bekası için elzemdir. Bu elzemiyeti bir saniye bile vakit geçirmeden yerine getirmemiz milletimize bugün farzı ayın olmuştur. Yüce Allah da adı güzel Muhammed'imiz de bu cennet yurdu bizlere emanet eden cennete varan şehit atalarımızın da ancak bu istikamette çalışmamızla kazanılır.

Selam taşına, toprağına, selam semasına, bayrağına, selam ülkenin sevdalarına. Merhaba günde bir kere öldürülmeye çalışılan ama ölmeyen Atatürk'üm merhaba, selam toprağı vatanlaştıran şehitlerim selam, canlarıyla vatan bekleyen gazilerim selam, haklıyken yalnız kalanlar selam, hakkı için kavgaya soyunmayanlar, selam inkâr edilen emeklerim, selam camilerim, cemevlerim, müftülerim, can dedelerim selam. Sünnilerim, Alevilerim Tahtacılarım, Kızılbaşlarım selam. İçime mızraklaşan gözyaşlarım narasıyla sema patlatan sessizliğim merhaba. Selam Türküm, cennet Türkiye'm, mukaddeslerim, törem ve türem. Selam anam, bacım, selam ... emaneti ülkem. Allah'ın yardımıyla güzel Muhammed'imizin şefaatiyle Şah-ı Merdan Ali'nin himmetiyle bulduğumuz, ölsek de ayrılmayacağımız gönül- daşlarım merhaba.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

İçimden selamlaşmak geldi. Ben sünneti işledim, yardımcımız Cenab-ı Hak'tır. Sevgi ve saygılarımla can dostlarım. Sevgi ve saygılarımla can dostlarım, saygılarımı sunuyorum.

MODERATÖR - Size de selam Mehmet dede, size de selam!

MEHMET YAMAN - Sağ olun efendim.

MODERATÖR - Şimdi Baki Güngör.

BAKİ GÜNGÖR - Sayın Bakanım, sayın divan, değerli dedeler, öncelikle cemi cümledenizi yüreğimdeki hak, ehlibeyt ve insanlığın en yüce değer yargılarıyla selamlıyor, hepinize saygı niyaz ediyorum.

Bize sunulan yedi madde var, öncelikle şunu ifade etmek istiyorum ki; toplumsal birlik, beraberlik ve barış o toplumun hak ve hukukla yönetilmesiyle mümkündür. Biz toplumsal özgürlükleri ve hakları yerli yerine getirdiğimiz takdirde ülkemiz zaten barış ve huzur içinde olacaktır. Ülkemiz için gerekli olan en büyük olgu birlik, beraberlik ve dayanışmadır. Bu noktada yapılan bu çalışma gerçekten Türkiye Cumhuriyeti'nin Misak-ı Milli sınırları içerisinde bütün toplumların huzurlu mutlu esenlik ve barış içerisinde yaşaması için yapılması gereken şeylerde, geç kalmış şeyler ama bunun bir başlangıcı olması bizi sevindiriyor.

Öncelikle yedi maddeye katabilecekleriniz var mı demiştiniz. Bir, televizyon ve radyoda programlarında Alevi toplumuyla ilgili bilgilerin anlatılması. İki, imar noktasında belediyelerin cemevlerine arazi tahsis etmesi. Yine Alevi toplumunun cemlerde kullandığı ve son derece kutsal olan bağlamamızın en iyi şekilde tanıtılması ve yaygınlaştırılması. Dedelerin eğitimi için akademik bir okulun veya da ilahiyat içerisinde tasavvuf dersleri altında dedelerin yetiştirilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Önce kimlik beyanları sorununa gelince zaten biz toplumsal olarak kimliğimiz zaten Alevi önemli olan Alevi kavramının dedeler tarafından en iyi şekilde ortaya konulması bakın tarihsel sürece baktığımız zaman Alevi toplumunun kimliğini Alevi topluma öğreten dedeler ise dedelik çerçevesinin Alevi toplumunun veya Alevi inancının anlatımı

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

dedeler ile olmalı. Bireylerin subjektif görüşü, Alevilik olarak kesinlikle kabul edilmemeli, inanç önderlerimizin İslam'ın tasavvufu ve batını bir yorumu olan Aleviliği en iyi şekilde anlatmaları bunu hayata geçirmeleri gerekmektedir.

Anayasal, hukuksal sınırlara gelince, Anayasanın ikinci maddesi der ki: Türkiye Cumhuriyeti; laik, demokratik, sosyal hukuk devletidir. Devletimiz toplumun ihtiyaçlarını karşıladığı takdirde zaten toplum içerisinde o güzellikler olacaktır. Hukuk vatandaşın uyması, devletin de vatandaşın hak ve özgürlüklerini teminat altına almasıdır. Eğer bu işlenirse, Anayasanın 10. maddesi de eşitlik maddesidir ki, bunlar gerçekleştirildiği takdirde zaten sorunlarımız ve problemlerimiz çözülecektir. Anayasada aslında olmasına karşın uygulamada olmayanların biz uygulanmasını istiyoruz,

Diyanet İşleri Başkanlığı konusunda şunları söylemek istiyorum: Şu anda Diyanet İşleri Başkanlığı Sünni kardeşlerimizin, Hanefi inancının gerekleri ile ilgili hem hocalar yetiştiriyor, bu gerekler çerçevesinde hizmet veriyorlar. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeniden yapılandırılması, bütün toplumlara eşit davranılması ama her toplumun da içerisinde özgürce hiç müdahale olmadan özgürce kendi inançlarını yaşatması gerektiğine inanıyorum.

Zorunlu din dersleri de Anayasamızın 24. maddesinde geçmekte. Ya bir anayasa değişikliği ile zorunlu din derslerinin seçmeli ders ya da zorunlu din dersleri devam edecekse bütün toplumlara eşit bilimsel ve akademik temelde anlatılması gerektiğine inanıyorum. Bu noktada her toplumun kendi inanç önderleri, kendi inançlarının gereklerini yazması ve din kültürü ahlak bilgisi kitabındaki Alevilik bölümü dedeler tarafından yazılması gerektiğine inanıyorum.

İnanç önderlerimiz, inanç rehberlerimiz olan pirllerimiz, rehberlerimiz bu çerçevede el ele el hakka olgusuyla, kavramıyla birlikte bençe devam etmesi gerektiğine inanıyorum. Ve bu noktada da yasal bir düzenlemenin olması gerekiyor. Çünkü 1925'te sanırım tekke ve za-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

viyelerin kapatılması ile birlikte hala bazı devam eden yasaklar var ki, bunların da kaldırılması gerektiğine inanıyorum.

Cemevlerinin yasal statüsüne gelince; birinci önceliğimiz bu cemevlerimizin ibadet yeri olarak tanınması. Cemevlerimizin ihtiyaçlarının bugün Sünni kardeşlerimizin camilerinin nasıl elektriği, suyu, imarı ve diğer bütün olguları karşılanıyorsa, Alevi toplumunun da bu temel istemleri karşılanarak, Alevi-Bektaşî toplumunun bu temel istemleri karşılanarak inanıyorum ki, bu sorun çözülecektir. Biz birlik, beraberlik, saygı, sevgi ve hoşgörü içerisinde birbirimizin farklılıklarını zenginlik kabul ederek ve bunları kabullenerek hoş görüyle baktığımız takdirde problemler çözülecektir. Cümlemenizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Ehlibeyt aşkıyla da niyaz ediyorum, çok teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Biz de teşekkür ediyoruz, Baki Bey sağ olun. Baki Aydın buyrun. Bir saniye Baki Bey, bir duyuru yapayım, Baki Beyden sonra Şakir Keçeli Bey, Ahmet Uğurlu, Ahmet Aydın ve Kazım Aslan Beyler konuşacak.

BAKİ AYDIN - Sayın Bakanım yüce heyetinizi, dedeler kurulunu sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

Alevi çalıştaylarına ilk kez katılıyorum, aslında biraz da torpil bekliyorum. Tabi ki altıncı çalıştay ilerde yedincisi de olacak, bununla ilgili tabi ki genel görüşmeler, düşünceler bugüne kadar anlatılmış. Önemli olan şu Yunus'un dediği gibi 'gelin tanış olalım, işi kolay tutalım, sevelim, sevillelim, bu dünya kimseye kalmaz.' Şimdi Hak-Muhammet-Ali yoluna başından bugüne kadar yani 1400 yıl içerisinde yapılanları tarihte, felsefede, sosyolojide az çok hepimiz irdelenmişiz, okumuşuz. Bir gerçek var. Ta Bedir'den Kerbela'ya kadar İslam tarihinde ehlibeyte yapılanlar belli. Biz burada İslam inancı içerisinde bütün olarak düşünmek zorundayız ve hepimizde kabul ederiz ki ehlibeyt saygın bir yere, saygın bir konumdadır. Kimse kendisini ehlibeytten etmez edemez de yolun sahibi belli, getireni belli, nebisi belli, velilileri belli.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Burada önemli olan bugüne kadar gerçekten haklı olduğu halde hakkı verilmeyen bir olgu bir inanış grubu var, bu grup öteki değildir. İslam'ın dışında değildir, İslam'ın özüdür. İslam'ın İslam içerisinde, İslam inancının bir yorumlama biçimidir.

Katılırsınız veya katılmazsınız bu nedenle biz biraz önce konuşan değerli katılımcıların da değindiği gibi birbirimizi ötekileştirmeden birlikte yaşama ve tevhit inancına bağlı kalarak Allah'ımız bir, Kur'anımız bir, peygamberimiz birdir. Biz bu dini hadis, dini sünnet, dini bidat dini yaparsak, akli da ortadan kaldırırız, din de din olmaktan çıkar. Bu nedenle değişen dünya koşullarına, demokratik değerlere, evrensel değerleri göz önünde bulundurarak yaşam biçimimizi, bu da takdir edersiniz ki toplumun rızasıyla iktidar olanlar yani hükümet olanlar toplumunun sorunlarına çözüm getirirler.

Hiç bir devlet, hiçbir ülke tek bir inançtan oluşmuyor; farklı inanç gruplarından, farklı ırklardan, farklı dinlerden oluşuyor. Burada ister istemez devlet evrensel değerleri kendi içinde tutabilmeli, insan hak ve özgürlükleri egemen kılmalı.

Eğer bir ülke insan hak ve hürriyetlerini egemen kılsa, yaşar, egemen kılsa, çağdaş olur. Bu nedenle bunun da temeli insandır. İnsanı tasavvuftaki gibi tasavvufun bizim bildiğimiz Arap Ümeyye oğullarındaki anlamı nedir? İnsanı, ehli kâmilî Kur'an-ın ortasına getirip koymasıdır. Peygamber efendimizin de: Ben, ahlakı tamamlamak için gönderildim, demesindeki şey budur. Demek ki bizim bir gelişim göstermemiz gerekir, ahlakımızı düzeltmemiz gerekir. Biz Alevi dedeleri olarak ve toplumu olarak Yezit üzerine siyaset yapmaktan vazgeçmeliyiz, bizim kardeşlerimiz, bizi bugüne kadar karaladıkları Kızılbaş gibi akla gelmez yalan yanlış birtakım söylemlerden vazgeçmeleri gerekir. Bu nasıl aşılır? İşte bu birbirimizi severek, birbirimize saygı duyarak, birbirimizin düşüncelerini iyi dinleyerek ve çok önemli olan şudur; nebilik kapısı kapanmıştır, velilik kapısı devam ediyor. Adres Kur'an-ı Kerim'dir.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Biz Alevi dedeleri olarak, Alevi toplumu olarak, Kur'an ceddimize inmişse, bize inmiştir. Bu hak bizden alınmıştır, bu siyasi bir gasptır. Bu haksızlığımızın giderilmesi bize ulufe olarak verilmemeli, bu bizim doğal hakkımızdır. Ve birinci derecede kalan, üzerinde şemsiyesi olmayan, üzerine kar yağan, üzerine yağmur yağan, üzerine dolu yağan bu halkın yapılanması bir çatı altına alınması gerekir.

Sayın Bakanım, özellikle kurumlaşmamız gerekir, tabi ki dünya Cenab-ı Allah'ın mabedidir, her yerde Allah'a çağrılar yapılır. Ama değişen koşullar artık, mesele biz önceden köylerimizde bir büyük evi cemevi olarak kabul eder, orada bir araya gelir, hakkı zikir ederdik. Ama bugün için bize birinci derecede hakkımız olan cemevlerinin ibadethane olarak kabul edilmesi diğer dediğiniz ve bunu da anayasal ve hukuk garantisi altına almanız gerekiyor. Bir diğer olay, bu anayasal ve hukuk güvencesi altına almanız için siz değerli bakanın ve hükümetin yardımlarını bekliyoruz. Ve daha açıkçası samimi olmanızı, özlü olmanızı istiyoruz. Sizden bunu bekliyoruz, tabiri caizse, halen güvensiziz, başışlayın bugünün değil bu güvensizlik, tarihin çeşitli dönemlerinde olmuştur ama biz sizden gerçekten özde davranış bekliyoruz. Bize destek çıkın, bu dışarıda kalmış, horlanmış, itilmiş, kakılmış olan bir çatı altına alınması, kurumlaşması için cemevlerinin mutlaka ve mutlaka yasal güvence altına alınması, ibadethane olarak kabul edilmesi gerekir.

Alevilerin çerçeveselendirilmesi düşüncesine gelince, bu pek mümkün olmaz, bu Sünnilikte de mümkün değildir. Sünni ulemaları işte ilahiyatın en üst seviyelerine gelmiş değerli hocalarımızı izliyoruz, tabi bu bir umman, deryadır, kolay kolay yani kolay bir iş değil. Bu nedenle de çerçeveleme işi, olur, hani nasıl deniz dalgaları dalgaları sonra durulur, Alevilik de böyledir. Sünnilik de böyledir yani değişik düşünceler, değişik fikirler olur ama bu farklılıklar zamanla belli bir seviyeye gelir ve durulur.

Zorunlu din dersi konusunda gelince, özellikle...

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR - Biraz hızlı gitmek zorundayız hocam, biraz hızlı gidelim.

BAKİ AYDIN - Özür dilerim dedim, zaten biraz torpil...

MODERATÖR - Yok, gayet güzel gidiyorsunuz da biraz hızlı olalım.

BAKİ AYDIN - Affınıza sığınarak, eğitimci olduğum için bunun sıkıntısını çok yaşadım, böyle metropollerde de kalmadım, özellikle köylerde bizlerin çok horlandığı bölgelerde yaşadığımız için işimiz daha çok zordu. Şimdi din derslerinin tabi tarafsız, herkesin özgür bir şekilde kendisini bulması gerekir yani bunu değiştirmeyeceksek, kaldırmayacaksak en azından gerçekten tarafsız şekilde yani bunu da bizi bırakın, biz anlatalım.

Evet dedelik inanç önderleri olarak da şunu söylemek gerekir, biz tabi bazı konularda belki yeterli bilgi yani donanım sahibi olmaya, bunun suçlusu biz değiliz, bunun suçlusu biraz da sistemin kendisidir. Yani düşünce biliyor musunuz, ibadetinizi korkarak yapacaksınız, her yerde horlanacaksınız. Takdir edersiniz ki bu zor şartlar içerisinde dedelerin eğitim sorunu tabi ki gereklidir. Bu ayrılık temelinde değil yani tevhit bir ise tevhit üzerinde bizim İslam kardeşlerimizle hemfikir olacağımızı göreceğiz. Ben sözlerimi bitirirken hepinize saygılarımı sunuyorum, teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

MODERATÖR - Ben de teşekkür ediyorum Baki Bey.

Bu arada tabi şuna da ihtiyacımız var. Dedeler kendileri ile ilgili ne tür talepler de bulunuyorlar, ne tür eksikleri var, şimdi yaklaşık beş dede konuştu. Bu ilk konuşmacılardan edindiğim ve sanırım tamamlandınca daha da güçlenecek olan eğilimimi de söyleyeyim. Hemen tüm konuşmacılar kendilerini genel İslam söylemi içinde tanımlayarak konuştular. Biz doğrusunu söylemek gerekirse altı çalıştayda bu kadar yoğun bir İslam vurgusu görmedik, onu da üzülererek söyleyeyim. Tüm çalıştayların tanığı olarak buradaki coşkulu yoğun İslami referans vur-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

gusu çok dikkat çekici ama siz neredesiniz, onu da açıkça soruyorum hayatta? Bugün popüler Alevilik de politik Alevilik de kamusal alanda kendini var eden Alevilik de sizin yerinizin burada sizler tarafından açıklanmasını arzu ediyoruz. Nedir orda sizin yeriniz, konumunuz nedir? Şaşırarak söylüyorum açık söyleyeyim. Bunları tabi ki biliyoruz ama topluca görünce insan çok daha heyecanlanıyor. Evet, dedem anlıyor beni, evet, Şakir Keçeli Bey buyrun.

ŞAKİR KECELİ - Sayın Bakanım, saygıdeğer canlar, tümünüze aşklarımı niyaz ediyorum. Fakirin konuşması kendi adına değil. İki tane dede-baba ve Türkiye’de çalışma yürüten, faaliyette bulunan bütün babagan-baba ve halife-babaları adına yapıyorum bu konuşmayı. Sayın Bakanım, bizim taleplerimizi zat-ı âlinizin sunduğu maddeler çerçevesinde şu şekilde arz ediyorum:

Bir, biz Atatürk ilkelerinden ve Cumhuriyeti cumhuriyet yapan devrim yasalarından ödün verilmesine şiddetle karşıyız ve Türkiye’nin ulusal birlik ve bütünlüğünden asla vazgeçemeyiz.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Alevi toplumunu kapsayacak şekilde yeniden reorganize edilmiş bir kurum olarak düzenlenmesini istiyoruz ve düşünüyoruz. Bu noktada, bundan sonra söyleyeceğim söz bireysel sözümdür, bu konuda geçmişte yaptığımız bir çalışmanın tasarısını Sayın Necdet Subaşı’ya takdim edeceğim ama bu bireysel görüşümdür.

Cemevlerinin devlet tarafından desteklenmesi ve yaygınlaşması gerektiğine inanıyoruz. Bunun toplumsal bir yarar sağlayacağını düşünüyoruz, çünkü kente göçen Aleviler cemevleri olmadığı için ibadetlerini özgür bir şekilde yapamamaktadırlar ve bu bir ihtiyaç haline, toplumsal bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bunun dışında cemevleri dedelerinin, tüm dedelerin değil, cemevlerinde hizmet faaliyetlerinde bulunan dedelere devletin maaş vermesinden yanayız. Ancak biz babagan Bektaşî dedeleri devletten, Alevi babaları devletten hiçbir maddi destek beklentimiz yoktur. Biz kendi işimizi 1400 yıldan beri olduğu gibi sürdürmek kararındayız.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Din kültürü ahlak bilgisi dersleri, şu anda okutulan dersler, şu anda adeta İslam ilmihali şeklindedir. Oysa ki bu derslerin bir din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri olması gerektiğine inanıyoruz. Bu nedenle müfredat programının yeniden düzenlenmesini ve müfredat programının düzenlenirken de Alevi-Bektaşilerin de bu düzenlemeye katkıda bulunmalarını talep ediyoruz. Ayrıca Alevilik-Bektaşiliğin, Türkiye toplumunun tümü tarafından kavranılması ancak tasavvuf derslerinin de ifasıyla mümkün olduğu inancını taşıyoruz. Bu nedenle liselerde ya tasavvuf olarak ya da felsefe derslerinin içinde alt bir ders konusu olarak liselerde tasavvuf, İslam tasavvufu hatta bütün dinlerin tasavvufunun örgencilere okutulmasında, Türkiye'nin ulusal birlik ve bütünlüğünün sağlanması açısından ve ayrıca yani tarafların, taraflarını da geriye alıyorum, Türkiye de yaşayan Müslümanların birbirlerini tanması açısından yarar olduğunu ileri sürüyoruz.

Bunun yanında Türkiye'de Alevilik-Bektaşilik arasında kaynaşma sağlanabilmesi için maalesef İslam dinine sokulmuş olan hurafelerin de devlet tarafından temizlenmesi gerektiği, özellikle mevzu hadislerin ve benzer Aleviliği rahatsız eden ve halifeliği inciten hadislerin yeni baştan ele alınıp tartışılması gerektiği kanaatini taşıyoruz. Düşüncelerimiz bu kadardır, saygıyla sunuyoruz.

MODERATÖR - Teşekkür ediyoruz efendim. Ahmet Uğurlu Bey, buyrun efendim.

AHMET UĞURLU - Sayın dedeler, değerli bakanım, asırlardır özlemimizi çektiğimiz, insanların doğal hakkı olan ibadet özgürlüğümüzü gündeme getirip, gözle görülür bir gerçekliğe dönüştürdüğünüz için, devlet adamına yakışır şekilde tarafsız, yapıcı, olumlu gayretlerinizden dolayı sizlere en derin saygılarımı, sevgilerimi sunarak sözlerime başlamak istiyorum.

Vatandaşının bir kesiminin ibadet özgürlüğünden mahrum olduğunu vicdanında hisseden bu gerçeği gören, asırlar boyu bizleri oyuna alıp, bizleri uyutanlara rağmen sizlerin bu gayreti, kanayan yaraya

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

merhem olmak için Alevi İslam çalıştayını hazırlayan, hızla azimle yürüten yüce devletimize, sizin şanınızda halkımızla birlikte minnettarız, şükranlarımızı sunuyoruz.

Erzincan ve yöresindeki cemevlerindeki ibadetimiz geçmiş iftiralara rağmen Sünni kardeşlerimiz tarafından olumlu karşılanmış, şimdiden birlik ve beraberlik oluşturulmuş ve güven de sağlanmıştır. Ve böylece camilerimizle cemevlerimizle halkımız huzur içinde ibadetlerini yapmaktadır sayın bakanım. Türk İslam inanışlarının özü olan Türkçe ibadetini yapan, kul hakkına saygı gösteren, bedeni temizliğin yanında ahlaki ve ruhani temizliğe önem veren, inkârcılığa, iftiraya, anarşiye sempati duymayan, izanında, inancında ve irfanında şerre geçit vermeyen inanış Alevi İslam inancıdır. Çünkü İslam ve ehlibeyti örnek almıştır. Çünkü Hacı Bektaş-i Veliler, Mevlanalar, Şemsi Tebriziler bu okulun öğrencilileri, bu yolun önderleridir.

Bu nedenlerle biz, tarih boyu şerre meyal edenlerden olmadık. Çünkü Alevilikte kural, sevap istersen öldür canı, cennet istesen incitme canı, ... oluşan bu yanlış inancı silmek ülkemizde birlik, beraberlik, hoş görüyü sağlamak için siz devlet büyüklerimizin gayretleriyle Alevi açılımı gerçekleştirmeyi sağlamak, gösterdiğiniz ilgi her şeyin üstündedir. Dört kutsal kitapların hepsi başta yüce Kur'an-ı Kerim olmak üzere Allah'ın varlığını, birliğini Allah'a ibadet etmeyi, insan haklarına saygı göstermeyi, ahlaksal yükselmeyi emretmektedirler. İnsanlardan iyi, güzel işler yapmalarını, kötü davranışlardan kaçınmayı istemektedirler. Bu kutsal kitaplar Allah'ın ortak mesajlarını tüm insanlara iletmektedirler. Bu Kur'an-ı tarihi ilahî gerçeği insanların doğal hakkı olduğu kanıtlanmış, yüce devlet olgusunun tarihi görevini yerine getirmek için bizleri de buraya istemeniz konunun hassasiyetini açıkça göstermektedir. Başta sayın bakanım olmak üzere yardımcılara en derin saygılarımı, sevgilerimi, şükranlarımı sunuyorum, iyi günler diliyorum.

MODERATÖR - Biz de saygılar sunuyoruz efendim. Ahmet Aydın Bey siz buyrun.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

RIZA AYDIN - Rıza Aydın... Sayın Bakanım, dedelerim, babalarım sözlerime başlamadan büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.

Şimdi çözümden yana bir çözüm istiyorsak eğer, öncelikle birbirimizden razı olmamız lazım çünkü yüce kitabımız der ki: Kul kuldan razı olursa, Allah da kuldan razı olur. Bunu deklare etmemiz lazım. Burada biz şimdi tarihimize baktığımız zaman biz bir arada olduğumuz zaman hiçbir devlet yıkmaya teşebbüs etmemiştir, yan gözlerle de bakmamıştır. Biz de bunu burada zannedersen gerçekleştirmek için toplandık. Yani haklar olarak bizim Kur'anımız bir, dinimiz bir, Allah'ımız bir, kitabımız bir yalnız millet olarak, halklar olarak değişik değişik ibadetler yapıyoruz. Birbirimize saygı duymamız lazım, ben daha sözü uzatmadan yapılacak olan hayır hasenatların hayırlı olmasını Cenabı Allah'tan niyaz ediyorum, saygılarımı sunuyorum. Bu fırsatı da bizlere verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum, yüce Allah hepimizin yardımcısı olsun. Sağ olun, var olun.

MODERATÖR - Teşekkür ediyorum, siz de var olun efendim. Kazım Asma Bey.

KAZIM ASMA – Saygı değer bakanımız, değerli yönetici arkadaşlarımız, seydi evlat Alevi resul dedeleri ve Bektaşî babaları hoş geldiniz diyorum ve aşkı niyaz ediyorum.

Bu toplantının ülkenize, toplumuza ve bütün insanlığa hayırlı olmasını diliyorum. Ben Bursa bölgesi cemevlerinde görev yapan bir dedeyim. Bakanımızla da Bursa'da görüşmüş konuşmuştuk. Kazım Asma ismim Baba Mansur ocağındayım. Gerçekten altı çalıştay yapılmış, bugün bizler altı çalıştay dışında Sayın Bakanımızın davetlisi olarak katılmış bulunuyoruz. Bize bu imkânı tanıdığı için kendisine de teşekkür ediyorum.

Yalnız konumuza da geçmeden önce, bir dedemizin dili sürçtü, öyle zannediyorum. Alevi dedeleri Yezit üzerinden siyaset yapmanın dedi ama bu bir dil sürçmesidir. Çünkü Alevi dedeleri her zaman

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

birlik ve beraberlik içindedir, Alevi dedeleri hiçbir zaman siyasetten yana değillerdir, siyaset yapmazlar. Yalnız bir dil sürçmesi öyle zannediyorum. Alevi dedeleri birlik, beraberlikten bahsederken, bir zalim üzerinden siyaset yapmak istemezler. O zalimin zalimliğini her zaman lanetler ki zalimler bir daha mazlumları ezmesinler. Kusura bakmasın dedem, tekrar söylüyorum, bu kesinlikle bilinçli şekilde konuşulmamış dil sürçmesi olduğuna inanıyorum.

Şimdi sayın bakan ve değerli katılımcılar yedi madde üzerinde durulacağını söyledi. Sayın bakanımız yedinci Alevi çalıştayında birinci madde de olan cemevlerinin resmi statüde olmasını en sona almışlar ama bu bizim için gerçekten en can alıcı noktadır. En önemli konumuz cemevlerinin yasal statüye kavuşturulmasıdır. Diğer teferruatları gerçekten Madimak Oteli de çok önemli.

Diyanet İşleri de ben burada tabi bakanımıza da tabi burada toplanan arkadaşlarımıza da dedelerimize de aşkı niyaz ederek söylüyorum. Ben diyorum ki; Mustafa Kemal Atatürk'ün kurmuş olduğu Diyanet İşleri Başkanlığı yine aynı şekilde kendi özüne dönsün ve o günkü amacı neydiyse, aynı şekilde hizmet versin.

Bir dedemiz, bir babamız da şunu söyledi, tabi ki bunlar dil sürçmesidir ama ben bunu bilinçli olarak vurguluyorum. Çünkü bunun üzerinde bazı basında olan arkadaşlarımız farklı konuma çekerek siyaset yapıyorlar. İslami bir ilmihal olarak söyledi ama bu İslami ilmihal olarak değil, Sünni İslami ilmihal olarak dersler veriliyor. Biz bunları belirli olarak noktalarsak basında da yayında da çok net olarak söylenir. Çünkü bizim ülkemiz öyle bir merkezdeki üzerinde bütün dünya devletlerinin Türkiye üzerinde gözü var, ajanları var ve de bizim birlik ve beraberliğimiz ellerinden gelen her türlü çarpınışı göstermektedirler.

Bugün hükümetimizin gerçekte başlatmış olduğu güzel bir olay vardır. Roman vatandaşlardan bahsedilmişti. Gerçekten bu bizi çok endişelendirmişti, çok korkutmuştu, neden? Çünkü birçoğumuz köylerden gelmeyiz, tarımdan gelmeyiz bir karış toprağımızı dahi komşu-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

muzun toprağına geçtiğı zaman bu ülkenin tapu kadastro gelir ve onun hakkını ona verirdi ama ne yazık ki son 15 gün içinde Selendi'de yani Manisa'nın bir kazasında, biz bu vatandaşları istemiyoruz diye vatandaşları yerinden, yurdundan atma cüretinde bulunan insanlarımız oldu. Bunlara kesinlikle göz yumulmaması gerekir. Bütün bu vatandaşların eşit vatandaşlık hakkı alması gerekir.

Alevi sorununa gelince de Aleviler bu devletten, hükümetten çok fazla şey istemiyorlar. Alevilerin istemiş oldukları, anayasal haklarını istiyorlar. Eşit vatandaşlık istiyorlar ama bugünkü hükümetimize hepimizin huzurunda teşekkür ediyorum. Bu cesareti gösterdiği için, bu başlangıcı yaptığı için tebrik ediyorum. Bundan önceki hükümetleri de gerçekten esefle kınıyorum, bugüne kadar bunu göz ardı ettikleri için. Daha fazla da uzatmak istemiyorum, bütün dedelerimiz zannediyorum uzaktan geldi. Hepsi söz almak ister, hepsi bir iki şeye değinmek ister ama altı çalıştayda da bunlara değiniliyordur.

Alevi dedelerinin talepleri şudur; yüce yaradan Kur'an-ı Kerim'de de beyan ettiği gibi gerçekleri bilip de gizleyenlerin ahiret günü ağızlarına gem olarak takılacak. Alevi dedeleri, lütfen hiçbir şekilde Sünni dostlarımızın, hocalarında aynı şeyleri söylüyorum, gerçekleri Hak-Muhammet aşkına kesinlikle gizlemeden, maddiyata dayanmadan, çıkar gözetmeden, siyaset içinde yer almadan gerçekleri gerçek olarak anlatsınlar.

Cümlenize aşkı niyaz ediyorum, sağ olun, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyorum. Şimdi Veli Gülsoy, Ali Yüce, Eşref Doğan hazırlıklarını yapsınlar diye söylüyorum. Sıralama Veli Gülsoy, Ali Yüce, Eşref Doğan, Hasan Hüseyin Han şeklindedir. Veli Gülsoy dede buyrun.

VELİ GÜLSOY - Sayın Bakanım, Sayın Subaşı, değerli dedeler, tabi ben ilk çalıştaya da katılmıştım ve gerçekten sayın bakanımın çok başarılı siyasi deneyimlerine de şahit oldum ve Sayın Subaşı'nın da bahsettiğı gibi bu çalıştaylar da eşletiriler de vardı ama bir sükunet

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

içerisinde Sayın Bakanımın dinlenmesi beni çok duygulandırmıştı ve hatta samimiyetine de güven duymuştum.

Sevgili dedeler, tabi hepimiz değerli konuşmacılar da konuştular, bizim hepimiz bir gaye için buraya geldik, bir görev için bir buraya geldik ve bütün şu anda basın da ilgilenmese veya ilgilense, canlı da vermese, çok insanın hatta yirmi beş milyon insanın, aydın Sünni kardeşlerim içinde büyük bir bölümünün kulakları buradadır, buradan çıkacak sonuçtadır. Biz bunun için burada tarihi bir vebal taşıyoruz, yapacağımız her eksik, sonraki tarihte bizleri yargılayabilir. Dolayısıyla hakikaten Sayın Bakanın göstermiş olduğu o tarihsel süreçte, bu çalıştayların çok dengeli bir şekilde, seviyeli bir şekilde yürüyeceğini bize o gün ifade etmişlerdi. Ve takip ettiğimiz takdirde, gayet samimi bir şekilde, hiç ara verilmeksizin hatta çok değişik eleştirilere rağmen hiç süreç durmadan devam etti.

Tabi bizim taleplerimizi çok söyledik, o gün de ben bir dosya sunmuştum, onu tekrarlamak da istemiyorum. Esas sorun yasal sorunlardır, eğer bugün benim cemime kaymakam geliyorsa, belediye başkanım geliyorsa, milli eğitim müdürüm geliyorsa, cumhurbaşkanı geliyorsa, devlet erkânı geliyorsa, o yasal hak verilmese de ibadethanedir. Ama İslam da bir güven vardır, İslam'ın esas özü güvendir. O güveni verebilmek için herkesle aynı eşit kalabilmek için yasal bir hakka büyük bir ihtiyacımız vardır. Ve gerçekte bu sizin de takdir edebileceğiniz gibi bu yasal sorun mutlaka çözülmelidir ve hakikaten çok da cesaretle bu hükümetimiz bunu ortaya koymuştur ve koymaya da devam ediyor.

Ben Sayın Bakanımın bir sözünden de incindim, kime oy verirseniz verin, oy kaygısıyla yapmıyoruz demişti. Kesinlikle öyle bir düşüncemiz yoktur, tüm samimiyetimizle sizi takip ediyoruz. Siz buna samimiyetle inandığınız için, Türkiye Cumhuriyeti'nin yasalarının bize tanıdığı hakkın, en doğal hak olduğu ve devletlerin de vatandaşlarının hepsini bir evlat olarak bir baba şemsiyesi altına almaya inandığınız için, bu yasal haklarımızın çalıştaylarını sürdürüyorsunuz ve inşallah da sonuçlandıracaksınız.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Ve tabi Diyanet çok konuşuldu, çok irdelendi. Ben çok fazla girmek istemiyorum. Anayasal bir kurumdur, yapılanması yeniden gözden geçirilmeli hatta bütün inanç gruplarına, bütün inanç unsurlarına aynı mesafede, aynı seviye de hizmet vermesi gerekiyor. Çünkü Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye Cumhuriyeti'nin yani cumhuriyet yasalarıyla kurulmuş bir kurumdur. Dolayısıyla herkese aynı seviyede olmak zorundadır ama sadece bir inanç grubuna hizmet derse, işte orda birilerini çok ileri çekersen, birilerini de incitirsin. Bir evladına çok pay verirsin, bir evladına da arpa ekmeği bile layık görmezsen, o evlat incinmez mi? O evlat üzülmez mi? O evlat babasına karşı saygıda kusur etmez mi?

Tabi bundan birkaç sene önce 26 Temmuz, Sayın Bakanım hatırlayacaktır. 26 Temmuz 2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan 5784 sayılı yasayla elektrik piyasası kanunu ve bazı kanunlar da değişiklik yapılması gerektiğine dair kanunun geçici 17. maddesinin üçüncü fıkrası... Bütün toplumun ibadetine açılmış ve ücretsiz girilen ibadethanelerin aydınlatma giderleri ise Diyanet İşleri bütçesine konularak ödenekle karşılanması gerektiği Meclis'te geçirilmiştir. Sayın Bakanım hatırlayacaklar ama birçok cemevimiz hala elektrik borcunu, korkunç faturalar altındalar. Diyanet de bunu kabul etmiyor Sayın Bakanım ve hepimizin de kış geldi örneğin, muharrem ayında çoğu dedeler de değindi, bizim Sultangazi de görev yaptığım için muharrem orucunda her akşam ibadetimiz vardı. Ve oradaki devlet erkânı da sürekli bizle beraberdi, belediye başkanımız, kaymakamımız beraberdi. Cemevimiz altı kattır, altı katıda dolup taşıyordu. Orda biz doğal gazı yakmazsak insanlar üşür, faturalarda çok geliyor, altında eziliyoruz. Bunlara insanların verdiği bir liralarla nasıl karşılık vereceğiz? Onun için bizim derdimiz, dedeler beş on kuruş maaş alsın değil, kurumlarımız desteklensin, kurumlarımıza maddi imkânlar sağlansın. Yeni yapılanmaya açılan, imara açılan mekânlarda da ibadet için ayrılan yerlerde mutlaka cemevine de yer ayrılınsın.

Benim bir şubem var şimdi... Arsasını paramızla aldık, projesini çizdik ama temel atacak tek kuruş paramız yok. Belediye de bize diyor

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ki, siz eğer marta kadar temelinizi atmazsanız ruhsatınız iptal olur diyor. Bu nedenle bizim ihtiyacımız kurumlarımızı destekleyecek maddi ihtiyaçlardır. Bugüne kadar dedeler arpa ekerek nasıl geldilerse, öyle giderler Sayın Bakanım, Sayın Subaşı. Cemevlerimiz yeteri derecede maddi imkâna kavuşursalar, onlar zaten dedesini de orda görev yapan zakirini de hizmetlilerin ihtiyaçlarını da karşılarlar. Yasal hakkımız tavizsiz talebimizdir.

Okullardaki din derslerine gelince, ben biraz radikal düşünüyorum. Çünkü bir üniversiteli hocamızla bir cemevine gidiyorlar. Diyorlar ki; hocam biz Alevilikle ilgili bir okul açacağız bize yardımcı olur musunuz? Diyor ki, peki dersi kim verecek? Sizin gibi aydın hocalarımızdan yararlanmak istiyoruz. Desenize siz Aleviliği idam ettiniz diyor. Ne demek biz ilmimiz var ama kemaletimiz, irfanımız eksik. Alevilik sadece, Sayın Subaşı okumakla öğrenilmez. Alevilik yaşanmakla, hizmet etmekle öğrenilir. Çünkü yaşayan hesap verir, yaşayan barınır, tıpkı İmamı Caferi Sadık'ın buyurduğu gibi. Kamil insanların abdestlerinden bahsederken şöyle söylüyor: Şeriat abdesti su ile olur, su ne yapar, sadece derinin üzerindeki kiri yıkar, onun altındaki eti yıkamaz, etin altında damarı yıkamaz, damarın içinde kanı yıkamaz, onun altında kemiği yıkamaz, kemiğin içinde iliği yıkamaz. Ne yıkar? Kul hakkında rızalanmış insanın gönlü yıkar.

Sayın Bakanım da o rızalıkları gerçekleştirmek için o çalışmaları yapıyor, tebrik ediyorum. Tarikat abdesti pirinden pirine ikrar etmekle olur diyor. Marifet abdesti kendi nefsini bilen rabbini bilir diyor. Nefsini bilmeyen rabbini bilmez. Çünkü bir insan nefsine hâkimse cihana hâkimdir, nefsine hâkim değilse cihanda mahkûmdur. Sırrı hakikat abdesti, kendi abdestini görüp gidermek, başkalarının ayıbını örtbas etmek... Bu düşüncelerle hepimize, sayın heyetinize, sayın bakanıma başarılar diliyorum. Katılan bütün dedelere ehlibeytin sevgisiyle, bütün ceddikle aşkı niyaz ediyorum, sevgiler sunuyorum herkese.

MODERATÖR - Biz de size sevgiler sunuyoruz efendim, teşekkür ediyoruz. Ali Yüce Bey...

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ALİ YÜCE - Sayın Bakanım, sayın divan, sayın dedeler, hepimize aşkı niyaz ediyorum. Sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. Sayın Bakan ve divan, bizleri buraya topladığı için samimi bir şekilde yüz yüze fikir alışverişinde buldukları için çok teşekkür ediyoruz onlara. Umarım bu konuşmalardan çok önemli sonuçlar çıkaracağız, ülkemizin milli beraberliği ve bütünlüğüne katkıda bulunacağız. Hem de yıllardır ezilen, inancından yoksun bırakılan, çeşitli iftiralarla mahkûm edilen bir toplum var ama şöyle deminden beri bakıyorum ve isimleri sarf ederken dedeler, şu geçti aklımdan; Baba Mansur diyorlar Avuçen, Dede Karkın, Hacı Kureyş, Ebul Vefalar bu isimlere baktığınızda onların torunları oturuyor burada aslında. Osmanlı'yı kuran hem İslamiyet'i Anadolu'ya getiren ve yaygınlaştıran insanların evlatları. Aynı zamanda da Cumhuriyetin kurulmasında da en önde etken olan toplumun sözcüleri ve temsilcileri bir araya getirilmişler. Ama böyle olduğu halde haklarından yoksun olan bir toplumu görüyoruz bugün.

Sayın Necdet Subaşı, daha önceki çalıştaylardan bugüne İslam vurgusu çok yapılmamıştı ama bugün İslam vurgusu çok yapılıyor, ben bugün birazcık daha şaşırdım dedi. Biz tabi Hz. Muhammet'ten bugüne kadar parçalanmaların, zihinsel yansımalarının sonucuyuz aslında. Hz. Muhammet'in kitabında, Kur'an-ı Kerim'de mezhep hep lağvedilmiştir ama bugün mezhep imamlarını Hz. Muhammet'in önüne geçirildiğini, Kur'an-ın önüne de fıkıh ve içtihat kitaplarının, uydurma hadislerin önüne geçtiğini, aslında gerçek İslami gölgelediğini görüyoruz.

Dolayısıyla Diyanet, sadece Hanefi mezhebinin inançlarını uygulama görevini üstlenmiş görünüyor ve böyle uygulamaları devam ediyor. Oysa Diyanet'in kuruluş amacına ters düştüğünü sayın dedelerimiz de ifade etti. Diyanet sadece Alevileri itmekle kenara, aslında İslam'a da ters düşüyor. Sadece Hanefi mezhebine seslenen Diyanet aslında İslam'ın kendisini de görmemek demektir. Aslında Alevi toplumu İslam'ın bizatihi kendisidir yani onlar ehlibeytten bahsediyorlar. Hz. Muhammet'e inen Kur'an da benim ehlibeytim, birbirinden ayrılmaz diyor. Bu konuların arkası çok derin aslında ama Diyanet'in de artık

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

suç işlemekten vazgeçmesi gerekiyor. Çünkü Diyanet sadece mezhebi bir sorunu üstlenemez. Diyanet üst çatıdır, kuruluş amacı da inancı, dini ne olursa olsun, onlara hizmet etmek amacı ile kurulmuştur.

Dolayısıyla inancım üzerinde herhangi bir baskı uygulanması, Osmanlı'nın da yıkımı böyle olmuştur. Türkiye'de de ayrışmaların sebepleri böyle olmuştur ve bu soruna eğer değinmezsek ve çözmezsek, sonucu çok farklı boyutlara gitmeye devam edecektir. Dolayısıyla Alevilerin siyasi Alevilik veya popüler Alevilik diye bir şey yok. Bunlar kendilerini Alevi olarak tanımlayabilirler ama temel olarak Alevilik İslam içerisinde ve kendi değerleri bellidir. Onun dışında kimse, Aleviliği İslam'ın içinde mi, dışında mı diye tartışmaya kalkıyor. Alevilik İslam'ın bizi kendisidir. Ali, İslam değil midir? Biz Ali diyoruz. Muhammet, İslam değil midir? Muhammet diyoruz. Hasan, Hüseyin bu dinin devamı için kendi canlarını ortaya koymadılar mı? Onlar İslam değil midir? Dolayısıyla biz her cemimizde her ibadetimizde zikrediyoruz Ali demeyi de. Bizzat Hz. Muhammet Mustafa'nın kendisi, Ali'nin yüzüne bakmak ibadettir diyor. Ali'nin ismini zikretmek ibadettir diyor. Şimdi biz Alevilik İslam'ın dışında mı, içinde mi, tartışmalarının ve hükümetin sorunları bugün farklı farklı Alevilik var demeleri, vitrindeki kişilerin ya da siyasi birtakım popüler kişilerin, Aleviliği farklı formatta dillendirmeleri Aleviliğin kendi değildir. Alevilik İslam'ın bizi kendisidir.

MODERATÖR - Özür dilerim, bu ayrımı biz yapamıyoruz, bunu biz belirleyemiyoruz. Bu konuda sizin inisiyatifleriniz üzerine de biraz yoğunlaşırsanız.

ALİ YÜCE – Evet.

MODERATÖR - Takdir edersiniz ki ayrıştırma konusunda bizim o tür bir gücümüz, o tür bir imkânımız, belirleme hakkımız olamaz.

ALİ YÜCE - Evet, ben de onu vurguluyorum efendim, esasen ben onu vurguluyorum.

MODERATÖR – Ben, esasen sizin görüşlerinize de müdahale

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

edemem ama bu görüşlerim şaka falan değil, biz muhatap olarak hep böyle insanlarla karşı karşıyayız, onu da söyleyeyim.

ALİ YÜCE - Evet, üzücü sizin açınızdan da bizim açımızdan da üzücü bunlar. Hemen bitiriyorum, daha sonra söz hakkı doğacak mı? Bilmiyorum ama sizin belirlediğiniz maddelerin açıklamalarını da sizden daha sonra duymak isterim.

Biz cemevlerinin yasal statüye alınmasını, camilere hangi haklar veriliyorsa Alevilere de aynı hakların verilmesi taraftarıyız.

Din kültürü dersleri adı üzerinde, ahlak bilgisi, siz ona sadece Hanefi, sadece Şafi veyahut da sadece mezhebi içtihatların kendisini, mezhebin kendisini İslam diye ve onların içtihadı birtakım yaptırımlarını eğer kitaplara koyarsak ve de topluma dayatırsak işte sorunların kaynağı buradan çıkıyor. Din kültürü dersleri, evet seçmeli olmalı ya da din kültürü ahlak bilgisi tanımına uygun inşa edilmeli yani mezhebi dayatmalardan vazgeçilmeli.

Devlete ait radyo ve televizyon kuruluşlarında tüm inanç grupları kendilerini düzenli ifade etmektedirler ama maalesef son zamanlarda maalesef hem camilerde ehlibeytten bahsedilmeye başlandı. Bu döneme kadar aynı zamanda da Aleviliğin görsel basılı medyada tanımlama hakkı olmadı. Şimdi tanımlansa da bu sefer çok farklı inançları ve çeşitleri bilakis ortaya koyarak yani inancına bağlı özlemle dolu insanlar bazı konular ya da öne sürülen görüşler dolayısıyla üzülmedirler. Dolayısıyla Alevilik konusunda devlet yayın organlarında sadece muharrem ayında yayın yapılmaması, düzenli felsefesiyle, epistemolojisiyle ontolojisiyle yani bütün boyutlarıyla Alevilik anlatılmalıdır.

Cemevleri yapımında mutlaka arsa yardımları yapılmalıdır. Bu konuda halkın çok ciddi sıkıntıları var. Bakınız camiler veya hocalarımız her türlü imkândan yararlanırken, cemevlerinde inanın halk cebinde yüz kuruşu var diyelim, o yüz kuruşun yarısını cemevine bırakıp gidiyor ve inanın öyle yaşatmaya çalışıyoruz. Biraz önce sayın dedem ifade etti bunu, cemevlerin de inanılmaz derecede sorunlar var yani onlar

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

her türlü ihtiyacı kendileri karşılıyor, yan tarafında bütün ihtiyaçları devlet tarafından karşılanan camilerimiz ama onun beri tarafında bütün haklarından yoksun olan cemevleri. Eşitsizlik var, evet eşitlenmeli ve giderilmeli.

İnanç uygulamalarını ve cemevlerimizi yönetecek ve yönlendirecek ilgili kişilerin yetiştirilmesi amacıyla hakikaten okullar açılmalı. Nasıl bugün ilahiyat fakülteleri var, Sünniliğin içtihadı noktasında hocalarını, âlimlerini yetiştirebiliyorlarsa, Alevi dedelerinin, dedeleri, babaları ya da inanç önderleri o okullarda kendi inançlarıyla yetkinleşebilecek hale gelebilmeli ve okullar açılabilmesi. Üniversitelerimizde sadece dinin zahiri boyutu değil yani sadece şekil boyutu şeyler değil, dinin içyüzü, şekil varlığı algılanmalı yani tasavvuf kürsüleri mutlaka oluşturulmalı.

Ve yıllardır, biliyorsunuz sazin üzerinden Aleviler ibadet ettiler. Sazla beraber Allah, Muhammet, Ali dediler ama halkın kafasına o kadar yanlış ifadeler sokuldu ki, bu zaman bu durum bilinçli olarak sürdürüldü, hala küçücük çocukların zihinlerinde Alevilik tanımlamasında korkunç boyutta tanımlamalar var. Düşünün o çocuğa, o küçücük zihnine o fikri nasıl aşıladsın, nasıl kıydın o çocuğuna, onu nasıl katlettin... düşüncelerle ve topluma biz nasıl bakıyoruz? Yok aslında toplumda ayırım, Bakanım la benim aramda yaradılışım da bir fark. Onun için Hz. Ali'nin maliki ... yazmış olduğu hitabında: Kimi inançta kardeştir sana, kimisi yaradılışta eştir sana... Necdet Subaşı'yla ya da divandakilerle benim yaradılışım da bir fark yok.

Allah seni farklı beni farklı yaratmıyor ama bu toplumun içerisinde şartlanmalardan, inançlardan ya da kültürlerden dolayı bakış açımız birbirimize yani kırıcı, ayrıştırıcı olmamalı. Birlik kavramına insanlar çağrılırken ikilik kullanılmamalı ama bugün biz Roman vatandaşlarımızı da hakkı verirken kalıplaştırarak insanları Roman vatandaşlarımız, Alevi vatandaşlarımız, Çerkez, Laz, Türk, Kürt... gibi ayrışmaların üzerinden yani kavramlarla insanları bölersek, o zaman zaten birliğin ötesinde zihinde farklı bir ayrışmaya neden oluyoruz. Devlet yasal hakla-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

rını bütün vatandaşlara, ayırım gözetilmeksizin bütün vatandaşlara eşit hale getirilmelidir ve saz şeytan aletidir bile denildi. Bizim aşıklarımızdan bir tanesi de şeytan bunun neresinde diye cevap veriyor düşünün.

MODERATÖR - Biz bunu duymadan önce o şiiri duyduk.

ALİ YÜCE - Ya öyle değil mi? Siz şanlısınız o zaman. Özellikle hocalara yani camilerde ve ilahiyatta görev yapan din adamlarına nasıl yasal hakları, maaşı ve yahut sosyal hakları veriliyorsa, dedelerimizin, dede çocuklarının, baba çocuklarımızın onlarından da inançlarını sürdürürebilmeleri için mutlaka aynı onlara da bu haklar sağlanmalı eşitlenmelidir. Daha sonraki söz hakkımda eğer verilirse, bu konulara biraz daha değineceğim.

Madımak Oteli'ni de ele almışsınız, oranın yıkılması ve bir anıt yapılmasından yanayız. Daha sonra bunları inşallah daha fazla değerlendireceğiz, hepinize saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Ali Bey siz Cem Vakıfları Derneği Başkanı mıydınız?

ALİ YÜCE - Evet, şu anda o görevi icra ediyorum.

MODERATÖR - Şimdi, son konuşmacıya sözü vermeden önce, çünkü salonun yemek için düzenlenmesi gerekiyor. Sizi bir 15 dakikalığına dışarı alacağız, salonu düzenleyecekler. Son konuşmacıya söz verirken bir konuya işaret etmek istiyorum.

Değerli konuklar, sizden önceki konuşmacılar eğer bir konuya derinlemesine değindiler ise aynı konuyu tekrar konuşmamaya, elinizden geldiğince vakti iyi kullanmaya ihtiyacımız var. Çünkü salonu saat üçte terk etmemiz gerekiyor, saat üçte salonu terk ettiğimizde eminim ki en az 30 kişi konuşmamış olacak. Buna dikkat edersek ve sona kalan arkadaşlarımızı da ayrımcılığa karşı maruz bırakmayalım. Onlar da bizim kadar konuşsun, şimdi son sözü bu hassasiyet içinde Eşref Doğan dedeye veriyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

EŞREF DOĞAN - Sayın Bakanım, değerli katılımcılar, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sayın Bakanımıza da bu güzel ev sahipliğinden ve davetinden dolayı da teşekkür ediyorum.

Aslında Alevi Çalştayı olarak adlandırılan bu girişimleri ben Yavuz Sultan Selim'le Şah İsmail'in barıştırılması olarak görüyorum. Sayın Bakanım, 1514'lere kadar Anadolu'da mezhep çatışmalarına rastlamadığımız gibi bir Alevi-Sünni çatışması da görmedik. Ama 1514'ten beri birtakım şeyler olmuştur. O günden Şeyhülislamın, Şeyhülislam Kemal Paşanın ve Şeyhülislam Hamza Beyin katliam fermanlarıyla iki kutuplu bir İslam dünyası maalesef meydana getirilmiştir. Kutbun bir tarafında Hz. Ali, diğer tarafında peygamberimiz Hz. Muhammet'imiz. Yani genel tanım olarak şimdi nedir? Hz. Muhammet'in şefaati itikat ... ifşa eden, peki Alevi nedir? Hz. Ali'nin yolundan olan, o zaman şu soruyu sormak lazım, acaba Hz. Ali'nin yolu mu, peygamberin sünnetinden farklıydı, yoksa peygamberin sünneti mi Hz. Ali'nin yolundan farklıydı? Gerçekten İslam, Alevilerce bir elmanın iki yarısı olarak kabul edilen Hz. Ali ile Hz Muhammet iki ayrı grup olarak ortaya çıkmıştır ve maalesef bugüne kadar da böyle getirilmiştir.

Ufak bir anımı anlatmak istiyorum. 1956 yılında benim arkasında olduğumu fark etmeden bir soruyla muhatap oldu birileri; öğretmenim Alevilik nedir? Ve hocamın cevabı şu oldu; Aleviler Allah'ı tanımaz, peygamberi tanımaz. Ali'dir onların peygamberleri Kur'an-ı da tanımazlar. Sayın Bakanım, 1956 yılından bu tarafa böyle bir uğraşın içindeyiz. 60'lı yıllara geldiğimizde Muhsinde piyesi oynatıldı... Yani bir utanç belgesiydi, bir utanç tiyatrosuydu. Ancak o günün İstanbul'daki Alevi gençleri dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Cemal Gürsel Paşaya kısa, öz bir telgraf çekerek, yüksek örgenim Alevi gençliği adı altında, telgrafın Ankara'ya intikaliyle o piyes de kaldırıldı.

Değerli inanç önderleri, bugünlere niye geldik, bugünlerin zaruretini neden yaşıyoruz, biraz da geçmişe bakmak lazım. Şimdi Yavuz Sultan Selim ile Şah İsmail'in barıştırılması dedik sayın bakanım. Eğer biz Anayasamızın amir 10. ve 24. maddelerini uygulayabilseydik ki, 10.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

madde kanun önünde eşitlik 24. madde din ve vicdan özgürlüğüdür, belki de bu açılımlarda başka şeyler konuşacaktık ama çok şükür ben bunun yine bir barışmaya vesile olacağını inancını taşıyorum. Hükümet de kararlılığından dolayı müteşekkirim.

Sayın Bakanım ve değerli konuklar, ben biraz Diyanet İşleri Başkanlığı'nın mevcut yapısından bahsedeceğim. Belki de açılım üzerindeki en büyük engel Sayın Bakanım, Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Çünkü ilahiyatçılar ve Diyanet İşleri Başkanlığı'ndakiler davet edildiği zaman, Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı Sayın Prof. Hamza Aktan'ın bir beyanatını sunmak istiyorum; Müslüman kişinin ibadethanesi camiidir. Sayın Bakanım, değerli inanç önderleri, bu açılımı dinamitlemekten başka bir şey değildir. Hz. Muhammed'in ve onun ehlibeytinin isimlerinin zikredildiği bir yer ibadethanedir. Ve Sayın Hamza Aktan da bize neyin ne olduğunu anlatma yetkisine haiz olmadığı gibi ibadethane tanımında büyük bir yanlışlığa düştüğünü huzurunuzda ben belirtmek istiyorum. Diyanet'in bu tavrı sürdüğü sürece açılım maalesef kâğıt üzerinde kalır.

Keza Malatya'daki bir müftümüzle aramızda geçen bir konuşmada, çünkü yine Diyanet'le ilgilidir. Eğer Diyanet isteseydi, dört cuma hutbesinde Türkiye'de mezhepleri kaldırır mıydı, kaldırmaz mıydı? Ve bana demiştir ki, Eşref dedem, eğer siyasi otorite bunu istemiş olsaydı ve Diyanet'te bu görevi kabul etmiş olsaydı, dört Cuma hutbesinde, çünkü 80 bine yakın cami milyonlarca kişiye hitap eder ve mezheplik ortadan kalkardı. Ben sözlerimi fazla uzatmayacağım ama bir iki konuya da değinmek istiyorum. Açılımın yüzde yüz başarıya ulaşabilmesi için milli tarihimizin ve İslam tarihinin A'dan Z'ye yeniden yazılması gerekir.

Bugün Sünni kardeşlerimiz de Alevi kardeşlerimiz de Kurtuluş Savaşı'nda Alevilerin Cumhuriyet'in kuruluşundaki fedakârlığını bilmek mecburiyetindedirler. Cemaletin Ulusoy'u tanımak mecburiyetindedirler. Diyar Ağa'yı bilmek zorundadırlar. Erzurum'dan Sivas'a giderken Kemaliye Boğazı'nda Mustafa ... 200 Dersim milisiyle kendilerini koru-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

mak üzere Sivas'a kadar refakat ettiklerini bilmek mecburiyetindedir. Keza 1925 Şeh Sait İsyanı'nı ağırlıklı olarak Dersim ve Alevi aşiretlerinin bastırıldığını bilmek mecburiyetindedir. Bunu bildiğimiz zaman milli beraberlik ve bütünlüğümüzü daha pekiştirmek durumunda kalırız.

Demin değerli dedelerimizden bir tanesi, televizyonların, ağırlıklı olarak da devlet televizyonlarının Aleviliğe yeteri kadar yer vermesi gerektiğine dikkat çekti. Bu son muharrem ayında ben müteşekkirim TRT 1 ve TRT 2 harika programlar yaptılar. Bunlardan bir tanesi TRT 1'in Erzincan Cemevi'nden naklen yapmış olduğu yayındı. Bunun özetini şöyle vurgulamak istiyorum. Malatya İnönü Üniversitesi Rektörümüz Sayın Cemil Hocam bana dedi ki; Eşref dedem, ben o cemi başından sonuna kadar seyrettim ve ağlayarak seyrettim ve o zaman şu gerçeği de masaya yatırmak lazım. Diyanet bu dört duvardan ve bu dört duvar içerisinde söylenenlerden niye bu kadar korkuyor? Bu bir yerde milli birliğimizi ve beraberliğimizi pekiştirecek bir olay iken, niye bu kadar korkuyorsunuz?

Diğer bir konu, Ali dedem bahsettiler Madımak konusu. Biz genel prensip olarak Madımak'ın bir müze haline dönüştürülüp de bir utancı ve yarayı sürekli kaşımaya bir araç olmasını, dolayısıyla provakatlara bir sermaye olmasını istemiyoruz. Amma devletimiz güçlüdür, o binayı istimlak eder, orayı park haline getirir ve yerine harika bir anıt yaparak orda kaybettiğimiz değerli insanlarımızın da isimlerini ebediyete kadar korumak üzere kalacak şekilde bir anıt parka dönüştürebilirler.

Bir de demin milli tarihten bahsettik ama müsaide ederseniz bir cümlede İslam tarihinden bahsetmek istiyorum. Değerli inanç önderleri, Sayın Bakanım, bugün Hanefi kardeşlerimiz İmam-ı Azam hazretlerinin bir ehlibeyt şehidi olduğunu bilmiyorlar. Lütfen milli tarihimize kadar İslam tarihine de önem verelim. Gene Şafi kardeşlerimiz İmam-ı Şafi hazretlerinin, Ali'yi ehlibeyti sevdiğim için bana Rafizi diyorlar. Eğer Ali'yi sevmek Rafizilik ise yer-gök melekler şahidim olsun ki, ben Rafiziyim diyor İmam Şafi. Ama bugün doğuya gidiniz Sayın Bakanım, cehaletten ve art niyetten kaynaklanan ama geçmişin Osmanlı'nın art niyetinden, "yedi alevi öldüren cennete gider" fikri halen hakimdir.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Kahramanmaraş olaylarında da biz bunu gördük. Çünkü şu konuşma olmuştur; iki-üç tanesini de bana bırakın yani iki-üç tanesini de o öldürürse o da cennete gidecek. İşte bu cehalette, burada da büyük vebal tarihçilerimize, sosyologlara ve Sayın Bakanım, Diyanet'e düşüyor.

Hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR- Biz, teşekkür ediyoruz. Sabahki oturumumuzu kapatıyoruz. On beş dakika kadar sizleri dışarı alacağız. Salonun yemek için düzenlenmesi lazım. Evraklarınızı masanın üzerine koyarsanız karışmasın diye. Şimdi oldukça geciktik. Herkese afiyet olsun.

KATILIMCI - Sayın Bakanım, değerli canlarım, dedelerim, biz tabi dualarımızda Alevi toplumu olarak Allah Allah diyoruz. Sünni kardeşlerimiz de amin diyor. Biz her duanın sonunda alışmışız Allah Allah diyoruz. Her şeyde Allah diyoruz. Özgönül birliğiyle bu lokmalarımızın kabul olması için, milletimiz için, özgönül birliği için bir Allah Allah diyelim.

KATILIMCILAR - Allah Allah...

KATILIMCI - Allah Allah, lokmalar kabul ola, muratlar hâsıl ola, isteğimizi, dileğimizi Hak-Muhammet-Ali vere...

KATILIMCILAR - Allah Allah...

KATILIMCI - Bu gitti, ganisi gele, Ha-Muhammet-Ali bereketini vere...

KATILIMCILAR - Allah Allah...

KATILIMCI - Yeyip yedirenlere, pişirip dağıtanlara, nur-i iman aşkı şevk ola, gittiği yer gamı gusla görmeye, hizmet sahipleri canlarımız hizmetlerinde şefaata göre...

KATILIMCILAR - Allah Allah...

KATILIMCI - Sofra zat ola, münkir mat, ola yiyenlere helal, yedirenlere delil, cennet tamı kudret ola, Hak-Muhammet-Ali ağzımızın

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

tadını bozmaya, birlikten, dirlikten, güzelliklerden ayırmaya, ülkemize huzur ve mutluluk ihsan eyleye, Cenabı Hak, güzel peygamberimiz Hz. Muhammet Mustafa (SAS) yüzü hürmetine dualarımızı iki cihanda kabul eyleye ve bu hizmetleri gören canlarımızın da Hak yardımcısı ola, hayırlı başarılar ihsan eyleye, İmam-ı Hüseyin yardımcımız, boz atlı Hızır yoldaşımız ola, dil bizden, nefes Hz. Pir'den ola, dem Ali, sır nebi pir Hünkâr Bektaşî Veli gerçek müminler demine... Allah-Muhammet ya Ali günümüz kutlu, ağızlar tatlı olsun efendim.

MODERATÖR- Evet değerli konuklar, vakit kazanmak için gerekli düzenlemelerin yapılmasını beklemeksizin oturuma devam etmek istiyoruz. Şimdi sabahki oturumdan kaldığımız yerden devam ediyoruz. Buradaki sıralamada isimleri okuyayım en hızlı şekilde, arkadaşlarımız, konuklarımız görüşlerini ifade ederlerse seviniriz. Biliyorsunuz zaman daralıyor. Şimdi Hasan Hüseyin Hanoğlu, Şakir Keçeli, Sadık Düzgün, Mansur Yalçın... Şakir Beye vermiştik sanki söz hakkı, evet, Zeynel Demir, Ali Ekberyurt ve Ali Yücel konuşacaklar Şimdi Hasan Hüseyin Bey... Öyle mi, isimler karışmış galiba, konuşanları sileriz önemli değil. Evet, Hasan Hüseyin dede.

HASAN HÜSEYİN HANOĞLU - Sayın Bakanım, değerli katılımcılar, efendim ben kısaca şunu söylemek istiyorum; 11 Ocak 2008 Muharrem ayı iftar yemeğinde Sayın Başbakanın başkanlığında ve Reha Çamuroğlu'nun, İbrahim Yiğit ve Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın, Cemil Çiçek'in huzurunda ve 52 milletvekiliyle o iftar yemeğine teşrif ettiklerinde, Sayın Başbakan konuşmasında dedi ki; Sizin acınız bizim acımız, bizim acımız, sizin acınız. Siz ne kadar Alevi-Bektaşî iseniz, biz de o kadar ehlibeyti sevdiğimizi ve onların yanında olduğumuzu söylemek istiyorum. Bu yönde bir konuşmasını dinledik ve bu bizim Alevi, ben Garip Bursa dedesiyim aynı zamanda, bizim Alevi cemaatinde büyük bir saygı sevgi gördü. Bu nedenle sizin huzurunuzda, o görevinden, çalışmalarından dolayı kendilerine ve teşkilatına saygılarımızı arz ediyoruz.

Efendim 1923'te ilk Cumhuriyet ilan edildiğinde benim dedem Diyar Ağa ilk Mebusan vekilidir. Meclis'te, yazmış olduğum kitabında,

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

üç tane konuşması vardır, onlara değinmeyeceğim. Efendim burada o günkü şartlarda anayasa hazırlanırken, eğer hazırlanan anayasa gerçekten anayasanın 10. maddesine uygulanmış olsaydı, bugünkü sorunlar bugün çıkmazdı. Birliğimizi, beraberliğimizi uygulamadılar. Bu nedenle 1478 yıl önceki acıyı devam ettirmezdik. Bu nedenle 2008 yılındaki muharrem ayı iftar yemeğindeki gördüğümüz şu ki, bu günkü hükümet gerçekten bu konuya samimiyetle adım atmıştır ve dönüşü olmayan bir yola hizmet etmeye devam etmiştir. Bugüne kadar başa getirilen iktidarlar hiçbir şekilde cesaret edememişler, bu varlığı gösterememişlerdir. Bu nedenle bu hükümetin bütün görevlilerine Meclis'teki grubuna candan teşekkür ediyorum. Bir Alevi dedesi olarak birliğimizi, beraberliğimizi bozmak isteyenlere fırsat vermemiştir. Bu nedenle sizleri fazla meşgul etmeyeceğim. Biz anayasanın 10 maddesinin uygulanmasını istiyoruz, kâğıt üzerinde kalmasın, uygulanmasını istiyoruz.

Cemevlerine camilerle ilgili olan müfredatın tekrar bir gözden geçirme ile düzeltilmesini talep ediyoruz. Anayasanın 24. maddesinin eğitimle ilgili bölümünün tekrar bir gözden geçirilmesini talep ediyoruz. Din kültürü derslerinin, ahlak ve kültür birliğine, ben ilköğretim müfettişliği yaptım, milli eğitim müdürlüğü yaptım, bu nedenle Federal Almanya'da Göthe Üniversitesi'nde sosyolog olarak eğitim yaptım.

Bizim birliğimizi beraberliğimizi bozmaya uğraşan kitlelere fırsat vermemek için böyle bir çalışmayı yaptıkları için Sayın Başbakan başta olmak üzere Sayın Cumhurbaşkanı olmak üzere dikkatinizi çekerim, hiçbir cumhurbaşkanı, yüksek kademedeki devlet adamı, cemevlerini ziyaret etmemiştir. Sayın Cumhurbaşkanı Tunceli'ye gittiğinde ilk defa cemevini ziyaret etmiştir, bu büyük bir gelişmedir ve büyük bir atılımdır, bunu kabul etmek ve diğer bazı siyasi yanını düşünmüyorum. Eğer hep birlikte onlar da zamanında bu açılımı, bu cesaretle, bu adımı atsaydı, bugünkü bu hükümete bu görev düşmezdi, fakat bugünkü hükümet gerçekten bu cesareti göstermiştir. Adımını da kararlılıkla atmaya devam etmektedir, ben hepsine başarılar diliyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Bir de ilahiyat fakülteleri bünyesinde Alevi dedeleriyle ilgili bir kürsü açılmasını veya bir okul açılmasını talep ediyoruz. Çünkü akademik olarak temelde Alevi dedelerinin eğitim almaları gerekiyor. Bu eğitimleri aldıkları zaman gerçekten kendisinden sonra gelen nesillere bilgili, görgülü, deneyimli kulaktan dolma veya bazı eleştirmeden, incelemeden karar verme fırsatını yaratırız. Eğer bu şekilde devam edilirse Sayın Bakan, tahmin ediyorum, çünkü ben Sayın Bülent Arınç Beyle de Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil Çiçek Beyefendi ile de hacca giderken Sayın Bardakoğlu'yla da görüştüğümde bu olguyu karşıladılar, olacağını tahmin ediyorum. Fakat büyük gayret Sayın Bakana, Faruk Çelik'e düşüyor. Büyük çalışmaları vardır, biz ne kadar söylersek söyleyelim. Bizim güzel bir sözümüz vardır, cami ne kadar geniş olursa olsun imam bildiğini okurmuş. Biz ne kadar anlatırsak anlatalım, bunu yansıtacak Sayın Bakandır, Başbakana ve hükümete saygılarımı arz ediyor, başarılar diliyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkür ediyoruz. Sadık Düzgün buyrun.

SADIK DÜZGÜN - Herkese saygılarımı sunarak sözlerime başlamak istiyorum.

Sevgili canlar, Alevi İslam'ın özünü dört kapı kırk makam, bunu da eline, diline, beline sarmıştır... kuralı ile özetlemiştir. Alevi, insanları Tanrı eseri diye sevmiş, eşit kardeşlik, demokrasi istemiştir. Alevilik bin defa mazlum olsan da bir defa zalim olma diyerek her dönem mazlumun yanın da yer almıştır. Alevi kimseye kin, kibir, haset besleme, insan gönlünü incitme, haram yeme, döktüğün varsa doldur, ağlattığın varsa güldür, Allah katına kul hakkı ile gitme demiştir. Alevilik uçsuz bucaksız engin bir sevgi denizidir, bu denizin damlalarını oluşturan birbirlerinin öz kardeşidir. Onun için tüm dünyada barışı, sevgiyi sağlamak için elimizden gelen her çabayı göstermeliyiz. Ülkemizin bugünlerde her zamankinden daha fazla barışa ve huzura ihtiyacı var. Onun için bu ülkenin tüm unsurlarının barış ve kardeşlik çabalarını göstermeleri gerekir.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Hız. Muhammet efendimizin güzel bir sözü vardır: İslam dini güzel ahlaktan ibarettir. İşte bu sözü yerine getirirsek zaten bütün teferruatlar ortadan kalkmış olur. Sorunlarımızın konu başlıklarını Sayın Bakanımız sekiz madde halinde verdi. Bunlar bizim asgari taleplerimizdir, hepimiz bu taleplere aslen uyuyoruz. Bunun dışında ben bir şey daha eklemek istiyorum: Hacı Bektaş Dergâhı'nın Alevilere teslim edilmesini istiyoruz. Ayrıca dergâha ücretli girişin olmaması gerekir. Biz Erzincan'da açılımı başlattık muharrem cemini TRT'de yayınlayarak. İnşallah bu açılım genişleyerek Ankara'da da devam eder diyorum. Bu açılım tüm Türkiye'ye hayırlara vesile olur inşallah, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyoruz Sadık Düzgün Bey. Mansur Yalçın Dede.

MANSUR YALÇIN - Teşekkür ediyorum, Sayın Bakan, saygı değer divan, sevgili inanç önderlerimiz, hoş geldiniz diyorum.

Sayın Necdet Bey özellikle sizin yedi tane madde üzerine düşüncelerimi ifade etmek istiyorum. Bunu söylerken sevgili Atatürk'ün bir sözüyle konuşmama başlamak istiyorum. Atamız der ki; kimliğini ifade edemeyen toplumlar boyunduruğu altına girerler. O zaman burada kimlik çok önemli bir ilke, insan olmanın da asli unsurlarını ifade ediyor ve bunun olması için de ulusların ulus olma sürecine gelmesi için de farklı düşünceler, farklı ilkeler, farklı felsefeler babında bu farklı görüşlerin birbirlerini tanıması ile yani farklı bir animasyon, bir yabancılaşma ile değil, o ilke altında eşit ve hür yurttaşlara da kendi yaşam biçimlerini yaşatarak birey olarak da kişiliklerini güçlendirmesidir diye ifade etmek istiyorum. Bundan dolayı kimlik dediğimiz zaman Aleviliğin olmazsa olmaz unsuru ki, bunun içinde tabi inanç önderlerinin ve delerin de katılımı gerekiyor. Onların asli ve ulvi kişiliklerini çağdaş düşünce sisteminde de bu ulus kavramı içinde de bu topluma tanıtmak, bu toplumu aydınlatmak babında birçok çalışmanın yapılması doğrultusunda birey olarak da sizlerden talep rica ediyorum... Anayasal ve hukuksal sınırları talebiniz Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasasınının 10. maddesinde çok açık; herkes din, renk, ırk, cinsiyet ve siyasi düşünce, felsefe,

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

din, inanç ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir ibaresi ile bu çok açık dile getirilmiştir. O zaman Anayasanın 10. ve 24, maddesi şu an fiilen açık ve işlekse hiçbir hukuksal sınırın da ona bir engel teşkil etmemesi lazım.

O zaman doğrudan doğruya hukuksal sınırların eyleme geçirilerek de eşit hakların Alevi halkına yine eşitlikçi bir dağıtımla ilgili ikinci bir talebim söz konusu. Alevilik ve çerçevesindeki sorunlar toplum olarak biz dağ başlarında, köy yamaçlarında yaşadık. Bu ister istemez bizi kendi inanç ve kültürümüzden uzaklaştık. Bunun olmaması için ve bu sorunların ortadan kaldırılması için ortaklaşa bir mutabakatla sosyologlarımızla, antropologlarımızla ve bilim adamlarımızla ortaklaşa bir çalışma yaparak Aleviliğin içindeki öz sorunları dile getirmek babında devlet şahsında ortak bir çalışma düzenlenmesi de şahsı talebidir.

Dördüncü olarak da Diyanet İşleri Başkanlığı'nı dile getirdiniz, Diyanet İşleri Başkanlığı İslam'ı kapsamaması düşüncesindeki Alevilikte İslam'ın çerçevesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kendi bünyesinde olabilir veya olmak babında bir ilke de sunabilir. Yani Aleviliği belli bir kültüre, belli bir inanç dışı yerlere bağlamak değil, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kendi bünyesinde ama Aleviliği özerkleştirerek farlı bir kurum nezdinde ve özellikle Alevi dedelerinin de buralarda yer alması doğrultusunda bir kaynak yaratarak bunu tahsis etmesi ve bunu tahsis ederken de bu anlayışı ve geleneği bütün topluma yayması konusunda bir talebim söz konusudur.

Madımak Otelinin düşüncesi, sevgili Doğan dedemizin de dediği gibi bir park yapılması ve anıtlştırılması, bu onun simgelik bir yer olması gerektiğini düşünüyorum.

Bir de inanç önderleri ve dedelikle ilgili düşüncemi ifade etmek istiyorum. Dedelerin bu yaşadığımız dönemde toplum içinde, gelenek içinde, Alevi içinde, modernite yaşayanlarla gelenek içinde farklı bir algısı var. Biz bunu bütün dini ekollerde de görüyoruz. Gelenekçi düşüncelerin dedelerin daha çağdaş bir reform kazandırılması bunun olması içinde bir akademi açılarak dedelerin kendi sözel düşünceleri-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ni yazımsal ifadelerini günümüze kazandırma babında da evrensel bir ilkeye bağlanarak bugünün çocuklarına kazandırma babında da devletle ortaklaşa bir çalışma yapılması, şahsım olarak talebidir.

Cemevlerinin statüsü ve işlevlik kazanması için devlet tarafından cemevlerinin belirli kontrollerle himaye edilerek denetlenmesine ve buralara gelinerek içerideki asli sorunların taleplerinin değerlendirilmesine ve oradaki hizmet birimlerinin kimler görev alacaksa dedeler olur, onların tespit edilmesi ve bu ortaklaşa organizasyonla devletin nezdinde de bir mutabakat sağlanmasını, cemevlerinin ve vakfiyelerin devlete ödediği kiralardan, örneğin ben Şahı Sultan Vakfiyesi'ndeyim, orada ayda bir üç bin Türk lirası kira ödüyoruz sevgili bakanım. Buna benzer elektrik ve su giderlerinin devlet nezdinde 10. maddeye bağlı kalarak feshedilmesine ve bu doğrultuda da hiyerarşik bir sistemle kurulmasına, devletimizin vesile olması, benim şahsi talebidir.

Bir de inanç önderlerine bir okul açılmalı, bilimsel referanslarla belli bir statüyle bir eğitim verilmesi düşüncesindedir. Eğer bu kazanılırsa, bugünün dedeleri geleceğin dedelerini toplumu daha çok entegre etme, toplumla diyalog kurmasında daha çok Alevi yurttaşların inançlarını, düşüncelerini daha geliştirme babında bir ufuk açacağı düşüncesi de şahsi talebidir.

Ve televizyonlarda Alevilikle ilgili programların özellikle dedelerimizin çağrılarak yapılmasını talep ediyorum. Çünkü bu inancı, bu kültürü özümseyerek yaşayan asli unsurlar dedelerimizdir. Çünkü dedelerimizi kendi düşünceleri, kendi yetkinlikleri, felsefeleri bu Türkiye'deki bütün toplumları kucaklayacak bir şekilde ifade edilip anlatılmazsa, karşılıklı şüpheler, vesveseler ortadan kalkmayacağı için daha büyük problemler ortaya çıkabilir. Amacım, eğer biz bu kültürü özümsemek, bu inancı tanımak istiyorsak kültürle, inançla bağ kurmak ve bu bağ kurma babında ilahiyatçılarla ve Diyanet'le ortaklaşa çalışma yaparak birbirimizi anlama ve tanıma düşüncesinde de bir mutabakat yapılarak bunun daha da geliştirilmesi şahsım adına benim taleplerimdir. Teşekkür ediyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR - Biz de teşekkür ediyoruz Mansur Bey. Zeynel Demir dede buyrun.

ZEYNEL DEMİR - Sayın dedelerim, Sayın Bakanım, hepimize en içten dileklerimi sunuyorum. Sayın Bakanım öncelikle hoşgörü ve affınıza sığınarak birkaç kelime de ben söylemek istiyorum. Öncelikle haziran ayından beri sürdürdüğünüz mücadeleyi kutluyorum, bunu ben bizzat görerek yaşadığım için hakkınızı helal edin diyorum, şahsen olarak.

Bu açılımı başlattığınızda benim içimi dolduran bir heyecan vardı. O da şuydu; yıllardan beri Sünni olsun, Alevi olsun inanç rehberlerinin kaderiydi. Sanki bu, ben isterdim ki Sayın Subaşı demin bir şey söyledi; nerdeydiniz? Ben isterdim ki, bu çalıştay başladığında inanç rehberlerinin, çünkü inanç rehberleri onlardan dua alıyor, onlara inanıyor, onların söylediklerine inanıyor. Ben ilk başta onların dinlenmesini isterdim. Elbette dışlamak için değil, bizim dernek yöneticilerimizi, başkanlarımızı dışlamak için değil ama inanç önderlerimizin bilgisi, deneyimi toplum onlardan bilgi alırken tekrar affınıza sığınarak söylüyorum, bilgi kıtlığı olan dernek başkanını kabul etmiyorum, neden? Haziran ayından beri Allah için televizyonlarda bir tanesi çıkıp da; Kardeşim biz Alevi Çalıştayını şundan dolayı yapıyoruz, amacımız şu, Alevilik şudur, kelimesini... Bugün toplumda bilgi kirliliği yaratılıyor, sizin ne özelliğiniz var, ne yapmak istiyorsunuz? Bizim o kanat önderlerimizden birisi de çıkıp deseydi ki, ben şu anda yürütülen Alevi çalıştayının, toplantılara sayın bakanımızla katıldım, amacımız budur, yani toplumumuza Aleviliği anlatması gerekiyordu. O zaman ayırıştırma ve bölme kelimesi aradan ortadan kalkar.

Duruyoruz su anda Sayın Subaşı'ndan sabahleyin aldığımız güzel bir iltifattı, nerdeydiniz, biz buradaydık. Keşke siz Alevilerin içerisinde olan bir temsilcilerimiz bunu daha önce doğrusunu yapabilme imkânı olmuş olsaydı, o zaman bizim kalkıp anladığımız dertlerimizi, sıkıntılarımızı çaba gösteren sayın bakanımız da merhem olacağını zannediyordum. Bu sayede sayın bakanımdan da istirham ediyorum; daha

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

28'ine de daha çok var affınıza sığınarak söylüyorum, birkaç tane televizyona çıkın anlatın. Alevi çalıştayında yüzdük yüzdük 28'ine geldik. Toplumla anlayabileceği bir lisanla bir mesaj verin, aksi takdirde verdiğiniz emeğin adı günah olur. Doğru bir şey olmadığını düşünüyorum, hepinize saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederim. Sayın Bakanım siz konuşmak ister misiniz?... Evet, Ali Ekber Yurt dede.

ALİ EKBER YURT - Değerli canlar öncelikle cümlemenizi saygıyla selamlıyorum. Kendim Hozat bölgesi Sarı Saltuk ocağına mensup, aynı zamanda Tunceli Cemevi başkanıyım. Yine bugün burada olması gerekip, hasta olduğu gerekçesiyle gelemeyen Hozatlı Ahmet dedemizin selamını getirdim, cümlenize aşkı niyaz ettiğini söylüyordu.

Canlar Türkiye'de ilk kez bir Cumhurbaşkanı tarafından ziyaret edilen cemevinin başkanı ve dedelerinden biri olarak Sayın Cumhurbaşkanı Tunceli'ye geldikleri zaman kendilerine bir dosya sunmuştu, Aleviliğin sorunları ve çözüm önerileri konusunda. Ana başlıklar altında şuydu: Cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeniden yapılandırılması, genel bütçeden Alevilere pay ayrılması, din dersleri kitabında Aleviliğe de yer verilmesi, TRT'de yayınlar yapılması, bazı önyargıları oltadan kaldırmak için inanç önderleri için okullar açılması, Hacı Bektaş-i Veli Dergâhı'nın ibadet yeri olarak belirlenmesi ve Madımak Oteli'nin adeta yandığını ve bunun söndürülmesi yönündeydi.

Ve bugün burada açıklanan sorunlara bakıyorum, bizim o gün orda hazırladığımız önerilerle bire bir örtüşüyor. Demek ki sorunlar konusunda artık hiçbir tartışma, çelişki yok. Bütün Alevi toplumu bu sorunları ortak sorunlar olarak görüyor. Tabi bu sorunları ben isterdim ki madde madde görüşelim ama zaman yetersiz, öyle görüyorum.

Canlar birinci sorun olarak burada görülen kimlik ve beyan sorunları ve bana göre de gerçekten en önemli sorunlardan biri. Tamam, bütün her şeyiyle haklarını almalı ama önce Aleviler kendilerini

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

doğru tanıtılmalı ki doğru şeyleri ele almalı. Bu konuda ozanlar bizler için bir rehberdir, bizleri tanıtmak açısından söylüyorum. Ozan Seyit Seyfullah'ın şöyle bir dörtlüğü var, diyor ki; Elhamdülillah din İslam'ım, delili Mustafa geldi emiri şahım Ali er murtaza geldi... Canlar İslam olduğumuz için kimsenin şüphesi olmasın, her inanç ve kültür mensubunun uç noktaları olabilir ama İslam konusunda zannetmiyorum hiçbir akliselim Alevi kendini bunun dışında görür.

İkinci husus yine Edip Harebi şöyle buyuruyor: Babı Haydar'dan başka baba bende etmen iltica ey Harebi ben Kızılbaş olduğumu alem bilir. Evet canlar, Aleviyiz, İslam'ız önce, Aleviyiz, Kızılbaşız ve bu ülkenin de bir unsuruyuz. Bizler bu ülkenin vatandaşı olarak her vatandaşın alması gereken hakları almak zorundaysak, bir örnek veriyorum Tunceli ili nüfusunun yüzde 95 alevi olan bir ildir ve şunu inceleseniz görürsünüz elektrik faturaları ve vergisini ödeme bakımından Türkiye'de her zaman ilk üç içerisinde yer almaktadır. Yani bu ülkeye karşı vatandaşlık sorumluluğunu en mükemmel şekilde yerine getiren ildir ve nüfusunun yüzde 95 Alevidir. Şunu da açıkça söylüyorum, olduğumuz gibi görünüp görüldüğümüz gibi olalım. Bizi bu şekilde kabul ettirelim, Alevilik inancını aynen birebir yaşamak için hiçbir şekilde başka etkiler altında kalmadan, bize bu şekilde bu sorunların çözümü noktasında beklentilerimizi bu şekilde belirleyelim. Hepinize saygılarımı sunuyorum, aşkı niyaz ediyorum

MODERATÖR - Evet bizde saygılarımızı sunuyoruz sağ olun. Ali Yücer Bey buyrun.

ALİ YÜCER - Sayın Bakanım, Saygıdeğer Subaşı ve sayın dedeler, saygılar sunar, aşkı niyaz ederim.

Biricik yurdumuz Türkiye'de birlik ve beraberlik barış içinde yaşamamız esas konumuzdur. İri ve diri olmamız, bir olmamıza bağlıdır. Bu birliğin devamı için Alevilik meselesi kan kaybeden, enfekte olmaya açık yara olarak önümüzde durmaktadır. Bu konu iyi niyet ve hoşgörü içinde çözülebilir, buna çok yaklaşılmıştır. Bugün de burada sevinçle

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ifade edeyim, bunu gördüm. Alevilik İslam içindedir, Hak-Muhammet-Ali yolunda diyerek özetlenebilen ve imanı gerektiren bir yoldur. Bu anlayışın muhafazası ise gerçekten hayatidir.

Bugün, bu gündem yazılır iken, bu gündemle ilgili tekliflerimi de arz etmek istiyorum. Cemevi realitesi kabul edilmeli. Bu realite Alevilerce bir inanç merkezi olarak kabul edilmesini ve masraflarının da karşılanmasını gerektirir kanaatindeyim. Cemevlerine ibadethane statüsü verilmesi ve Diyanet bünyesindeki yapılanma sonucu imar yasası ve arsa tahsisi kendiliğinden çözülmüş olacaktır.

Alevi öğretisinin nesillere sağlıklı aktarılabilmesi mevcut Alevilerin geleneksel inancını koruyabilmesi de ancak buna bağlıdır, aksi halde mekandan, sosyal imkandan ve maddi imkanlardan arındırılmış bu kitle politize olabilir, istismar provokasyon ve kışkırtmalara rahatça çekilebilecektir. Unutulmamalıdır ki köyden kente göç eden Aleviler kentte inancını icra edecek yer ve dede bulma sıkıntılarını, bunun sonucu olarak da inançlarını taze tutmakta ve nesiller de hızla ateizmin kucağına doğru itilmektedir. Alevilerin temsil edileceği çatının Diyanet olduğu kanaatindeyiz.

Kanat önderleri, dedeler, zakirler ve hizmet sahipleri bu kurum içerisinde barındırılıp kadro verilmeli. Maddi ve sosyal güvencesi altına bu kişiler alınmalıdır, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda temsil edilen Alevilerin bu temsili benimsemeleri açısından Diyanet İşleri Başkan yardımcılarının birisinin Alevi kökenli olması önemlidir. Alevilerin yoğun olduğu yerde, müftü yardımcılarında bir tanesi veya bir şube müdürünün de Alevi olmasını ben şahsım adına talep ediyorum. Diyanetin eğitim alt yapısı Alevilerin de yararlanmasına sunulmalı, dede öğretisi gibi hizmet içi öğretiler, Alevi inanç önderleri ve usta akademisyenlerin oluşturacağı bir heyet tarafından Diyanet'in organizasyonu da yapılmalıdır.

Din derslerinin kaldırılmaması taraftarıyım, zira bu toplumda bir ihtiyaçtır vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Fakat din dersleri kitaplarında Alevilik konusu tatmin edici bir boyutta olmalı ve işlenecek müfredat ko-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

nunun uzmanı Alevi kökenli akademisyenler ve eğitimciler tarafından hazırlanmalı veya tavsiye edilmelidir.

Madımak Oteli konusunda ben biraz farklı düşünüyorum. Burası kamulaştırılarak, işlevsel olarak çok amaçlı kültür merkezi olması kanaatindeyim; birliği, kardeşliği içeren semboller kullanılabilir. Saz, semah eğitim salonları, konferans salonları yapılabilir. Bir katta yaşanan acı olaylarla ilgili hatıralara ayrılmalı diye düşünüyorum. Bu merkezin ismi de bölgeden dolayı Pir Sultan Abdal Kültür Merkezi olabilir diye düşünüyorum. Efendim, herkese saygılar sunuyor, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyoruz Ali Yücer Bey. Şimdi Mehmet, ben bir sıralamayı okuyayım... İsterseniz önce hızlı bir şekilde tamamlayabilmek için, değerli katılımcılar konuşmaları daha kısa bir süre içinde gerçekleştirmemiz gerekiyor. Süremiz oldukça daraldı. Metin Er Orhan, Süleyman Cem, Veli Güler, Hakkı Saygın, Erdoğan Ünverdi... Bu sıralama içinde gideceğiz, şimdi Süleyman Cem dedeye söz veriyorum, buyrun.

SÜLEYMAN CEM - Sayın Bakanım, sevgili canlar, saygılar sunuyorum.

Birçok şeyleri tekrar ettik, belki çift dikiş daha iyi, aynı şeyleri tekrar etmenin faydası vardır. Sayın Bakanın açılıшта ifade ettikleri samimiyeti alkışlıyorum: eğer onun arkasını doldurabilirse, onun bize olan mesafesi, bizim ona olan mesafemize eşittir. Yani ne kadar bize yakın olursa, otomatik olarak bizim, ona, o kadar yakın olmamız... Şimdi şu anda fiziki olarak iki metre mesafedeyiz ama düşünce olarak, samimiyet olarak alkışlıyorum. Daha samimi ifade edemem, çok güzel ifade ettiler. Eğer ellerinde olursa bilmiyorum, bir bakan nereye kadar bu işin üstesinden gelir, 1000–1500 yılı birkaç güne sığdırır. Tabi çok zor...

Biz malı, canı, helal olanlardanız. Bugün bir bakanla aynı mekânda sorunları paylaşıyoruz. Bu çok büyük bir aşama, ben 30 yıl yurt dışında değişik memleketlerde de kaldım. 80 yaşına geldim, ilk defa

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

bir bakana aynı mekânda derdimi anlatıyorum. Aslında onun düşüncükleri de benim düşüncüklerimden farklı değil, çünkü bakan ve hepimiz, varın var ettiğiyiz. Hepimizin birbirimizden ne eksiki ne fazlası var. O nedenle birbirimizi aşağılamak, hiçbirimizin kârı değil. Aynı varın imzasını taşıyoruz, ihanet edemeyiz ona, onun için saygımızdan dolayı hepimiz birbirimize saygılı olacağız.

İkincisi de bir devlet vatandaşının mutluluğu için var, onun için çalışır. Bakanın ve devletin görevi de bizim mutluluğumuz için yani burada yaşayan bütün insanların nimetlerini de külfetlerini de paylaşabilmektir. Bu fırsatı verirlerse, nimetlerini ve külfetlerini de paylaşmaya geldik, hazırız. Bizim taleplerimiz aslında yalnız Alevilerin talepleri değil, bu ülkede yalnız Aleviler yaşamıyorlar. Alevisi, Sünnisi, inananı, inanmayanı tüm toplumun mutluluğu için birbirimizi kucaklama fırsatıdır bu. Hiçbirimiz birbirimizden farklı olma bilincinde olmamalıyız. Ben talepleri tekrar etmeyeceğim, çünkü yazılı olarak Sayın Bakana verdim, herhalde dikkate alınacaktır. Daha evvel konuştuk, tartıştık herkes kendi ifadesini, düşüncesini değil, her şeyin ortak, müşterek olabileceği düşünceleri burada yansıtıyoruz. Daha çok talepte bulunarak, önem sırasını, önemli olanları ifade ederek onların arkasında durmak istiyoruz. Ve Sayın Bakanımın da bu işin arkasında, söylenenleri mutlaka gerçekleştirme yanında olmalı.

Bir şey daha ifade temek istiyorum, ben kendi adıma diyorum ki, ben inancımı kimseyle tartışmak istemiyorum. İnanç dünyamı hiç kimsenin örselemesini istemiyorum. Ben böyle algılıyorum, böyle inanıyor, böyle uyguluyorum. Ben kurmadım bu dini. Hz Muhammet kurucusu olarak, yurtdışında tartışanlar İslamiyet demiyorlar Muhammedilik diyorlar ve ben bu dini böyle algıladım. İslamiyet'i böyle uyguluyorum. Ayıplar iseniz ayıplayın ama tasvip ederseniz kucaklayın ama bu realiteyi gözden uzak tutmayın.

Sünniler de Aleviler de başka inanca sahip olanlar da kendi inançlarında ne kadar özgür olabiliyorlarsa, o kadar rahat gönül dünyalarını irşat etmek için makamlar kurulmuş, o makamların sayesinde onu

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

irşat edebilsinler. Allah'ı sevmek insanları yani O'nun yarattıklarını sevmekten geçiyor. Eğer O'nu sevmek istiyorsanız, mutlaka O'nun yarattıklarını severek, O'nun yanına gidebilirsiniz. O'nun yarattıklarına düşman olarak O'na ulaşamazsınız. Bu nedenle de ben uzun konuşmak istemiyorum ama saz konusunda bir iki cümle etmek istiyorum. Biz ağlarken, gülerken, ibadet ederken, düşüncelerimizi ifade ederken hep sazı kullanırız. Saz bizim parçamızdır, hep onunla ifademizi buluruz, kendi derdimizi onunla ifade ederiz, Yani sazı küçümseyerek yalnızca bir müzik aleti değil, bizim özümüzü ifade eden her şeyi o teller arasında ifade ederiz. O bakımdan siz o telleri küçümsemeyin, öğretimlerde de eğitimin arasına girmesini istiyoruz.

Ben daha fazla konuşsam başkalarının haklarına riayet etme durumunu kaçırmış olurum, sağ olun dinlediniz. Söylenecek çok şey var ama bir samimiyet açısında her şeyi onun altında arayalım. Demin bir şey söylediniz, bu samimiyetin üzerine bina kurmak istiyoruz, siz de o bina da katman olacaksınız, birbirimize yardımcı olacağız. Bu samimiyet üzerine her şey yapılır, yeter ki, bu samimiyeti devam ettirelim, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR – Çok teşekkür ediyorum. Veli Güler Dede...

VELİ GÜLER - Saygıdeğer Bakan, değerli divan, çok muhterem, çok seçkin Alevi inanç önderleri hepinizi saygı, sevgilerimle ve muhabbetle selamlıyorum, hepinize hoş geldiniz diyorum.

Sayın Bakanım, önce hükümetinizin bize göstermiş olduğu ilgi ve yakın alakadan dolayı, bizi ciddi şekilde onurlandırmıştır, hükümetiniz adına size teşekkür ediyorum. Özellikle de sizin samimiyetiniz, sizin yürekli çalışmalarınızı yakinen takip ediyor ve sonsuz derecede güveniyoruz.

Burada dedelerimiz çok şeyleri anlattılar, başta biraz önce Sayın Eşref dedemiz birtakım sıkıntılardan bahsetti. Buradaki insanların birbirine karşı bakışlarından bahsetti, insanların birbirlerine karşı çirkin

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

hareketlerinden bahsetti. Bunların altında acaba neler yatıyordu? Bilerek mi bunları yapıyorlardı, yoksa bir fitnenin ürünü müydü? Bunun için ben diyorum ki, insanların birbirini iyi tanımaları gerekir, birbirleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları gerekir, Aleviler de Aleviliği iyi bilmelidir ve Sünniler de Aleviliği iyi bilmelidir ve Aleviler de Sünniler hakkında bilgiye sahip olması gerekir.

Fazla diğer konulara girmek istemiyorum ama şimdi burada bir kimlik beyanı var... Alevilerin, Sayın Bakanım, Türkiye Cumhuriyeti'nde Alevilerin bir kimlik sorunu yok, Alevilerin bir dil sorunu yok, Alevilerin bir bayarak sorunu yok, Alevilerin bir toprak sorunu da yok, ayrıca bir din sorunumuz da yok. Sadece ve sadece sorun olan tasavvufi, felsefi bir İslami yorum olan Alevilik sorunu var. Bunu da dedelerimiz çok güzel ifade ettiler. Şimdi başta cemevlerinin bir siyasal statüye kavuşturulması gerekir, bir de cemevleri bir şey vermiyor... Yani bir üniversite kurmuşsunuz, üniversitenin laboratuvarları var, bütün araç-gereçleri örgencisi var ama öğretim görevlisi yok. Bir işe yarar mı? Biz cemevlerinin içlerini dolduracak eğitilmiş dedelerimizin olması lazım. Bunların ciddi şekilde eğitim almaları lazım. Şimdi bina var, bugün Türkiye'nin birçok yerinde cemevleri var ama çoğu sadece cenaze evleri durumundadır. Bunun için bu cemevleri bu ülkeye büyük katkılar yapmıştır. Bugün Alevi gençlerini PKK'dan da kurtaran cemevleridir, burada bir insana yapılan zulmün tüm insanlığa yapıldığını anlatarak karşıdaki insanın da bir insan olduğu, incinsen de incitme felsefesi ile PKK'nın önü Alevileri gençleri açısından kesilmiştir.

Şimdi burada belirli bir şekilde sıralanmış şeyler var. Alevilerin sorunları çok fazla değildir, gerçekleşmeyecek şeyler de değildir. Bu devletin yasaları vardır ve herkese eşit davranmak mecburiyetindedir. Diğer ibadethanelere tanınan haklar cemevlerine de tanınırsa burada sorun çözülür. Burada açık söyleyeyim cemevleri camilerin karşıtı değildir, hiçbir inanç yeri diğerinin alternatifi değildir, herkes ibadetini özgürce yapabilmeli. Bugüne kadar Aleviler hakkında toplum yeterli bilgiye sahip olmadığından, daha geçen yıl İstanbul'da 17 tane cami yakıldı. Hiç bir Sünniye kabul ettiremezsiniz ki, bunları Aleviler yaptı.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Niye, az da olsa bilgi edindiler. Bunun için bunun gibi bilgi eksikliklerinin ortadan kaldırılması lazım.

Üçüncüsü Diyanet yeniden yapılanmalıdır. Yeniden yapılandırılmazsa, Alevilikle ilgili bir kurumun kurulması nedir, bu bir genel müdürlük düzeyinde olabilir, bu direk başbakanlığa da bağlı olabilir. Diyanet'in içinde de olabilir, burada Alevi inanç önderleri belli bir eğitimi geçerek önemli bilgi birikimi elde ederek sadece Türkiye'de değil, bütün dünyadaki insanları aydınlata bilecek düzeyde bir bilgi sahibi olmaları gerekir.

Şimdi bir atasözü vardır, bilinçsiz doktor hastayı candan eder, bilinçsiz imam da dinden eder. Bunun için inanç boyutunu çok ciddi bir şekilde üzerinde hassasiyetle durarak, her önüne gelenin Alevilik tanımasını yapması doğru olamaz. Bunun için bunun kaynakları vardır. Alevilik yeni kurulmuş bir şey değil, aşağı yukarı asırlar boyu vardır. Adı üzerinde Hz. Peygamber ve onun ehlibeyti, tarafı demektir. Bunlar açık ve net ortada iken zorunlu din dersleri, din dersleri olmalıdır. Çünkü her gelen çocuk din derslerini nerde öğrenecek, olmazsa o insan başka başka türlü olacak. Bunların yanı sıra ciddi şekilde tam kaynakları ile bilge kişilerden alınarak, Alevilik din derslerine girerse, bu sefer de Aleviliğin kim olduğunu, Alevilerin neler yaptığı ile ilgili ciddi bilgilere sahip olduğu zaman sorunlar yine kendiliğinden çözülür. Yani dün yapılan sürtüşmeler tamamen ortadan kaldırılmış olur. Her şeyin başı bilgi eksikliğidir.

Burada dedelerin sorunları çok büyük. Bugün Türkiye'de ciddi şekilde dedelik makamına erişmiş dede sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. Peki, niye? Kabahat o dedelerde mi? Sayın Demirel'in bir sözü vardır: Benzin var da biz mi içtik. Okul var da biz mi gitmedik? Dedelerimiz okutulmadı ve onların cahil kalması için ciddi şekilde baskılar yapıldı. İşte bu baskıların ortadan kalkabilmesi için dedelerimizin ciddi bir şekilde eğitim görmesi, bu eğitim kurumlarının da acilen kurulması gerekir ve yetişen her dedeye de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından diploma verilmeli ve de hangi cemevinde hünkâr yer varsa oraya tayin

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

edilmeli. Dedemizin biri daha demin şöyle dedi: Cemevlerimiz olsun da arpa ekmekle idare ederiz. Olmaz efendim, arpa ekmekle kendin doymuyorsun, peki çocuğu nasıl yetiştireceğim, benim önce güvencem olacak. Sıkıntım olmayacak ki ben kedimi oraya yönlendireyim, orada bilimsel çalışmalar yapayım, oradaki öğrencilere katkım olsun. Ben aç acına bir şey yapamam ki! Bunun için dedelerin sorunu çok önemlidir. Dedelerin başta eğitimden geçirilmesi, özlük haklarının verilmesi gerekir.

Burada cemevlerini söyledik. Anayasal ve hukuk, zaten Türkiye Cumhuriyeti'nde Anayasamız açık ve nettir. Bütün vatandaşlar arasında eşitlik vardır. Bu sistemi yaratan hukuk doğru şekilde kullanılırsa sorun zaten kendiliğinden ortadan kalkar.

Arkadaşlarımızın da geneli bahsettiler. Madımak ne olmalıdır? Orada o otelin kaldırılması, bir utanç abidesinin kurulması ve etrafında park, tüm insanların orada gelip oturması ve o utanç müzesini de görmesi... Her sene yaraların kazınmasına, yaraların soyulmasına şiddetle karşıyız. Yani birileri sorun yapmıştır, onun evlatlarının gelip de onun cezasını çekme hakkına sahip değildir. Bunun için biz barıştan, sevgiden, kardeşlikten yanayız. Çünkü bizim dinimizin vasiyeti bize şudur: Kimseyi incinsen de incitme, karşıdaki düşmanın da olsa, bir insan olduğunu bil. Nefsine ağır geleni başkasına uygulama. Bak bunları da sergiledik, Madımak'ta sergiledik Kahramanmaraş'ta sergiledik, Gazi'de sergiledik. Yani isteseydik biz de üç yüz kişiyle, beş yüz kişiyle sokaklara dökülüp, kaç kişiyi yaralayamaz mıydık ama yapmadık. Çünkü bizim içimizde insan sevgisi var. Fazla dostlarımızı da yormadan hepimize saygı, sevgi ve hürmetlerimi sunuyorum. Bu güzel seçkin dedeleri de buraya getirmeniz ayrıca bizi mutlu etti. Hükümetimize saygılarımızı sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkür ederiz Veli Güler Dede.

KATILIMCI - Sayın başkan, bir maruzatım var. Bir isteğim olabilir mi? Nezaketinize rağmen zaman kısıtlı biliyoruz, bizi de yoruyor. Lütfen müdahale ediniz ve zaman koyunuz.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR -Teşekkür ederiz sağ olun. Hakkı Saygın dede siz buyrun.

HAKKI SAYGIN - Sayın Bakanım, Sayın Subaşı, değerli dedeler hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, ben sabahtan beri bütün arkadaşlarımı dinledim, onların konuşmalarına, onların dileklerine tamamen katılıyorum. Son olarak Veli dede konuştu. Benim söylemek istediklerimin tamamını bu dedelerimiz dile getirdiler.

Ben çok kısa olarak bir başka şekilde girmek istiyorum konuya. Avrupa denge süreci içerisinde Kopenhag uyum kriterleri ve yasaları çerçevesinde anayasal paketler halinde birçok yasa yasallaştı. Tahmin ettiğime göre yedinci paket içindeki herhalde imar yasası içerisinde cami, sinagog, kilise ve buna benzer ibadet mekânları yasal olarak kabul edildi ve devlet olarak bunlara arsa tahsisi gündeme gelmişti. Cemevleri bunların içerisinde yoktu. Yani ufak bir değişiklikle, eğer bu yasa hala devam ediyorsa, cemevi ibadethane olarak kabul edildiği zaman sabahtan beri dile getirdiğimiz bütün sorunlarımız kökünden hallolacaktır diyorum ben. Ayrıca yapmış olduğunuz çalışmalarından beri yakından takip ediyoruz, saygı duyuyoruz ve sonunun mutlu olacağını canı gönülden temenni ediyoruz ve bütün dedelerimiz adına, hepimizden, bütün çalışmalarınızdan dolayı sizleri saygıyla selamlıyorum. Konuşmalarına son veriyorum teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkür ediyoruz. Erdoğan Ünverdi Bey.

ERDOĞAN ÜNVERDİ - Sayın Bakanım ve saygı değer dedeler, hepimizi saygı ve sevgi ile selamlıyorum.

Ben Malatya Zeynel Abidin Vakfı Başkanı olarak burada bulunuyorum. Uzaktan geldiğim için birkaç kelime fazla konuşsam bağışlayınız. Şimdi Alevi inancının gerçek temsilcileri olan dedelerle Alevi sorunlarını tartışmaktan dolayı bir araya geldiğimiz için ve gelmemize katkılarından dolayı Sayın Bakana ve yönetimine teşekkür ediyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Yalnız çalıştığınız formatı ile ilgili birkaç çekinecek husus var, bunları belirtmek istiyorum.

Şimdi Alevi inancını ideolojik tanımlarla tanımlamak yanlıştır. Çünkü Alevi inancı hiçbir ideolojiye sığmayacak şekilde büyük ve evrenseldir. Bunu dikkate almak lazım. Bu bağlamda Alevi inancını İslam dışında gören anlayışa karşı muhatap kabul etmek ve bu gruplarla Alevi inancını tartışmak biz Alevi yurttaşlara yapılacak en büyük haksızlıktır diye düşünüyoruz. Çünkü bu gruplar Alevi yurttaşları temsil etmemektedir, çünkü onlar Alevi değildirler. Alevi inancının temsilinde muhatap alınacak kurumların sayısı azaltılmalı, gerekirse teke indirilmelidir. Alevi inancını İslam dini içinde gören kurumlarla müzakere edilmeli ve bu kurumların adresleri de bellidir. Bu kurumlar Alevi vakıfları ve onun çizgisindeki Alevi kurumlarıdır. Bu kurumlar Alevi yurttaşlarının bir çoğunu temsil etmektedir.

Benim ekleyeceğim şunlar, biz Aleviler olarak temel insan hakları olarak konularda pazarlığın yapılmamasını istiyoruz. Çünkü insan hakları evrenseldir, tartışılmaz. İnsanlar inançlarında ve düşüncelerinde özgürdür. Kimse kimseyi inancı ve düşüncesinden dolayı yargılayamaz. Nasıl ki İsviçre'deki camilerin minaresi ile ilgili yapılan halk oylaması anti demokratik ise ülkemizde milyonlarca Alevi vatandaşın ibadet ettiği cemevlerin kabul görmemesi bir o kadar anti demokratik ve insan haklarına aykırıdır. Yirmi milyona yakın Alevinin bu sorunu bir an önce çözümlenmelidir.

Biraz önce dedelerimiz de değişti ama bir kaç not aldım, bu konulara değinmek istiyorum. Bir defa ilk olarak Alevilikle ilgili bir genel müdürlük seviyesinde bir kurum oluşturulmalıdır. Cemevleri bu kuruma bağlanmalı, cemevinde çalışacak personel bu kurum tarafından seçilmeli ve personellerin tümü Alevi yurttaşlardan olmalıdır diye düşünüyorum. Cemevlerindeki eğitim faaliyetleri için devletimiz 3.000 sözleşmeli kadro tahsis etmeli ve yine cemevleri bu kadrolu personeller tarafından yönetilmelidir diye düşünüyorum. Tabi dedelerin yetiştirilmesi için üniversiteler dediler. Tabi dedelerin de günümüz şartlarına

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

uygun olması elzemdir. Mevcut dedelerimiz içinde yetkin olanlar sözleşmeli personel yoluyla cemevlerine tayin edilebilir.

Ben son çözüm önerisi olarak şunu söylemek istiyorum; ülkemiz acilen eşit yurttaşlık çerçevesinde bir kardeşlik projesi gerçekleştirilmelidir, Bu kardeşlik projesi yeni bir anayasa ile taçlandırılmalıdır. Bu anayasa metni kapsamı ve içeriği ile bir haklar ve özgürlükler belgesi olmalıdır. Bu anayasa metni yetmiş iki milyon Türk vatandaşını en geniş şekilde kapsayacak şekilde tüm kesimlerin katılımı ve mutabakatı ile hayata geçirilmelidir. Barışı ve huzuru yakalamış, mutlu laik bir Türkiye diliyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederim Erdoğan Bey. Sırada Sinan Boztepe Bey var.

SİNAN BOZTEPE - Sayın Bakanım, değerli divan, saygı değer dedeler, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Maddeler üzerinden gitmek istiyorum. Ben cemevlerinin anayasal haklara kavuşması, bugün burada oturan herkesin temennisidir. Anayasal bazda kabul zaten birçok sorunu otomatikman ortadan kaldıracaktır. Şu an biz cemevleri yaparken arazi tahsisi ve elektrik konusunda belediyelerle sıkıntı yaşıyoruz. Bu sorunlar cemevlerinin yasal statüye kavuşmasıyla otomatikman ortadan kalkıyor.

Sivas olayları Alevisiyle Sünnisiyle hepimizi derinden üzen bir meselelerdir, Sivas olaylarından üç gün sonra Başbağlar'da büyük bir katliam yaşanmıştır. Şahsım olarak şöyle bir öneri sunmak istiyorum; hem Sivas hem Başbağlar'a birer anıt dikilmek zorundadır.

On muharrem günü tüm İslam âleminin ortak değerleridir ve aşure gününün resmi tatil olarak ilan edilmesi hepimizi memnun edecektir.

Kimlik sorunu meselesi burada bulunan kardeşlerimizin daha yakın tarihlere kadar yaşadığı meselelerden biriydi. Özellikle okullarda veyahut çalıştığımız mekânlarda Alevi kimliğimizi açıklayamaz olmuştuk. Yapılan bu çalışmayla büyük ölçüde giderildi, şu an da Alevilerin

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

kimlik sorunu olduğuna şahsım adına inanmıyorum. Aleviliğin tanımlanması, burada büyük bir handikap var. Aleviliğin İslam'ın dışında olduğu olgusu Avrupa patentli siyasi, ideolojik bir fikirdir, Alevilik İslam'ın tamamen tasavvufi bir yorumudur. Bunun İslam dışında gösterilmesi ise kesinlikle Avrupa'da Hıristiyan ve Yahudi lobilerinin birer oyunudur.

Aleviler için birer akademi açılmak zorundadır, yetişmiş din adamı sayımız oldukça az ve akademiyle birlikte Alevi din adamı yetiştirilmesi büyük bir sorunu ortadan kaldıracaktır. Diyanet İşleri teşkilatlanmasında genel müdürlük vasfında Alevileri temsil eden bir kurul kurulmak zorundadır. Bizler Türkiye'de, dinle ilişkili Diyanet İşleri vardır, bunun dışında herhangi bir kurumun çatısı altında olmak istemiyoruz. Çünkü eğer inançsal bir meseleyse bu, örneğin bir zamanlar bir fikir ortaya atılmıştı; Kültür Bakanlığı çatısı altında olsun diye. Ben kültürel bir faaliyet yürütmüyorum inançsal bir faaliyet yürütüyorum. Onun da Türkiye'deki mecrası Diyanet İşleri teşkilatıdır. Bu nedenle o teşkilat içerisinde de yeniden yapılanmaya gidilmeli ve Aleviler de temsiliyet hakkı kazanmalıdır.

Cemevlerinde çalışacak eğitmenler, kurulacak olan akademilerden atanmalıdır. Cemevlerimiz camilerden farkı olarak külliye sistemini barındırmaktadır. Sadece din adamı değil, içerisinde aşçısıyla, bekçisiyle cenaze hizmetleri görenler olmakta, değişik işleri yapan insanlar bulunmakta. Dolayısıyla açılımın kapsamına dedelerle birlikte bunlarda alınmalıdır.

MODERATÖR - Affedersiniz bir cemevi kaç kişiyi ifade etmektedir?

SİNAN BOZTEPE - Örneğin bir cemevine; dede, zakir, dedenin yardımcısı dediğimiz zakir, aşçı, bayan cenaze yıkayıcısı, erkek görevli, ondan sonra cemevlerinde geceli gündüzlü nöbet bekleyen bekçilerimiz, en basiti bu kadar personel bir anda gözümüze çarpmaktadır.

Ve ibadethaneler sivil toplum kuruluşlarından soyutlamak zorundadır. Türkiye sınırları içerisinde hiçbir cami, bir derneğin veya vakfın

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

himayesi altında değildir. Dernekler kurulur, cami yaptırma derneği, son çivi çakıldığı zaman feshedilir veya dernek cami dışında faaliyetlerini yürütür ama o cami Diyanet teşkilatına bağlanır. Cemevleri de bu yasal statüye kavuşmak zorundadır. En yetkili kişi de cemevlerinde dede ya da baba olmalıdır. Anayasal ve hukuksal sınırlar çizilmemeli midir? Tabi ki çizilmelidir, yapılacak bir çalıştayda diğer inanç grupları incitilmemeli veya art niyetli inançsal gruplara yol açılmamalıdır.

Din kültürü dersleri seçmeli hale getirilmeli, bu dersler tarafsızca verilmeli ve her inançtan eşit bilgiler verilmeli, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz Sinan Bey. Şimdi Abidin Harman dedeye söz veriyoruz, buyrun efendim.

ABİDİN HARMAN - Çok değerli başkanım, başkan yardımcılarım, saygıdeğer dedelerim, babalarım, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Ben deniz Abidin Harman İstanbul'dan geliyorum. Eskişehir'de Şehit Sultan Dergâhı'na bağlıyım. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı tarafından ve Sayın Başbakanın arzusu ve isteği doğrultusunda Alevi-Bektaşî inanç topluluklarının hak, hukuk ve inanç boyutunda istek ve taleplerini, çok değerli Devlet Bakanımız Faruk Çelik efendinin yürütmekte olduğu, hayıra, barışa yönelik bir çalışma, başta Sayın Bakanım olmak üzere Alevi-Bektaşî dede ve babalarına, yazarlarına, sevgili konuklara tekrar hoş geldiniz diyorum. Sizleri saygı sevgi ve muhabbetle selamlıyorum.

Sayın Bakanın davet ve çağrısına uyarak, en çok sevindiğimiz mesele tabana inilmiş olmasıdır. Kıvanç içerisindeyim kendisine tekrar tekrar teşekkür ederim. Şu anda bu mekânda Sayın Bakanımızın başkanlığında toplanmış bulunuyoruz. Alevilik İslam'ın içinden gelen, Kur'an gerçekliğine dayalı tasavvufu benimsemiş, kendine özgü kuralları, yönetimleri, nitelikleri bulunan inanç sistemi, duygu sistemi, gönül yoludur. Kur'anın içsel batini yönünü tasavvuf ve ruh gücü felsefesini hür basiretiyle yorumlayarak tüm insanlığa Tanrı evi olarak algılanan ve nur üstüne nur olan gönül meşalesini yakmak, tanrısal kapıyı ev-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

rensel alana açmaktır. İnsanın Tanrıya açılan kapısı gönüldür, ibadet kapıları Tanrı kapısıdır. Nerede olursanız olun, o içinizdeki sönmeyen güneşin ışığı yanar, orada ayırım yoktur. İşte Alevi-Bektaşî İslam rehberleri bu ışığı evrensel alana yaymak için burada, hazır ol, vaziyetinde beklemektedirler.

Alevi-Bektaşî İslam inancında hakikat, tek olan gerçeğin ta kendisidir, tek bir gerçek vardır, o da haktır. Kavrama gücü talimdir, bu yol ruhu hür, vicdanı hür olanların yoludur. Hiçbir kimsenin mutsuz olmasını kimse istemez, mutluluk her insanın hakkı ve amacıdır. Mutluluğumuzun anahtarı vicdanımızın elindedir. Anadolu'da doğan bu güneşi balçıkla sıvamaya kalkmayalım. Sayın Devlet Bakanımızın vefalı davranışları nedeniyle bu ... katılmıştır. Bu çalışmanın hayırlı bir sonuca ulaşacağına candan inanıyorum. Bu da toplumsal alanda genel barışın yolu ilk olarak demokratik kararlar açılmış olacaktır. Hepinize saygılar sunar toplantının insana ve tüm insanlığa hayırlı olmasını dilerim.

İsteklerimize gelince, genel bütçeden inanış için ayrılan kaynaklardan Aleviler de yararlanmalıdır, zorunlu olmasını şart görmediğimiz din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri zorunlu olsun veya olmasın Alevilik dâhil tüm inanç gruplarına eşit yansız öğretilmelidir. Devlete ait radyo ve TV kanallarında tüm inanç grupları sürekli ve düzenli olarak kendilerini ifade etmelidirler.

Cemevlerinin yapımında yeterli arsa tahsisi ve cemlerimize destek sağlanmalıdır. İnanç törenlerimizi yönetecek kişilerin yetiştirilmesi için okullar açılmalı ve üniversitelerimizde tasavvuf bölümleri kurulmalıdır.

Halk geleneğinde inanç ve kültürün önemli bir unsuru olan saz okullarda müzik aleti olarak öğretilmelidir.

Çok değerli canlar, Sayın Bakanım, bunun haricinde tek bir şeye girmek istiyorum, müsaadenizi arz ediyorum.

Bu insanlığın, insanın ve tüm insanların, toplumun ve devletlerin bugüne kadar Hz. Adem (A.S)'dan gelerek Habil ile Kabil'e devam

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

etmiş ve bugüne kadar ne yazık ki bu tehlike meydana çıkarılmıştır. Demek istediğim şudur, kamuoyuna bunu açıklamak mecburiyetindeyiz. Eğer bu nefsi terbiye verilir de mutlaka ilkokuldan başlayarak okul müfredatında yerini almalı ve bu kötülüklerin önüne başka türlü geçmemiz mümkün olmayacaktır. Çok yakında olan bir misal veriyorum, birkaç senedir devam eden binlerce insanın ölümüne sebep olan Irak komşumuz, ha Irak ha Türkiye hiçbir fark etmez, çünkü hepimiz Allah'ın yarattığı kuldanız. Bu neden olmuştur, Saddam Hüseyin kendi toprakları üzerinde çıkan çıkarlara razı olmamıştır. İşte bu nefsin kabahatidir. Kuveyt'e saldırmıştır bu defa ne meydana gelmiştir, çünkü şeytanın bir küçüğü vardır, bir de büyüğü vardır. Amerika dur demiştir, çünkü benim de burada çıkarım var! Şimdi şunu söylemek istiyorum, ne yazık ki üzümlere dile getirmek mecburiyetinde kaldım, neden İslam devletlerinde bu olaylar, tatsızlıklar oluyor, Bunun önüne geçilmesinin tek sebebi, eğer bunu Sayın Bakanım dile getirirse, Milli Eğitim Bakanlığı'na derhal bir çalışma hazırlayıp sunmak istiyoruz. Başka türlü önüne geçmek mümkün değildir. Hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Tekrar devam edeceksiniz diye ödüm kopuyor... Evet, İsmail Eker dede buyrun.

İSMAİL EKER - Sevgili canlar, saygıdeğer divan, konuşmak büyük bir sanattır, fazla uzatmadan iki mesaj vermek istiyorum.

Birincisi İslam'ın özü olan Alevilik kimsenin tekelinde değildir. Alevisi olmayanlar, Aleviliği başka kulvarlara çekmeye çalışanlar, hizipçilik yaratanlar, temsil yeteneği olmayanlar Aleviliği temsil edemez buna müsaade edilmemelidir, meydan verilmemelidir.

Sayın Şakir Keçeli beyefendi, ben şu babayı, şu toplumu temsil ediyorum diyerek konuşması, ister inanç, ister kanaat önderleri deyin, seçilmiş kişilerin acaba temsil ettiği topluluklar var mı? Gerçekten Türkiye'deki Alevileri temsil ediyorlar mı? Bu önemli, eğer ediyorlarsa, bazı Alevi kurum ve kuruluşlarından inanç önderlerinin çağrılmadığını görmekteyim diye düşünüyorum ben.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

İkinci mesajımız hep dinledim, diğer konuşmacılar o kadar güzel konulara değindiler ki yasal sorun denildi, cemevlerinin yasal statüsü denildi ve çoğu konuşmacılarda Anayasanın 10. ve 24. maddelerini vurguladılar. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası çıkmış, hemen hemen Cumhuriyetle aynı yaşta ama bu bahsettiğimiz 10. ve 24. maddeler Aleviler hakkında hiç uygulanmamış. Yasama, yürütme yetkisine sahip olan, yarın sabahtan itibaren bu maddeleri uygulamaya çalışırsa, Alevi kanaat veya inanç önderleri, içinde bulunduğu toplumun birlik ve beraberliğini sağlarsa, sağladılar mı bilmiyorum. Çünkü biz hep şu öğüdü veriyoruz, gelin ibadet, ticaret, siyasal ve toplumsal yaşamda her zaman ve her yerde birlik olalım, iri olalım diri olalım. Kimseyi renginden, ırkından, mezhebinden, inancından dolayı ayırmayalım düşüncesindeyiz. Eğer biz bunu sağlarsak yasama, yürütme, yargılama yetkisine sahip sayın hükümet de yarın sabahtan itibaren Anayasanın 10. ve 24. maddelerini uygulamaya, öyle zannediyorum ki bu benim fikrim, sorunlarımızın yarından itibaren yüzde altmışı halledilmiş sayılır. Gerisi teferruattan ibarettir, hepinize aşkı niyaz ediyorum. Teşekkür ederim.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Katılmayan dediniz de çağrılmadı dediğiniz için soruyorum, yani bizim özel bir şeyimiz mi oldu acaba, gayretimiz?

İSMAİL EKER – Hayır Sayın Bakanım, ben düşünüp burada bulunan inanç önderleri Türkiye’yi temsil eden inanç önderleri değil diye şey yapmıyorum yani azınlıkta görüyorum. Öyle zannediyorum ki Türkiye genelinde 2.000 veya 3.000 küsur dede var. Buraya gelmiş ve sınıırım 47 kişi. Yedinci çalıştayda toplanacaklar, ben tahmini söyledim. Herhalde dedeler çağrılmadı, gelmedi diye düşündüm. Çünkü Sayın Subaşı beni iki defa aradı, özel olarak geldim yani bir yeri temsil etmiyorum.

MODERATÖR - Herkesi öyle aradık İsmail bey.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Şimdi buradaki bütün ağabeylerimiz, kardeşlerimiz arandılar, fakat şöyle bir şey olursa, neden Türkiye’deki 2.000 dede çağrılmadı dersiniz...

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

İSMAİL EKER - Hayır, ben onu örnek verdim Sayın Bakanım.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Şimdi bu 2.000 kişi çağrılmadı başka bir şey. Bizim tabii ki fiziki zaman, amaç tabii ki buradan bir kanaat almak, yoksa 2.000 kişiden kanaat almak değil. 60 kişi de verir, 160 kişi de verir yani derdimiz üzüm yemek, yoksa ayırım yapmak değil. Ama siz de şöyle bir kanaat oluştuysa, beni iki defa özellikle arayarak çağırdınız ama birisini de özellikle çağırmadınız gibi düşünceniz varsa, efendim itam etmek için söylemiyorum yani az da olsa sizde bu kanaat oluşmuşsa, bizim buna müdahale etmemiz lazım demek ki! Bizim inisiyatifimiz dışında yanlış işler oluyor, buna müsaade etmeyiz.

İSMAİL EKER - Evet, haklısınız! Şöyle bir açıklama yapayım Sayın Bakanım. bazı kısımlar, bazı yerlerde diyorlar ki, işte şu ocaklardan dedeler gitti, hükümete yaklaştı, şunu yapıyorlar, ben gitmiyorum, diyen insanlar var, onlar acaba...

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Şunu bilin, bize herkes gelmeye başladı, çok memnunuz, hepiniz gelebilirsiniz. Biri fazla geliyor, biri az geliyor, olabilir. Biz hiçbir ayırım yapmıyoruz ve samimiyetimle insanımızı çok seviyoruz. Yetmiş iki milyon insanımızı seviyoruz ve çikş yolunun da burada olduğunu biliyoruz. Onun için yorumlar olabilir, ben onu daha ilk çalıştayda söyledim; vakıflar var, dernekler var, karşılıklı her yerde var bu. Yalnız Alevi-Bektaşî konusunda söylemiyorum. Siyasette de öyle, bu dernekçilik, vakıfçılık bir işe girince, bir rekabet ortaya çıkıyor. Zannediliyor ki hükümet ona yakın bakıyor, hepiniz eşitsiniz. Yeter ki süreci hep birlikte kavrayalım, katkı sağlayalım bizim derdimiz bu. Ama mesela biz bu süreçte şunlara rastladık; ya bu çalıştaylar hikâye diyen de oldu yani onları da saygıyla karşılıyoruz. Hep siz tavsiye ettiniz, incitilsen de incitme diyorlar. Biz incitiliyoruz ama incitmiyoruz, çünkü o prensibi benimsedik. Yani o lafla değil, icraata koymamız gerekiyor.

Bir de belki sonda söyleyeceğim ama bir dedemiz güzel bir şey söyledi; samimiyetinize güvenemiyoruz yani bunu açıkça söyleyeyim dedi. Çok teşekkür ediyorum, neden? Teşekkür ediyorum yani biz

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

platformlarda içimizden geçenleri samimiyetle konuşamazsak nasıl sonuç elde edeceğiz? Ben gönlümdekini hiç evirmeden, çevirmeden, virajlara tabi tutmadan net söylemeliyim, siz de gönlünüzden geçeni söyleyin, çünkü çok arkadaşla yeni tanışıyoruz, önyargıların olması doğaldır. Fakat süreç içerisinde birbirimizi tanıdıkça diyeceğiz ki, ha şurası doğruymuş. Dedem onun için ben incinmiş değilim. Dedem gönlünüzden geçtiği gibi söyleyin, bizim ne yapmak istediğimizi süreç içerisinde görüyorsunuz, göreceksiniz. Ne kadar muvaffak olacağız el birliğiyle onu da hep birlikte göreceğiz ama başarının altında böyle tek yumruk olmanın da olduğunu unutmayalım. Çünkü hedefimiz birlik ve bütünlük, hedefimiz ayrılıkları ortadan kaldırmak. O halde birlik, beraberlik konusunda, dayanışma konusunda çok şey yapmamız gerektiğini vurgulayalım efendim, teşekkür ederim sağ olun.

MODERATÖR - Şimdi siz buyrun, kısa lütfen, teşekkür ediyorum.

HASAN HÜSEYİN HANOĞLU - Tekrar bana söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Çünkü 2.683 dede var resmi kayıtlara göre. Bunların tamamını buraya çağırmak çok mümkün olmayacak, bu nedenle fikirleriyle, düşünceleriyle... Devletin bugüne kadar, bu hükümet dışındakiler böyle bir cesaretle adım atmadığı için bu işler yürümemiştir ama bugünkü hükümet gerçekten ilk cümlede de söylediğim gibi cesaretle adım atmıştır. Sayın Başbakan ve bakanları arkasında devam etmektedir. Biz bunun ilerisinin çok aydınlık olacağına inanıyoruz.

Ben Abdal Musa Vakfı başkanlığından gelmeyim ve Garip Musa dedesiyim. Efendime söyleyeyim, burada yapılacak iş şu gerçekten, Anayasanın 10. maddesi açıklarsak, açılımını yaptığımız zaman gerçekler çıkar. Bir de dedelere eğitim verilsin diyorum. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda veya ilahiyat fakültesinin kapsamında ama ben şunu söylüyorum dedelere maddi yönden maaş bağlanmasını asla ve asla kabul etmiyorum. Sayın Başbakana da aynı şeyi söyledim, sayın yardımcılarına da söyledim. Dedeler maaşla çalışacak konumda değildir. Eğer bu olursa ortada bir bölünme, parçalanma olur, teşekkür ederim.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

KATILIMCI - Sayın Bakanım, hocamız bir şey söyledi, öğretmenlik yaptık, kaç sene maaşsız çalıştı soruyorum sana?...

MODERATÖR - Evet, onu dışarıda tartışalım, devam ediyoruz.

KATILIMCI - Sayın Bakanım, söz hakkı almadık. İkinci kez konuştular, burada kul hakkı var. Ben söz hakkımdan feragat ediyorum.

MODERATÖR - Evet, ben bir not vurgulamalıyım, herhalde bu tartışmayı noktalayacaktır. Şimdi biz burada bulunan bütün konukları çağırırken tabii ki bir araştırma yaptık. Onların toplumsal statülerine, saygınlıklarına, tabanlarına dikkat ettik. Davet ettiklerimizin hepsi katılmadı, bir kısmı mazeret gösterdiler. Bize herhangi bir tepki gösteren, katılmıyorum, diyen hiçbir isme rastlamadık. Tüm davetliler katılmıştır, burada olmayanlar hastalık veya diğer önemli mazeretlerinden dolayı katılamamışlardır. Kimi katılımcılar bağlı olduğu kurumdan izin almaları gerektiğini söylediler, bunu anlayışla karşılamak gerekir. Onlar da gerekli izinleri alıp bu toplantıya katılmışlardır. Kim niye burada, sorusundan çok, ben niye buradayım sorusunu sorarsak, herhalde herkesi anlamak açısından önemli olurdu. Şimdi hızla yol alıyoruz, Ali Yoleri dede buyrun,

ALİ YOLERİ - Kurdeşen Ocağına bağlıyım. Sayın Bakanım, değerli divan ve saygıdeğer inanç önderleri, bütün dedelerin söylediklerine katılıyorum. Ben sadece bu çalışmaya az bir şey de olsa, bir katkı için biraz geçmişimizden bahsetmek istiyorum.

1960'ta, Anadolu'da cemevinin neden acil bir ihtiyaç olduğunun, niye bir an önce devlet tarafından kabulünün Aleviler için gerekli olduğunu üstüne basarak söylüyorum. 1960'ta Anadolu'da başlayan göçlerle şehirlerde ve metropollerde ve Avrupa devletine yerleşen Alevilerin ibadet yapacağı bir alan yoktu. Pirinin, mürşidin birbirini ziyaret edeceği, gidebileceği bir yerde yoktu. Zaman içerisinde inançlarını nerede yapacaklarını bilemediler, ta ki 1995 ve 1997'ye kadar. Biraz hafızamızı yokladığımızda bir şeyi hatırlatayım. 1997'de yaşanan Türkiye'deki misyonerlik hareketinde başıboş kalan Alevi olsun, Sünni

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

olsun çocuklarımızın İncillerle o misyonerlerin elinde nasıl kukla olduklarını televizyonlarda ve yaşamımızda gördük. Ben bu toplantıda cemvlerinin bir an önce yasal statüye geçirilmesini saygıyla arz ederim. Toplantıya katılan herkese ve dedelere teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler, öncelikle bu kadar kısa sürede önerilerinizi anlattığınız için. Mustafa Temel buyrun...

MUSATAFA TEMEL - Sayın Bakanım, değerli divan, aziz dedeler.

Her şey konuşuldu burada konuşulan şeyleri tekrar tekrar lüzum görmüyorum, hem zamanınızı almak istemiyorum hem de konuşulan şeyleri tekrar etmenin faydasını görmüyorum. Burada çok mutlu oldum, çünkü birlik ve beraberlik olarak inancımızı ön noktaya getirdiniz ve Alevi olarak masum isteklerimizi daha öncede konuştuğumuz gibi öne çıkardınız. Aynen konuşulanlara uyuyor, bize katkılarından dolayı, bizi dinlediğinden dolayı, Alevi dertlerini müşterek dert ettiğinden dolayı Sayın Bakana; sizlere de gelenek ve göreneklerinize, inançlarınıza, dedelik mertebesinin isteği şeyleri yaparak vatan, bayrak, milli varlık ve beraberliğin başka bir şey savunmadığınız için hepimize teşekkürlerimi sunuyorum. Sağ olun, var olun efendim.

MODERATÖR - Teşekkür ederim. Şimdi Kazım Yaman Bey.

KAZIM YAMAN - Baba Mansur Ocağı yeniden yapılandırma çalışmalarını yürütüyorum. Önce Sayın Bakanıma, sayın divana ve burada hazır bulunan dedelerin hepsine hoş geldiniz diyor, aşkı niyazlarımı sunuyorum.

Ben değerlendirmemi iki başlık altında topladım. Birincisi bizim bu güncel yaşadığımız, kurumlarımız ve kurumlarımızda görev yapan dedelerimiz, zakirlerimiz, hizmet gören canlarımız ile ilgili.

İkinci değerlendirme başlığım ise geleneklerimiz yani bizi 900 ila 1.000 yıl Anadolu'ya gelmemizden bugüne kadar bunca kıyıma, aşamamaya tabi tutulan geleneklerimiz altında toplayacağım.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Erenler, konuşmamızın başında önce, Baba Mansur Ocağı Tunçeli Mazgirt bölgesidir. Bu Ocağın 40 yıl hizmetini gören sevgili Hayrettin Doğan dedeyi kaybettik. Kendisine yüce Rabbimizden rahmet, ailesine ve kederli yakınlarına da baş sağlığı diliyorum.

Bizim pratik sorunlarımızla ilgili bir toplantıda olduğumuzdan hareketle, ben cemevlerinin son elli yıllık bir gerçek olduğunu ifade edeyim. 50 yıl öncesinin ne olduğunu da bütün burada bulunanların bildiğini de farz ederek, ikinci başlık altında değerlendiriyorum... Cemevleri ve cemevlerinde hizmet gören canlar yani dede, rehber, zakir, cenaze hizmeti gören bacı, can hoca, güvenlik... Bütün bunlar tabii cemevlerimizin çok ciddi maddi bir yük altında olduğunun; elektrik, su faturası, ısınma ve temizlik giderleri... Bu yük cemevlerinin sırtında, cemevleri de orada hizmet alan canların katkılarıyla ancak sürdürüyor hizmetlerini. Eğer hükümet samimi ise ki, benim kanaatim bu çalışma ve çabalarından samimi olduğu kanaatindeyim, elimizdeki yasal düzenlemeler ve idari tasarruflarla pek çok sorunumuzu çözeriz.

Keşke bu çalıştaylara başlaman önce idari tasarrufla çözülecek olan sorunlarımızı çözseydi. Bugün bu çalıştaylara güvensizlik atfedilen ve bunu telkin eden birçok çevrelerin sesi kısılırdı. Hükümet ve Sayın Bakanım belki bu idari tasarruflarla çözülecek meseleleri çözmüş olsaydı, belki bu çalıştaylara karşı bazı çevrelerce olan güvensizlik seslendirilmezdi ama umut ediyorum ve dua ediyorum ki, inşallah emekler zayi olmaz.

Bizim bütün dedelerin sorunlara yönelik genel taleplerine katılıyorum yani genel bütçeden inanç hizmetlerine bir pay ayrılıyorsa elbette büyük bir inanç grubu olan Aleviler de bu ülkenin has evladı olarak, vatandaşı olarak genel bütçeden nüfusu oranında yararlanma hakkına sahiptir. Ve bu hakkı talep etmektedir yani çocuklarımızın asimile olması hem de ehlişünnet ana babaların hem de Alevilerin çocukları asimile olması yönündedir ki, gelişen dünya çocuklarımızı geleneklerinden koparma, yabancı ülkelere olan ilgisi artmakta. Dolayısıyla ana-babaların kaygısından doğal bir şey yok. Dolayısıyla din gibi bizim

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

kültürümüzün çok önemli bir unsurunu yok sayamayız. Elbette çocuklarımıza bunu öğretmeliyiz, bundan hiç şüphemiz yok. Bunun şekli, usulü nasıl olur yani her inanç grubu kendi çocuklarına kendi inanç ve geleneklerini anlatma arzusunda, buna saygı göstermek lazım. Bu yanı sıra din derslerinin seçmeli hale getirilmesi, elbette eğer anayasal bir hüküm olarak zorunlu tutulduysa, bu anayasa hükmünü değiştirmek, hükümet Meclis'te çoğunluğa sahiptir, seçmeli hale getirip, mevcut dersinde içeriğini değiştirip tüm inanç kesimlerini tatmin edecek bir düzeye getirilmelidir.

Tabii devletin elindeki iletişim araçları yani radyo ve televizyonlar elbette inanç konusunda tüm inanç sistemlerine hakkaniyetle yer vermek zorundadır. Böyle bir talep çok makul. Cemevlerimiz bizim ibadethanelerimizdir. Bunu kabul etse de etmese de kimi çevreler bu bir gerçekliktir. Bunu bir an önce yasal zemine dayandırmak, ülkedeki barışa temel hak ve özgürlüklere hizmet eder. Ben zatiâlinizin ve mensubu olduğunuz hükümetin bu sorunu çözeceğiniz kanaatini taşıyorum, umutluyum.

Bizim ibadetlerimizde elbette bağlamanın büyük bir yeri var. Okullarda müzik dersleri seçmelidir ve müzik derslerinde hangi enstrümanların öğretileceği de önceden belirlenmiştir, İşte flüt gibi keman gibi gitar gibi bağlama da Anadolu'nun bir gerçeğidir. Dolayısıyla burada mutlaka milli eğitimin de tavsiye ettiği bir saz konması lazım.

Yani bu genel ana başlık değil, diğeri asıl bizim gözden kaçırdığımız geleneğimizle ilgili olan yani 900 ila 1000 yıldır toplumu bunca zor koşullara rağmen hala İslam gözesinden beslenen, bu geleneği kentlerde de yaşatmak ve pınarın kirlenmiş kısmından beslenen itikatlardan nasıl korunuruz, bunun kaygısını ben duyuyorum. İnanıyorum ki buradaki dedelerde duyacak, duymalı çünkü dedelerin akademik eğitimini ilahiyata, dedelerin maddi durumu Diyanet'e kolaycı bir yaklaşımla atmak eğilimlerindedir. Bu eğilim bizi pek çok sorunla yüzleştirecek, inşallah bu sorunla yüzleşmeye hazırızdır. Benim tavsiyem tekrar geleneklerimize, ocak geleneği içinde yetişmiş, edep-ahlak gör-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

müş, kemaletiyle, irfanıyla erenler bizim dedelerimiz, ceddimiz İslami bilgilerle, tarihle değil, kemaliyle irade ettiler.

Yani bilim, bilgi elbette çok önemli ama irfan ve kemalette çok önemli. Bu da sizin saydığınız o kurumlardan edinmez. Dolayısıyla özünüze dönün, ocak geleneğinin şartlarını oldukça zorlayın, her ocak oldukça köklü. Bakın burada Avuçen ocağı var, mürşit ocağıdır. Baba Mansur ocağına bağlı dedeler vardır, mürşit ocağıdır. Hacı Bektaş-i Veli Ocağı var, mürşit ocağıdır. Pir ocakları bunlar, önce kendi kurumsal çatılarını tamamlamalılar. Ve kendi kurumlarından yetiştirdiği kemalet sahibi kendi mensuplarını işte günü geldiğinde bu cemevlerine göndersinler. Cemevi elbette tarihte ocakların yaptığı işlevleri bugün yerine getiriyor. Çok büyük ihtiyaç ve İslam'ın ilk dönemlerindeki yani Mescid-i Nebevi biliyorsunuz ilk meclistir, oradaki bütün imkânlar cemevlerinde vardır. Yani yoksulun doyurulmasıysa vardır, eğitimse vardır, kimsesizin barınmasıysa vardır yani cemevleri bugün İslam'ın devr-i saadet dediğimiz mescidin işlevlerini daha da artırarak günümüz koşullarında arttırarak daha da ilerletmektedir. Bu nedenle cemevleri, elbette günümüzün şartlarının dayattığı bir formüldür.

Ben sözlerimi burada noktalandırmadan önce, toplantının başında anons ettiğiniz bazı hususlarla ilgili görüşlerimi de söylemek istiyorum.

Kimlik beyanları ve anayasal sorunları ve Alevilik çevrelemesi ile Diyanet Başkanlığı ile ilgili görüş, zorunlu din dersleri, Madımak Oteli ile ilgili görüş, Alevi inanç rehberleri ve bunların statüleri... Ben bunların içerisinde Madımak'la ilgili görüşümü şöyle arz edeyim; Madımak biliyorsunuz bizim Çorum, Maraş, Sivas ve Gazi olaylarının seyri içerisinde bir insanlık dramıdır. Bu insanlık dramı çok yakın bir geçmişte yaşandı yani bu dramı sürekli gündemde tutmak, sürekli bizim üzerimizde oyun oynamak isteyen çevrelerin bir haleti haline getirmenin bir âlemi yok. Elbette bu yaranın kapanması için çabalamız lazım. Elbette bunun için de bu yaraya sebep olanlar önce güçlü bir özür dilemeliler ve büyük bir özeleştirileri yapmaları lazım ve bu acıya maruz kalanlar bu özeleştirmeden tatmin olmuşlarsa bu yara kapanmış demek-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

tir. Bununla ilgili bu yara kapanıp, yerinin yıkılıp anıt dikilmesi önerisine ben de katılıyorum. Şimdilik sözlerimi burada kapatırken aşkı niyazlarımı sunuyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyorum. Metin Er Orhan dede buyrun.

KATILIMCI - Sayın Bakanım ve canlara teşekkür ederek bir hususu açıklamak istiyorum. Ben Garip Musa ocaklı bir aileye mensubum ama ben dedelik yapmıyorum. Benim görevim Dil Tarih Coğrafya Fakültesi tarih bölümü 1962 mezunuyum. O zaman biliyorsunuz, çok değerli hocalarımız vardı ve onların elinde yetiştim. Enver Ziya'ların Mustafa Akdağ'ların, Halil İnalçık'ların, Bahattin Öğen'lerin, Faruk Sümer'lerin elinde yetiştim. Mensup olduğum aileye ait, doğudan başlayarak araştırmalı olarak, ben liselerde tarih öğretmenliği yaptım, idarecilik yaptım, eğitim enstitülerinde eğitmenlik yaptım, 20 küsur yıl da teftiş kurulunda bakanlık müfettişi olarak görev yaptım. Şimdi bu çalışmalara katkı olmak üzere Sayın Bakanım da kitaplarımdan arz ettim. Ben bu kitaplarımda yalnızca iki paragraftan söz etmiyorum, zannedirim gelecek çalışmalara yararlı olur.

Anadolu insanının sürdürdüğü yaşam düzenini, toplum hayatına renk katışını, eğlencesini, inanç ve adetlerini incelerken bunların günümüze de katışını merak ederiz. Bu nedenle geçmişin sosyal yapısını anlamadan, günümüzü gözlemeden, geleceğe yönelik sorunlar çıkarmak zorlaşır.

Yine bu çalışmanın sonundaki bir paragrafta devam etmek istiyorum.

Anadolu'ya özgü Türk ulusunun Araplaşma ve Farslaşmadan oluşan Müslümanlık ocaklar ve dergâhlar aracılığıyla devam etmiştir. Bu nedenle Alevi-Bektaşî sorununun dikkatli incelenmesi gerekmektedir. Başta politikacılar olmak üzere idareciler Türk milletini laik yapıda ve Atatürk düşüncesi doğrultusunda birlik ve bütünlük içerisinde idare etmek istiyorlarsa, tarafsız gözle Türk toplumunun sosyal yapısını incelesinler ve çocukluk dönemlerinden beri edindikleri dogmalardan ve

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

telkinlerden kendilerini kurtarsınlar, görecekler ki bu töreleri yaşayanlar, o töreleri yadırgayanların da dedeleriydi.

Saygılarımı sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler, Metin Er Orhan dede geldi mi?

METİN ER ORHAN - Saygı değer Bakan, sayın divan, kâmiller meclisinin saygı değer büyükleri, güzel bir Çin atasözü var; milyon kilometre yol, atılan ilk adımla başlanmış. Başta Sayın Bakanım ve hükümetinin cesur ve takdire şayan girişiminin de ilk adımlı atıldı.

Benim üç noktada, özellikle sekiz ayda Türkiye’de dedelik hizmeti yapmaya çalışan bir insan olarak, bu son altı ayda halkımızın sorduğu tek bir soru var Sayın Bakanım; dede bu çalıştaydan ne çıkacak? Bizler söyleyeceğimizi söyledik ama halkımız da bu konuda hem ümitli hem de belirsizlikler nedeniyle kaygı var. Dilimizin döndüğü kadar size de inandığımız, samimiyetinize de söylemeye çalışıyoruz, temenni ve dua ediyorum ki bizim de güzel atasözlerimiz var; inşallah dağ fare doğurmaz. Ama atılan adımlarda var, yok diyemeyiz, haksızlık da etmeyelim. Tabi benim bir iktisatçı olarak, paranın ne olduğunu da belledik, Sayın Hocama, bağışlayın beni bir sorum olacak. Cemevlerinin yasallaşmasıyla ilgili bütçeden pay isteme, o da onun içinde mi değil mi? Peki, aslında bizim talebimiz yasal hakları belirlenmiş Büyük Millet Meclisi’nden geçmesinin ardından, lazım gelen bütçeden pay istiyoruz.

Alevinin Diyanet noktasında da hiyerarşisi bellidir, burada tüm dedeler bilir; rehber, pir, mürşit diye. Şahsen benim kanaatim Diyanet’in içinde, Aleviliğin içerisinde, hiyerarşik olarak alt üst olmasını toplumumuz kabul etmez. Benim de içim elvermiyor, neden? Çünkü kendi içerisinde bir kaosu olan ama kendi içerisinde de bir hiyerarşik yapısı olan Alevilik, öyleyse bizim bütçeden alacağımız payla kendi inanç kurumlarımızı ama hukuken yasal sınırları, kamu kuruluşları Diyanet gibi denetime tabi olan yani hükümete de bağlı olarak çalışacak kaunlarla sınırı çizilmiş bir Alevi İslam din hizmetleri, kendi bünyesinde kendisini bulması doğaldır, çünkü zaten birbirimizi şu an anlamakta

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

güçlük çekiyoruz. Yani Diyanet'in içerisinde bir başkanlık yardımcısı makamının oluşturulması bana uygum gelmiyor. Şu an için bu eşyanın doğasına aykırı ama ilerde bunu da kırabiliriz ama bunun için zamana ihtiyaç var.

Tabi sözlerimi de şu temenniyle, duamla bitirmek istiyorum: Hayatın ve tabiatın bir gerçeği varmış. Cim bambu ağacı diye bir ağaç varmış. Bunu ekiyorsunuz üç yıl boyunca çabalıyorsunuz, gübresini, suyunu veriyorsunuz, hiçbir netice almıyorsunuz. Ektiğiniz 50 santimlik bir fidan ama bu bir gerçek. Üç sene sonra bu ağaç altı ayda 15 metre oluyor galiba. Sizin yaptığınız bu sabırla özellikle bizlere gösterdiğiniz sabır ve tahammül noktasında, bu çalışmaların bir de orta vadeli gelişmeleri olacak gibi geliyor. Kısa vadedeki önerilerimizi sundular, hepsine katılıyorum. Katılmamak da mümkün değil ama toplumun uzun vadeye kalmasına sabrı yok, orta vade de özellikle Alevilere bütçeden pay, kendi Diyanet sistemini kuracak bir kamu kuruluşu gibi çalışacak, önerimdir.

Hepinize saygılarımı sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkür ederim. Mustafa Düzgün dede siz buyrun.

MUSTAFA DÜZGÜN - Sayın Bakanım, değerli divan, saygıdeğer dedeler, babalar. Beş saate yakındır buradayız. Ben bir cem dedesiyim, cemevinde ceme başlamadan önce söylerim, bütün toplantılarda söylerim, bizi yaratan ulu Tanrıya hamdü senalar olsun, onun habibi sevgili Muhammet Mustafa ve ehlibeyte salâti selam olsun ki bugün burada bir cem gibi dertlerimizi oturuyoruz konuşuyoruz. Bakanımız bizi dinliyor, hem de bizi sabırla dinliyor, gerçekten çok teşekkür ediyoruz.

Ben Kartal cemevi dedesiyim, biz Kartal cemevinde bir kamu hizmeti yapıyoruz. Nasıl dersenez, bizim 17 personelimiz var, dört tane erkek hocamız var, on iki tane çalışan personelimiz var ve birde bayan yıkayıcılarımız ve hocamız var. Geçen gün başkandan ve Kartal so-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ğanlıkta cenaze işleri müdürlüğü var, onlar bizim iki senede ne kadar iş yaptığımızı günde en az üç tane cenaze yıkamışız orda, 2.600 tane yıkamışız. Şimdi diyeceksiniz bunun bunla ne alakası?... İşte cemevlerinin yasal statüye kavuşması için bizim 17 personelimizin giderlerini karşılamamız lazım.

Bunun yanında kış aylarında özellikle yakıt ve elektrik, burada bahsedilmedi ama biz hala cemevlerinin elektriğini ticari olarak ödüyoruz yani normal elektrik tarifesinden değil. Doğalgaz yine aynı keza 17 personelimize ay gelir ki biz maaş ödeyemiyoruz. O nedenle cemevleri camiler gibi yasal statüye kavuşturulursa, o hizmetlerin karşılığını da elbette devlet bize ödeyecektir. Evet, ben Sayın Bakanımı hep şöyle gözledim. Diyorum ki sizler hükümete, bugünde bizleri burada idare ediyorsunuz. Bu salonun her tarafı aydınlıksa, biz istiyoruz ki vatandaşımız Aleviymiş, Sünniyemiş hangi dinden, hangi ırktan olursa olsun, hükümetimiz tarafından, devletimiz tarafından fark gözetilmeden, eşit muamele görsün. Biz bu odanın bir bölümünü karanlıkta bırakıp, diğerlerini aydınlatırsanız bu oda da huzur olur mu? Bu oda da sevgi, barış olur mu? Ama bu odayı nasıl aydınlattıysak, şu anda Sayın Bakanım da beni dinliyor, her vatandaşa Alevisine Sünnisine eşit şekilde davranırsak, o zaman bu ülkede birlik ve beraberlikten söz ederiz.

Burada benim gibi cemevlerinde dedelik yapan dedelerimiz vardır. Hep şunu söyleriz, bugüne kadar hiçbir cemevinde vatanın birliğinden, bu ülkenin bölünmezliğinden, bu ülkenin barışının dışında hiçbir fikir söylenmemiştir, söylenmez de. Çünkü biz ibadethanelerde insanlara yön veren insanlarız, biz insanları sevgiye, doğruya, barışa sevk etmek zorundayız. Kin, nefret asla bize yakışmaz, bütün dedelerimiz cemevlerinde barışın kardeşliğin sembolüdür. Biz de hükümetimizden, devletimizden... ne olur bizim karanlık olan tarafımızı da aydınlığa çevirip hep birlikte aydınlanalım diyoruz. Hepinize teşekkür ediyor, aşkı niyaz ediyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkür ediyoruz. Binalı Doğan dede buyrun.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

BİNALI DOĞAN - Sayın Bakanım, sayın divan, hepinize saygılar sunuyorum.

Adım Binalı Doğan dede, Baba Mansur Ocağındayım Erikli Baba Ocağının da kurucu dedesiyim. 3-4 Haziran'daki çalıştaya da ben katıldım. O çalıştayda sevgili Bakanımın söylevlerini, konuşmalarını not almıştım. Sayın Bakanım o gün açılış konuşmasında; Gayemiz toplumsal birliği besleyen, tarihler boyunca arka plana atılan sorunlara sahip çıkıp, çözmek hükümetimizin hedefidir. Her toplumun ve her ferдин inancını özgür biçimde yaşaması kadar doğal bir şey olamaz. Ne var ki geçmiş iktidarlar ve hükümetler bu konuyu ciddi bir şekilde hiç de ele alıp çözmeyi arzu etmemişlerdir. Artık bu sorunun çözümsüz kalması kabul edilemez... çok doğrudu. Sayın Bakanım o gün de bize güven veriyordu, bugün de yine aynı güveni veriyor.

Yalnız o çalıştay içerisinde çeşitli kurumlar ve çeşitli Alevi temsilcileri durumunda kendini gören insanlar vardı. Burada yine Necdet Subaşı hocam, devlet ne yapmak istiyor, fotoğraf çekmek istiyor, görmek istiyor. Bunun içerisinde fotoğraf çekildi ama ne yazık ki o fotoğraf hiç de net değildi. Gerçekten Alevileri temsil eden ve yahut temsil ettiğini düşünen bir çok insan vardı. Biz bunun içerisinde bunları gördük. Neyi gördük. Hiç inanmayan insanların gelip orada Aleviliği savunduklarını, Aleviliği orada konuştuklarını gördük. Burada isim de vermek istemiyorum, yine konuşmacılardan birileri yine notlarımız arasında, hiç inanmamak da bir haktır diyerek, gelip talepte bulunan oldu. Halbuki biz inancımızdan dolayı buradaydık, o inancımızı yaşamakta sıkıntılar çektiğimiz için, mücadelemizi özgürce yaşamak için açılan bir çalıştaydı ama ne yazık ki orda, hiç inanmak da bir haktır, diye tabi ki konuyu ayrı mecralara çektiler. Ne yazık ki orda Aleviliğe tutunan bazı marjinal grupların olduğunu ve Alevilik üzerinde fikir yürüttüklerini, kendi siyasetini Alevilik üzerinden yapan insanları gördük.

Tabi ki bu durumda şu Aleviliği tanımlayın, şu durumda yine gündemde... Şimdi Aleviliğin çerçeveselendirilmesinde orada şöyle bir söy-

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

lem de oldu, sorun Kürt sorunu oldu, Alevi çalıştayında bu dile getirildi. Bu iddiada bulunan da yine sözde bir Alevi sözcüsüydü. Kaldı ki bugün Kürt sorunu içinde bir açılım var, bunu oraya sevk edelim. Diğer inanmayan grup içinde ayrı bir açılım yapılsın, bizim açılımımız inanç açılımıdır. Alevinin bir inancı vardır, Alevi inancından dolayı Alevidir, Alevi Ali'den dolayı Alevidir, Alevi İslam'dan dolayı Alevidir. Ama bunu söylerken de bu sefer de Diyanet'in çelmesine takılıyoruz, bu seferde Diyanet şerh koyuyor; efendim diyor, İslam'sanız cami var, benim camim cemevi efendim. İslam'sanız namaz var, benim namazım cem efendim. Ben böyle inanırım, benim İslam'ım böyle yani bu kadar açık.

Onun için şimdiye kadar gelinen iki tane engel vardır. Birinci engel, işte inançsızların Alevilik içerisinde cirit atmaları ki bugün Necdet hocam çok güzel bir şekilde söyledi. Dedi ki, burada yoğun İslam vurgusu var. Güzel hocam buradakiler seyidi İslam evladı resuldür, peygamberin varisidir, İslam'ın varisidir. Bir gün bir programa çıktım. Bir kanalda, Samanyolu kanalında bana sordular, İslam'ın neresindesin?... Beni buraya ne sıfatla getirdiniz, dede sıfatıyla. Peki dede nedir, seyidi saadet İslam resuldür. Peki ne demek, peygamberin evladıdır. Ya peygamberin evladına sen nasıl söylersin İslam'ın neresindesin diye? Asıl sen neresindesin dedim.

Onun için burada dini pratikler de farklılıklarımız vardır. Zaten Aleviliğimiz de oradan kaynaklanır. Alevilik Ali'yle başlar, Ali evladıyla devam eder. İşte Ali evlatları, burada halkın içindeyiz, halkın önderleriyiz. Alevi olan bizlere talip olmak zorundadır, seyidi saadet evladı resule talip olmayan zaten Alevilik yolundan düşmüştür. Onun Alevilik sıfatı kalmamıştır. Hepinize saygılar sunuyorum, Bakanımaya güveniyorum.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Çok ağır bir yük yüklüyorsunuz bana ama efendim, yani süre ilerliyor, biz de çok mutlu olduk işin özülle konuştuğumuz için. İşin özü burada. Arkadaşlar bugün ve birinci çalıştaydan bugüne kadar kimleri dinlediğimizi, nelere tahammül ettiğimizi siz de anlıyorsunuz ister istemez. Yedi çalıştay önem arz ediyor. Bakınız, çünkü çok farklı görüşler var. Biz bugün sizden yardım

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

beklerken, özellikle bunu söylemeye çalışıyoruz. Şimdi bazı konuları bir şekilde netleştireceğiz ama cemevinin statüsü konusu, ben bunu her toplantıda söyledim, burada da söylüyorum; cemevine biz mutlak statü tanınmasından yanayız ama statü konusunda işte bahsettiğiniz himmetlerin görülmesinde yani statüyü nereye oturtacağımız konusunda, ağırlıklı görüş beyan edilirse... Hatta bu konuda alternatif görüşte beyan edilebilir, çünkü burada enteresan görüşler çıktı. Özellikle İslam'ın tasavvufi bir yolu dediniz. Bakın biz burada konuşurken dede de diyemiyoruz, niye? Onun da bağlayıcı sorunları var yani anayasal sorunları var diyoruz. Mesela birisi çıkıyor diyor ki, ya Diyanet'i kaldırın! Kardeşim ya bunları söylemek güzel de yeniden bir din dizaynı yapmıyoruz ki! Biz Türkiye'de, geliniz her şey lağvedilmiş, oturun arkadaşlar, din inanç nasıl olmalıdır... Böyle bir inanç yok ki bununla ilgili konuşmanızın siyasi partiye maliyetini hepimiz biliyoruz. Bu anayasal kurumlarla ilgili atacağımız adımların ne kadar hassas olacağını hepimiz biliyoruz. Onun için son günlerde gündem de hukuksal sorunlar anayasal bakış açıları var. Onları da onun için koyduk. Aleviliğin çerçevelendirilmesi, şimdi tanımlama diyor. Şimdi ben tanımlamayacağım ama ne olur, sen tanımla. Biz öyle bir şey yapmıyoruz ki illa tanımlayalım demiyoruz ama sen bir şey söyle ki sen kimsin... İnançsızım diyor, o zaman neyi konuşuyoruz, nerde duracağız? Ben de bilemiyorum ki neyi yapacağız? İnançsızsan her yer her şey serbest ama inançla ilgili bir şey talep ediliyorsa onu bilmiyorum.

Ne kadar stresli ve sıkıntılı ama çok şükür kazasız belasız geldik, onu da size söyleyeyim, kazasız belasız bitireceğiz. Şimdi ben sizden özellikle, söz alacaklardan yani daha sonra bize de gelebilirsiniz, kapımız açık. Biz de şimdi bakınız bir geçiş dönemi yaşıyoruz. Biz mesafe almak istiyoruz, kanala girmek istiyoruz, daha doğrusu dışlanmak, adam yerine konmamak yani bu ağırımıza gidiyor. Ben size söyleyeyim yani olmaz bir şey, herkes adam yerine konsun ama bu tanınma, bu geçiş bütün şartları düşünerek bizim işleri kolaylaştırın derken bunu söylüyorum. Biz statü verelim yani bunu söylerken icra noktasındaki insanlar olarak bununla ilgili düzenlemeyi yapalım diye söylüyorum

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ama ne yapalım? Buradan birisi iğneliyor, oradan birisi iğneliyor, çıkışı birlikte bulmamız gerekiyor.

Kolay değil, bu hizmetlerin görülmesi de ayrı bir sıkıntı. Bir bakın canlar, ciğerler niye yedi çalıştay yapıyorsunuz... 1400 yıllık... Mesela bana bir kardeşimiz Yavuz Sultan Selim'i Şah İsmail'i söylüyor. Allah Allah dedik, bu yükün nasıl kalkarız altından, ne büyük olaylar değil mi? Buradan bir çıkış yolu bulmaya çalışıyoruz, barış kanalını bulmaya çalışıyoruz. Yani barışa uzanan birlik yolunu, birlikte can-ciğer yaşama yolunu bulmaya çalışıyoruz. İnşallah bulacağız yani bu konu da var ama ne olur hepimizin bir taviz değil, görüştüğümüz her kesimin esnekliği de çok önemlidir.

Bir yola gireriz, 10 sene sonra ne olur... Türkiye ve dünya şartları ne olur, onlar biraz da süreç içi, Şimdi bakın burada çok farklı görüşler var. Herkesin görüşünü yapmaya kalksak, zaten hiyerarşi olmaz, anarşi gibi bir iş olur. Yani burada bile, bakın bizim aramızda farklı maaş verilsin diyor, oedeye diyor. Herhalde ittifak ettiğimiz dedelerin eğitimi çok önemli deniyor, bunu sağlamamız gerekiyor. Mesela o çıkıyor ama dedelere maaş verilsin, verilmesin konusunda çok farklı şeyler var. Bunları tartışmak için söylemiyorum, lütfen bizi iyi anlayın, biz dersimize iyi çalışıp raporu koyduğumuz zaman arkasına asılmak istiyoruz. Yani çalıştık bak, kimsenin kaçacak yeri yok, dört dörtlük bir şey yaptık... Bakın burada hemen hemen herkesin de çok mutabık olduğu yani yüzde yüz ne Diyanet buna mutabık olur ne de Alevi toplumu mutabık olur ama oldu ya, bak burada bir tanınma, çıkış yolu, bir girizgâh bulduk diye bir yere gitmemiz gerekiyor. İncitici şeylerin hepsini tarihe gömmemiz gerekiyor yani geçen bir toplantıda söylediler. Halen Alevi kardeşlerimizin yoğun yaşadığı yerlerde, Yavuz Sultan Selim Mahallesi, böyle bir şey varsa, bunları hemen seri olarak kaldırmamız gerekiyor.

Son cümlem de neden? Metin Bey herhalde söylediler, kimdi tam hatırlayamadım. Bazı sembolik adımlar atılsaydı, bakın Güneydoğu sorunuyla ilgili sembolik değil çok ciddi adımlar atıldı bence. Bitirelim

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

çalıştayımızı, sembolik de diğer adımlar da atılır. Şimdi bir şey yapacaksınız yani ağza bal çalar gibi ana konular ne olacak... Bakarız ilerde, öyle değil, başlayalım, sembolüğünü de anasını da orta vadelisini de sizin de ifade ettiğiniz gibi ne olacaksa can-ciğer birlikte yürüyelim. Ne kadar dertliyiz bak açıldığı zaman görüyorsunuz. Çok teşekkür ediyorum. Allah razı olsun, devam edelim, görüşelim inşallah.

MODERATÖR - Şimdi beş konuşmacımız kaldı bizdeki kayıtlara göre; Süleyman Metin, Celal Abbas Bektaşoğlu, Baki Gerçek, Veli Akkol ve Hüseyin Kaplanoğlu. Bu konuklarımızla toplantıyı kapatacağız. Şimdi Süleyman Metin Beye söz veriyorum, buyrun.

SÜLEYMAN METİN - Sayın Bakanım, Sayın Subaşı, sayın divan, sayın dedelerim hepinizi sağlıklı selamlıyorum. Bu ortamı bize yarattığınız için ayrıca sizlere canı gönülden teşekkür ediyorum.

Yaşama hakkı en kutsal haklardan birisidir. Bunun genel kuralları vardır, yeme-içme gibi, eğitim gibi, sağlık gibi, inanç gibi birtakım inanç ve kaideleri var. Bunların herhangi birinin olmaması halinde insanlar büyük bir travma yaşar. Ben Cem Vakfı Alevi İslam Din Hizmetleri Genel Sekreteri olarak çalışıyorum. Şimdi dediniz, bak herkes İslam diyor, ben Alevi İslam Din Hizmetleri Genel Sekreteri olarak İslam inançları için gerekli olan her şey Alevi inancı içinde geçmektedir. Çünkü bizler de İslamız, örnek ibadet yeri olarak sunulan sorunların çözüldüğü yer olan camilere ne gerekiyorsa cemevleri içinde bunların hepsi gerekli.

Cenaze hizmetleri gibi yaptığımız hizmetlerde bütün İslam inancının yaptığının aynısını yapıyoruz. İşte bize bir cenaze arabası gerekli, hocamız gerekli, çünkü biz camilerimize zamanla çok insanları götürdük. Ben babamı götürdüm, hoca döndü bana dedi ki, sizler şahadet eder misiniz, bu iyi namaz kılıyor muydu? Camiye gidiyor muydu? Ben beynimden vurulmuşa döndüm. Keşke tarihsel olarak bu ayrımlar yapılmasaydı. Bunlar ne yazık ki yapıldı. Bugün yapılacak tek şey var herkesin inancını özgürce kendi bildiği şekilde yapması gerekiyor. Biz

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

bugün camilere veyahut hocalara veya mezheplere öneride bulunsak, namazınızı şu şekilde kılın, böyle ibadetler edin desek kıyametler kopar.

Biz kendi inançlarımıza da hiç kimsenin müdahale etmesini istemiyoruz. İçimizde bazı dedelerimiz, işte dedelerin bazı inanç yönünde cahil kaldıklarını ama aslında bu doğru bir şey değil. Biz eğitimimizi kendi aile birliğimiz içinde mutlaka yapıyoruz. Ancak günün koşullarında okullarda öğrenilen Kur'an derslerini bizim de öğrenmemiz gerekli bunun için eğitime ihtiyacımız var. Okullara ihtiyacımız var, yoksa bilgisiz olduğumuz için değil, Kur'an-ı Kerim okuduğumuz zaman daha net bir şekilde bunun eğitimini görmek istiyoruz. Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere tüm din önderleri Aleviliğin tanımını doğru yapmak durumundalar. Başta söylenen her söz toplumumuzda travmaya neden oluyor, büyük ayrışmalara sebep oluyor. O zaman deniliyor ki, Diyanet İşleri Başkanı, halen bunlar alt kültürdür dediği zaman, toplumumuz bunu kabul edemiyor ve bize sorular sormaya başlıyor. Siz neden o zaman bunlarla birlikte çalışıyorsunuz?... Biz bir bütün olarak, eğer Diyanet gerçekte tüm mezheplere eşit mesafede durduğu zaman, nihayet biz de bunun içersindeyiz. Ama sadece belli mezheplerle işi götürmeye çalıştığı zaman tabi ki bu bizi rahatsız ediyor.

Bir anımı anlatayım, Etimesgut'ta askeri lojmanlarda oturuyordum. Çocuklarım ortaokulda okuyor. Bir gün geldim, hüngür hüngür ağlıyor. Nedir sorunun oğlum, niye ağlıyorsun? Ne oldu dersini mi yapmadın, zayıfın mı vardı? Hayır dedi, hiç birisi değil dedi. Din dersi öğretmenin dedi ki, Sivas'ın falan bölgesinde yaşayan insanlar ne dindir ne Türk'tür ne de İslam'dır. Bahsettiği yerler bizim köylerin olduğu yerlerdir. O zaman biz neyiz baba diye ağlamaya başladı, ben iki-üç ay psikologa götürmek zorunda kaldım çocuğu, zor sakinleştirdim. Temel şeyim nedir, ergenliğe kadar bunları anlatmamak, bunları kendi iradesiyle anlamasını sağlamak ama maalesef bunları sağlayamıyoruz. Şimdi bu yaşam haklarımızın verilmesi için, tabi ki sizlerin çok büyük zorluklar içinde olduğunuzu biliyoruz. Başta inançlı, inançsız, dini kuruluşlarda biz bütün gücümüzle size destek veriyoruz. Başarmanız içinde dua ediyoruz, aynı zamanda bu toplumun yarasıdır, bunun düzelmesi gerekiyor. Saygılarımı sunuyorum, aşkı niyazlarımı sunuyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR - Çok sağ olun, çok teşekkür ediyorum. Anlattığınız hatıraları yaşayan çok var. Evet, Celal Abbas Bektaşoğlu dede buyrun.

CELAL ABBAS BEKTAŞOĞLU - Teşekkür ederim, Sayın Bakanım, sayın dedeler, saygıdeğer divan, hayır hürmet.

Ben müsaade ederseniz Diyanet'e değinmek istiyorum. Alevilik işte İslam'ın yeri canıdır denilmiş. İslam'da zorlama yoktur. Bakara süresinin 256. ayeti, yüce Kur'an'ımızda der ki, yeryüzü benim mabedimdir. Şimdi Diyanet'in bize böyle bir hakkı yok, bizim de ona yok, lütfen buna da Diyanet'imiz karışmasın. Hatta birkaç tane ayet vardır. Yüce Cenabı Hak diyor ki; peygamber efendimize, ey Muhammet, sen onları zorlayan bir zorba değilsin. Bu şekilde hitap ediyor, bunu hepimiz biliyorsunuz. Buradan şuraya gireceğim, Ali dede insanlar doğuştan dinde kardeştir dedi. Çok doğru söyledi, bu Hucurat suresinin 10. ayetinde var. Müminlerin kardeş olduğuna dair 11. ayette de hiçbir topluluk ötekini hor görmesin, ola ki o toplum ondan üstün olabilir diyor.

Şimdi burada bizim birbirimizi hor görmeye lüksümüz yok. Sayın Bakanım, anayasal haklardan bir tanesini işte buraya yazdırmış. Madımak'ı, Başbağlar'ı Sinan Dede de söyledi. Affedersiniz ağızıma almaya tiksiniyorum. Niye biliyor musunuz? Bunları yapan insan olmaz. Yine bizim yüce Kur'an'ımız da bir kişiyi öldüren bütün insanlığı katletmiş gibidir. Bu insanlar ister Alevi olsun, ister Sünni olsun ben ağızıma almak istemiyorum. Tabi ki cemevlerinin statüsü de hepimiz söyledik, ibadethane olarak inşallah Sayın Bakanım da burada notlarını alıyor.

Din derslerini herkes nasıl istiyorsa, din derslerini bir akademik toplanılır. Cem Vakfı'ndan istemişlerdi, ben bir dört sayfa göndermiştim ama ben kendimde çok sıkışığa gelmiştim. O gönderdiğim şeyi de beğenmemiştim. Kendim de çok aniden gönderilmişti, böyle bir oturulup hazırlanılmamıştı. Daha güzel hazırlanılır bir grup kurulur, işte bizim ne şekilde ibadet ettiğimiz. İşte Hz. Peygamber Efendimiz der ki,

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

ben güzel ahlakı tamamlamak için geldim. İnsanın bir defa önce ahlakı güzel olmalı. Yine Hz. Ali Efendimiz der ki; çocuklarınız her türlü mahsulü yetiştiremeye elverişli tarla gibidir, neyi ekerseniz, onu biçersiniz.

Şimdi biz o cemevlerinde büyüğe saygıyı, küçüğe sevgiyi öğretiyoruz. O zaman en azından toplumsal barışa da bir faydası oluyor bu çocukların. İşte insan öldürmemeyi şunu bunu. Hacı Bektaşî Veli efendimiz de ilimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır der. Şimdi tabi ki dedelerimizin ders görmesi daha iyidir, ben de buna katılıyorum. Yine Hz. Peygamber Efendimiz insan bilmediğinin düşmanıdır der. Şimdi 1400 seneye kadar biz yanlış ... edildik ama şu dört beş sene içerisinde basında o kadar güzel programlar oluyor ki, ha bakıyorlar... Sünni kardeşlerimiz de biz de eskiden aramıza giren, o ben ne denileceğini de bilemiyorum, onlar tabi Türk de değildi, bizi tutuşturmak için öyle diyenlerin diyorlar, öyle bir şey yokmuş, biz de Allah'a inanıyoruz, orucumuzu tutuyoruz, ibadetimizi yapıyoruz. O bakımdan basın da tabi çok büyük bir rolü olduğu, tabi hükümetimize de tabi teşekkür ediyoruz. Saygılar sunuyorum.

MODERATÖR – Sayın Baki Gerçek...

BAKİ GERÇEK - Sayın Bakanım, saygıdeğer divan, sayın dedeler, hepinizi aşkı niyazla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, biz dün akşam buraya gelirken, bütün dedeler bir araya toplandık. Burada size ne söyleyeceğimizi üç aşağı, beş yukarı kararlaştırdık ama diğer dedelerimiz farklı şeyler eklediler. Tabi onlara da saygılar sunuyorum. Bizim üzerinde durduğumuz maddeler şunlardı; Cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması, bunu zaten açıkladılar. Ayrı ayrı açıklamamıza gerek yok. Genel bütçe de yine açıklandı. İnanç hizmetleri, zorunlu olmasını görmediğimiz din kültürü dersleri, bunlar da söylendi ve bütün dedeler hem fikir oldu sanıyorum. Cemevlerinin yapımına yeterli maddi ve arsa desteği konusunda yine dedelerimiz bunu açıkladılar. İnanç hizmetleri noktasında cemevlerini yönlendirecek bilgili kişilerin yetiştirilmesi, bunu da açıkladılar. Halkın inancının önemli taşıyıcılarından saz da söylendi. Madımak Oteli de söylendi.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Benim bunlara tekrar girip vaktinizi almama gerek de yok. Biraz önce dedelerimizin de bahsettiği gibi biz Alevi toplumu olarak Sivas olaylarına ve diğer olaylara da üzüldüğümüz gibi Başbağlara da çok üzüldük. Çünkü biz insan olarak bakmak istiyoruz, birine üzülp, birine sevinmemiz mümkün değildir. Aynı acıları yaşıyoruz, yaşadık da. Ben sizi bir televizyon kanalında izlemiştim ama hangi kanal olduğunu da bilmiyorum. Bu konularla ilgili açıklamalarınızı çok olumlu buldum. İnşallah bundan sonra da çok iyi devam eder, saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz. Veli Akkol Bey.

VELİ AKKOL - Sayın Bakanım, değerli divan, çok sevgili babalar, dedeler, hepimize gönlümün derinliklerinden gelen sevgi, saygı ve muhabbetlerimi sunuyorum.

Gündeme gelen sekiz maddeden birincisi anayasal, hukuksal haklarımızdan söz edilmesi gerekirken ben de şunu ifade etme gereği duyuyorum. Elbette ki anayasal, hukuksal bir insanın yaşamında hukukun çok önemi vardır. Hukukun çerçevesini vicdan çizer. Elbette ki anayasal haklarımızdan ırk, din, dil, renk gözetmeksizin ulusal bir devletin anayasası eşit haklara dayalı olmalıdır.

Bu toplantımızın da amacı, değerli bakanımızın da amacı ve gayesi bu toplantıya, buralara kadar getirmesi, bu konuyu ben inanıyorum ki başaracaklar diye düşünüyorum. Diğer Alevilik diye söz ediliyor elbette. Alevilik bugünün değil, Hz. Resulullah'ın nübüvvetinden sonra velayetlikle başlamıştır. Velayetlikte Hz. Ali'den on iki imama, sonra onun soyundan gelen seyitlerle piri sultan dediğimiz Horasan'da seyitler Türklerle birleşerek yeni bir sentez çıkarmışlardır. Buradakileri Şeyh Ahmet Yesevi'ler, Aslan Babalar gibi büyük seyitler o sentezlerde Kur'an'ın Türkçe dilimizce ifade edilmesi vardır. Saz tereme bir sesle gönülleri coşturan Allah'ın bir parçası olan ruhu vecde getiren bir ibadet aracı olarak kullanılmıştır. Bugün de isteğimiz öyle olarak kalmasını düşünerek, diyerek burada sevgili bakanımıza ve divanımıza hitap etmek istiyorum.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Diğer Diyanet İşleri konusuna gelince, basında da duyuyoruz Diyanet camileri cemevleri eş değer değildir diyor. Kur'an-ı Azimi Şanda cemevi diye bir şey yok diyor. Evet, isim olarak yok ama mana aleminde bunu hiçbir kimse inkâr edemez. Çünkü Sufa mescidinde Hz. Peygamber efendimiz Mescid-i Nebevi'den sonra, Sufa mescidini kurarak geceleri burada ibadet yaparak gündüzleri herkes kendi işinde ve geceleri de ibadetlerinde bulunabileceğini cenabı peygamber efendimiz böyle buyurmuştur.

Madımak Oteli ifadesi geliyor, doğrudur nasıl ki Kerbela'da olan bütün mezalimlerin Yezit tarafından İmam Hüseyin'e, peygamberimizin sevgili torununa zulmedilmişse, Anadolu'muzda da birçok yerlerde Malatya'da, Maraş'ta yine Sivas'ta bu konular gündem demeyelim, bu konuda bu gibi insanları karıştıran meydana gelmiştir. Evet, biz Madımak Oteli konusunda da değerli canlarımızın bazıları öneriler yapılmıştı, bu öneriler de elbette ki burada yapılan rapor da dikkate alınacaktır.

Diğer bir konu, dedelik konusuna gelince dedeliğin ilkeleri vardır. Cemevlerinde erkanları ve yolları vardır, önemli konulardan biridir. Sadece cemevini doldurmak insanın gönlünü, hakikatin doldurmasına benzer. Ben yöremizde Malatya'nın Arguvan yöresinde dedelerimiz geldikleri zaman yılın 365 gününde gibi yapılan eksiklikler var ise dedenin huzuruna gelerek o problemler çözülmüyordu, hele hele hiçbir yuva yıkılmıyordu, hiçbir kadın boşanmıyordu, onun için yetimler seviliyordu ve yardım ediliyordu, kardeşler arasındaki tartışmalarda takasimatlar eşit muameledeydi, karakollarda ve mahkemeler de asla ve asla bir dosyaya rastlayamazsınız, hepsinde dede yargıçtı, dede savcıydı, dede doktordu, dede paylaşımçıydı, dede ağır mirası taşıyan, o şekilde hayatı idame ettiren, vesile olan mürşit ve dedelerimiz idi. Bu bazda biz de diyoruz ki cemevlerimiz statüye kavuşsun, dedelerimiz de ilim ve irfanla donatılarak, üniversiteler açılarak yetişmiş bir dede aslına dönmelidir. İlimle ilimle diyorum diğer silsileyi demiyorum ve böylece dedelerimizi bu haliyle postun içine oturduğu zaman şuna inanın ki Türkiye Cumhuriyeti'nin mahkemeleri belkide yarıya düşeceğine ben inanıyorum. Hırsızın olmayacağına, kadın boşanmayacağına,

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

kötülüklerin olmayacağına ve böylece insanların parasına puluna ihanet edilmeyeceği, çünkü Alevilerin adabının içindedir.

Sonuç olarak şunu söylemek istiyorum, eğer böyle bir üniversitenin kurulması beklenirse, Şahkulu İhsan Dergâhı'nın inisiyatifinde olan, Eymir sırtlarında bulunan, o Altı Boynuz dedikleri yerde Kar Yağdı Baba'nın tekkesi var. Orada çok sevgili Şakir Baba onun avukatlığını almıştı ve Şahkuluya kazandırmıştı. Şahkulu burayı üniversiteye vermeye karardır. Eğer öyle bir şey olursa, değerli Bakanım orayı üniversiteye tahsis edebiliriz diye düşünüyorum.

Hepinize beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkürlerimi ifade ediyorum. Saygı ve muhabbetlerimi sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler. Şimdi bizdeki kayıtlarda bir konuşmacı kaldı. Söz almak durumunda kalan çok az konuşumuz var... Onlar eğer söz almak isterlerse Süleyman Beye isimlerini yazdırsınlar. 5-6 konuşumuz henüz hiç söz almadılar, eğer arzu ederlerse onların da görüşlerini almak isteriz ancak şu anki programa göre Hüseyin Kaplanoğlu'yla toplantımız tamamlanıyor. Hüseyin Bey buyrun.

HÜSEYİN KAPLANOĞLU - Sayın Bakanım, sayın divan, sayın inanç önderlerim hepinizi saygı, sevgi ve muhabbetle selamlar, ehlibeytten gelen sevgiyle niyaz ederim.

Sayın Bakanım, 1000 yıldan beri Anadolu'da süre gelen kavgaların maalesef Cumhuriyet döneminde de sürdürüldüğünü görmekteyiz ve bu kavgaların ve sürtüşmelerin önlenmesi için sizlere sunulan, Aleviler tarafından daha önceden tartışılan, gündeme getirilen ve büyük bir çoğunluğuyla kabul edilen, olgunlaştırılan bu 6-7 maddelik konuların tahmin edilebildiği gibi uygulanması zor olmasa gereklidir. Çünkü zaten anayasamız da dinle ilgili devletin tüm inançlara aynı mesafede durması gerektiğini beyan etmektedir ama maalesef anayasanın bu ilgili maddelerine devletimiz, devletin içerisinde görevlendirilen Diyanet İşleri Başkanlığı sürekli reddetmiş ve sadece İslam'ın bir yorumunu temsil etmiştir. Bu ne demektir? Demin dedelerimizin gündeme

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

getirdiği gibi iç barışın bozulmasına, toplumların birbirine kaynaşmamasına ve nihayet kötülüklerin meydana gelmesine sebep olmaktadır. Ama Sayın Bakanım, sayın ilgililer, sizlere sunulan bu maddelerin Alevi inanç önderleri tarafından, onların ileri sürdüğü görüş ve talepler istikametinde bu konuları almanız gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Alevi toplumun inanç önderleri bunlardır, biz burada inanç sorununu tartışıyoruz, konuşuyoruz. Problem olan, 1000 yıllardan beri hatta Cumhuriyet döneminden beri sorun olan inanç meselesidir. Sosyal mesele değildir, siyasal mesele değildir, inanç meselesi olduğundan dolayı burada inanç önderlerinin sizlere sunduğunu özellikle dikkate almanız gerekmektedir. Öbür Alevi kuruluşları daha önce yaptığınız toplantılarda siyasilerle, hukukçularla, bilim adamlarıyla görüştünüz. Onların hiçbirisi inancı temsil etmiyor, önemli olan inanç önderlerinin inançla ilgili, ibadet ve itikatlarıyla ilgili sizlere sunduklarıdır. Yani bu inanç önderlerinin, bugün burada bulunan dostlarımızın inanç yönünde sizlere sunduğu rapor önemlidir. Siz siyasi yönden görüştünüz, sosyal yönden ve hukuksal yönden görüştünüz ama inancı bu dedeler ve babalar temsil etmektedir. Bunları nazarı itibara almanızı özellikle ricada bulunuyorum.

Eğer bir toplumun tanrısı yüce Allah olursa, bir toplumun peygamberi Hz. Muhammet Mustafa (s.a.s) olursa, bir toplumun kutsal kitabı Kur'an olursa, o toplumun inancı, mezhebi, dini ne ise biz Aleviler de oyuz. Yani peygamberimiz Hz. Muhammet Mustafa, kitabımız Kur'an-ı Azimi Şan, tanrımız bir burada ... ayrılıyor. Bunun için İslam'ın içi veya dışı tartışması söz konusu değildir. Burada inanç önderleri sizlere Aleviliğin nerde olduğunu hep arkadaşlarımız beyan ettiler. Sosyologları inanç konusunda nazarı itibara almayacaksınız, hukukçuları almayacaksınız, mühendisi almayacaksınız. İnanç konusunda inanç önderlerini nazarı itibara alacaksınız.

Sayın Bakanım, sizlere sunulan bu maddeleri ben tekrarlamaya gerek görmüyorum, çünkü değerli dedelerim, babalarım bunların hepsini teker teker ayrıntılara girerek anlattılar. Sizler de gereken notları aldınız, ben burada şunu söylemek istiyorum: Bu taleplerin çözümü

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

demek devletimizin ve milletimizin iç barışının sağlanması demek, bu taleplerin kabulü demek yüzyıllardan beri süre gelen mezhep kavgalarının son bulması demektir, bu taleplerin çözümü demek laik, sosyal bir hukuk devletinin eksikliği giderilmiş demektir, bu taleplerin kabulü demek Avrupa Birliği yolundaki Türkiye'nin önemli bir sorununu çözmek demektir. Bu konunun çözümü hususunda gerek siyasi partiler gerek sivil toplum kuruluşları hepsi hükümete destek vermektedirler. Hiç birisi bu konulara yaklaşmıyor veya parlamentoda siyasi partilerin temsilcileri, yetkilileri bu konuda hiçbirisi aksi görüş beyan etmemektedir. O halde bu konuların yürürlüğe girmesi, bu konunun selamete ulaştırılması demek, hükümetin bir adım atmasına bağlıdır.

Eğer ki Sayın Bakanım, bugünkü toplantıda daha önceki gündemde olan bu maddeleri bugün veya yarın hükümetinizde ilgili temsilcilerle görüşerek bunu yürürlüğe koyarsanız, Alevilerin genel beklentisi doğrultusunda her toplumda çatlak sesler çıkabilir, Alevilerin genel beklentisi doğrultusunda bu konuyu çözüme ulaştırırsanız, tarihin sayfaları arasına altın yazdırlı harflerle bu yazılacaktır.

MODERATÖR - Toparlayalım lütfen.

HÜSEYİN KAPLANOĞLU - Evet, Sayın Bakanım... Diyanet ve ilahiyatçılar bugüne kadar konuşulanları hep duyduk, gördük. Alevilikle ilgili, inançla ilgili onların söylediklerini hepimiz biliyoruz, pek söylemek istemiyorum. Ama bir ilahiyatçının, bir Diyanet İşleri Başkanı'nın, ibadet yeri camidir, Müslüman olan camiye gider, sözleri söylemesini çok yadırgıyorum. Yine söylemek istemiyorum ama mecburiyet karşısında yine de söylüyorum, caminin tarihçesini de biliyoruz yani mesitlerden sonra yani caminin tarihçesinin nereye dayandığını çok iyi biliyoruz, yani bunları bilmeniz açısından söylüyorum. Bu dedelerimin hepsi bu konuda bilgilidirler, bunun âlimidirler, cemevlerinin nereye dayandığını da biliyoruz. Onun için bizi karşı karşıya getirecek konularda sakınmamız gerektiğini düşünüyorum. Bir de sayın dedelerimin sizlerle konuştuğu konular arasında herhalde eksik bir yan olduğunu tahmin ediyorum. Bizim için çok önemli olan aşure gününü de yine bu

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

inanç önderlerinin, sizlere tahsis ettiği bir tarihte, bir günün tatil edilmesinin ricasında bulunuyoruz. Fakat bu Muharrem'in 10. günü olmayabilir, çünkü biliyorsunuz Anadolu Aleviliği Muharrem ayında 12 gün oruç tutuyor, 13. gün çorbasını pişiriyor. Bunu nazarı dikkate almanız ricasında bulunuyorum.

Bu vesile ile hepinize tekrar saygı, sevgi ve hürmetlerimi sunar, burada yapılan toplantının ve sonraki yapılacak değerlendirmelerin memleketimize ve toplumumuza, tüm insanlığa hayırlara vesile olması dileğiyle, tekrar saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyoruz. Hüseyin Doğan Bey.

HÜSEYİN DOĞAN - Sayın Bakanım, sayın dedelerim ve divan kurulu, ben konuşmayacaktım ama dediler ki hiç konuşmayan da iki kelime söylesin.

Sayın Bakanım, ilk başta açılış konuşmasında çok önemli bir şey söyledi. Dedi ki, 6. Alevi çalıştayı yaptık, yedincisini yapacağım. Sizlerin yardımını istiyorum dedi. Yanlış anlamadıysam inşallah da bizler size ve Bakanımıza yardımcı olabildik. Şimdi şu var, mutlaka Bakanım biz bilmediğimizin düşmanı olduk. Eğer bildiğimizin dostu olsaydık hiçbir zaman birbirimizin düşmanı olmazdık. Herkes özgürce inancını, örfünü adedini getirirdi yerine, kimse kimseyi de dışlamazdı, kimse kimseyi de eleştirme gibi bir hakka sahip olmazdı. Ben fazla uzatmayacağım, çünkü vakit gittikçe daralıyor, konuşacak belki dedelerim var, onların haklarını çalmayayım, hepinize iyi akşamlar diliyorum. Bizi buraya çağırdığınız için de Bakanım sizlere teşekkür ediyoruz.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz. Arif Demiray buyrun

ARİF DEMİRAY - Sayın Bakanım ve değerli dedelerim, cümlenize aşkı niyazımı sunuyorum.

Ben de Çorum'dan geldim. Şah İbrahim Veli Ocağındanım. Söylenmiş olan yedi maddenin hepsine birden katılıyorum. Fakat bunların içerisinde cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması, belediye imar

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

planında cemevlerine arsa yeri ayrılması, çünkü biz bunları yaşıyoruz. Daha geçen hafta Ankara Tuzluçayır Cemevinde bir cemim vardı. Orada bir mimar arkadaş, dedem eğer bir arsa tahsisi olursa, bütün masrafını karşılayarak bir cemevi yapmak istiyorum dedi. Bu tür şeyler inşallah olacak. Sayın Bakanım bu tür şeyleri de belediyelerimiz ayıracak inşallah. Bunun haricinde dedelerimizin tasavvufi eğitimi alması, bu eğitimi alırken de o eğitimi kendilerine seçilmiş dedeler tarafından verilmesini, bu şekilde inşallah çalışmalarınız başarılı olacak. Sayın Bakanımı bu çalışmalarından dolayı kutluyor, çalışmaların devletimize, milletimize ve herkese huzur ve barış içerisinde hayırlı olmasını diliyorum.

Bir de Sayın Bakanımızdan, bugünkü çalışmalarımız neticesinde dedelerimizin anlatmış olduğu aynı konular olduğu için tekrarlamak istemiyorum, bu çalışmalardan biz ne edindik? Yarın vardığımız zaman taliplerimiz, dedem bu toplantıları yaptınız, bunun neticesinde Sayın Bakanımız hangi noktaları not aldı, sizler nasıl bir kazanım kazandınız denildiği zaman... Sayın Bakanımızdan toplantı sonlandıktan sonra, ben şu şu notları aldım diyerek, şu şekilde çalışma içersindeyim diyerek, onları da bizlerle paylaşmasını, kendisinden affına sığınıyorum... İnşallah çalışmalarımız başarılı olacak.

Değerli canlar, bizler de Çorum'da hiçbir zaman Alevilik şöyledir, böyledir, İslam'ın içindedir, dışındadır diye tartışmıyoruz. 1400 senedir biz bu şekilde ibadetimizi yaptık. Evlerimizin geçmişte geniş yerlerini cemevi olarak kullandık. İbadetlerimizi ecdatlarımız sayesinde bugüne getirdik, bugünden sonrada inşallah kıyamete kadar devam edecektir Kevser suresinde dendiği gibi, Hz. Peygambere sana efter diyenler, efter olacak, Hz. Fatıma'nın soyu kıyamete kadar gidecek demiş olduğu soy inşallah devam edecek değerli canlar. Çalışmalarda başarılar diliyorum. Sayın Bakanıma saygı ve sevgiler sunuyor, bu çalışmalarından dolayı her zaman yanında olduğumuzu, biz Alevi dedeleri olarak bu çalışmanın içerisinde, daima yanlarında olduğumuzu beyan ediyorum, sağ olun var olun.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR - Çok teşekkür ediyorum. Süleyman Güngör dede buyrun.

SÜLEYMAN GÜNGÖR - Öncelikle Sayın Bakanıma ve yanındaki canlara ve sevgili dedelere aşkı niyazımı sunarım.

Evet, bizler birbirimize yıllardan beri düşman olduk. İnsan neyin düşmanı, bilmediğin düşmanıdır ama ne yazık ki tarihsel süreçten bugüne kadar yeni bir araya geliyoruz, yeni bir birimizi tanıyoruz. Söylemler de hepsi aynı, dua da aynı, niyaz da aynı, cemlerimize başlarken fahri kâinat âlemlere rahmet verelim. Muhammet Mustafa ve ehlibeytine selamet, allahümme salli aleyhine Muhammet aleyhine vesalli Muhammet başka bir şey bir şey söylemiyoruz. Ve orada, burada birbirimizi nasıl huşu ve saygı içerisinde dinliyorsak, cemde de... Keza yine aynı ki orda dargın, küskün olduğu zamanda o cemde şunu soruyoruz; ey canlar razı olmuş ve razı edilmiş olarak dön Rabbine, Fecir süresi 28. 29. ayeti. Eğer orada küskün varsa, o özü dara çekilir, o küskün olan, o ibadette kimse onun orda barınmasına imkân vermez. Biz böyle bir desturla bugüne kadar geldik. Onun için Hacı Bektaşî Veli'nin eline, diline, beline, aşına, işine sahip olma ilkesi, İslamiyet'in Anadolu Aleviliği ve kökeni İslamiyet'tir. Fakat asıl esin kaynağıysa Hacı Bektaşî Veli'dir. Hacı Bektaşî Veli eline, beline, diline sahip olma diyerek koca bir felsefeyi birkaç sözcüğe sığdırmıştır.

Alevilik İslam'ın eski Türk gelenekleri ve Anadolu'da yaşayan kültürlerinde çağdaş bir sentezidir. Alevilik-Bektaşilik Hz. Muhammet ve Hz. Ali'nin onlara ve soyuna sonsuz saygı beslemiştir ve onların ehlibeytine yapılan haksızlık, zulmü Alevileri derinden yaralamaktadır. İslam tarihinin yüz karası, doğru bilen herkes tarafından lanetlenen... Okunacak en kutsal kitap insandır... Hacı Bektaşî Veli'nin bu sözü insana ne kadar değer verdiğini, insanın kutsallığını da çok doğru biçimde ifade etmiştir. Anadolu'da yaşayan Aleviler Hacı Bektaşî Veli'yi pir, önder kabul etmiştir Aleviler güzelliklerinde Anadolu'da samimi izleyicileridirler. Aleviler ırk, din, dil, mezhep büyük, küçük ayrımı yapmazlar, yaparı da ayıplarlar. Çünkü İmam Caferi Sadık'ın belirttiği gibi insan tanrının kudret eliyle kaleme aldığı kitaptır yani insan manevi

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

yönüyle tanrının bir biçimidir.

Evet, şunu söylüyor, ara bul diyor. Hararet nardadır sac da değildir. Hararet baştadır taçta değildir. Her ne ararsan kendinden ara. Sakın bir kimsenim gönlünü yıkma, gerçek erenin sözünden çıkma. Eğer insan isen ölmezsin korkma. Mademki ben bir insanım o zaman gerçekte eğer insan olduğumuzu düşünürsek ve bu başlayacak 7. çalıştayda ve burada elbette ki hükümete ve sevgili bakanımıza da çok görevler düşer ve bu görevleri altıncısına kadar gerçekten sıkıntılı bir dönemde kendisinde ifade etti, inşallah bizler için de hayırlı olur. Ve ülkemizin selameti için de daha doğru olur ve birliğin olduğu her yerde sevgi, saygı, barış, hoşgörü vardır ama kinin ve nefretin olduğu yerde, insan öldürmeden katliamlara kadar... İnsanı öldüren insan değildir, insan olarak görmüyoruz. Biz Alevi dedeleri olarak da bunu her seferinde cemimizde, toplumumuzda yaptığımız konuşmalarda bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüştür, bir insana yardım eden ise bütün insanlığa yardım etmiştir diyerek... Hepinize teşekkür eder, saygılarımı sunuyorum.

MODERATÖR - Evet böylece teşekkür ediyoruz. Bütün oturumlar tamamlanmış oldu. Şimdi kapanış seromonisi olarak Ali Metin dede bir dakikayı geçmeyecek, bakalım ne olacak?

ALİ METİN – Canlar, kurban olayım size, o kadar şiştim ki ya ben niye? Şiir okudum, hiç biriniz şiir okumadınız, ben şiir okudum, teşekkür de etmediniz. Ben Mehmet Aydın, Said Mustafa Yazıcıoğlu, şimdi karşımda duran çok saygı duyduğum Bakanım, her şeyin bir başı var da ehlibeytin yolunu getirenler, Ahmet Yesevi'ler, Hacı Bektaş'lar, Pir Sultan'lar bugüne kadar getirmiş. Bugün kim götürüyor beyler, İzzettin Doğan dede götürüyor. Aleviliğin, inanç önderleri diye biz o zatın hakkını nasıl inkâr edebiliriz. Ben evde Hüseyin Gazi'yle, Metin'le kavgaya ediyorum, ya abi, sen bunlara çok değer veriyorsun, Diyanet'e gidiyorsun, ilahiyata gidiyorsun, devlet bakanlarına gidiyorsun... Güzel de bunlar bize ışık tutuyorlar. Ben ışık tutanların hepsine saygılarımı sunuyorum, ayırım istemiyorum. Saygılarımla.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

MODERATÖR - Teşekkür ederim. Şimdi bir dakika efendim, Muharrem Ercan dede, yok süre çok ilerledi, siz de mi? Bir dakika istiyorsunuz, buyrun.

KATILIMCI – Efendim, bir ekin ekilir. O ekine toprak lazım, güneş lazım, su lazım Bu yetmez oksijen lazım. Bu yolun oksijeni Sayın Bakanımız, heyeti, biz dedeler, inşallah İslamiyet'in oksijeni oluruz, doğru bir temele oturturuz. Kardeşlik, sevgi daim olur. Cümlenize niyazımı sunuyorum.

MODERATÖR – İnşallah! Başka söz almak isteyen yok görünüyor, ben Muharrem Ercan dedeye bir kapanış konuşması, sonra Sayın Bakanım bir değerlendirme konuşması yapacak ve Mehmet Yaman dede de dua ile bu toplantıyı sonlandıracak. Herhalde böyle güzel bitecek, buyrun Muharrem dede.

MUHARREM ERCAN - Sayın Bakanım, Sayın Hocam ve yanında çalışan değerli ekibi hepimizi en içten sevgi, saygı ve muhabbetle selamlıyorum. Ayrıca dedelere de aşkı niyaz ediyorum.

Gerçekten ilk çalıştaya da ben katıldım, buna da katıldım. Burada kimin yararı, emeği olduysa onun önünde saygıyla eğiliyorum ve Sayın Bakanım önünüzde saygıyla eğiliyorum, teşekkür ediyorum. Bir olalım, diri olalım, Hünkâr Hacı Bektaşî Veli'nin dediği gibi, biz bir olmalı, iri olmalıyız. Dış güçler Türkiye'ye göz dikmişler, şu anda her taraftan doğusundan, batısından, kuzeyinden, güneyinden Türkiye'yi bir ablukaya almak istiyorlar. İşte görüyorsunuz İsrail'in yaptığını. Şimdi bunları anlatmaya gerek yok.

Şimdi Sayın Bakanım bizim istediğimiz fazla bir şey değil, masumane şeyler. Senin işin de kolay değil, Allah senin de yardımcın olsun. Burada Alevi toplumu İslam içi, İslam dışı deyin senin kafanı ütülüyorlar. Senin kendi tabanın var, onlara dert anlatmakta zorlanacaksınız, onlar kolay bir yol değil, onun için bizim için şu an en önemli olan cemevlerimiz yasal statüye kavuşturulursa, inanıyorum ki gerisi peyder pey gelir. İlk sorunumuz Diyanet'ten de önce, zorunlu din derslerinden

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

de önce cemevlerimiz. Bir an önce yasal statüye kavuşturulursa, ister istemez elektrik parası, su parası kendiliğinden düzelecek. Ondan sonra tabi kolay bir şey değil, tekrar söylüyorum, ben fazla zamanınızı almak istemiyorum. Allah yardımcın olsun diyorum, tüm canlar da aşkı niyaz ediyor. İyi akşamlar diliyorum.

MODERATÖR - İyi akşamlar, şimdi Sayın Bakanım bir değerlendirme konuşması yapacaklar, mütâkiben de Mehmet Yaman dedenin duasıyla toplantımızı sona erdireceğiz. Ben de artık bir daha söz almayacağım, hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum. Buyrun Sayın Bakanım.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Evet, efendim teşekkür ediyorum. Belki bu toplantımızın zamanlaması ile ilgili bir değerlendirme yapılabilir. Ama bence çok isabetli bir zamanda bu toplantıyı gerçekleştirdiğimizi söyleyebilirim. Benim kanaatim yani ta işin başında yapsaydık, altı ay önce, ben bu derece verimli toplantı yapacağımızı zannetmiyorum. Bugünkü toplantı çok daha verimli oldu, çünkü altı çalıştaydan sonra çok şeyler konuşuldu, çok şeyler yazıldı, onunda yansımaları, o bilgiler çerçevesinde görüşlerinizi kısa süre içerisinde ifade ettiniz, hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Öncelikle hayalci olmadığımızı bilmenizi istiyorum, yani ütöpik bir şeylerin peşinde değiliz ve samimiyetle koştüğümü tespit etmemiz ve bilmenizde yarar var diye düşünüyorum. Bir diğer konu, bir yeri yıkarak, yeni bir şey yapmak değil, toplumumuzun tüm kesimlerinde her şeyi inşa ederek yürümemiz gerekiyor. Herkes herkesin hakkını teslim etsin, herkes herkesi görsün, herkes herkesi fark etsin.

Az önce bir dedem söyledi, tabi eskiden Türkiye’de kesimler arası uçurumlar vardı, o boyutuyla yok. Şimdi camiye geldiği zaman hoca efendi öyle sormuyor, nasıl bilirsiniz diye soruyor, herkes iyi biliriz diye cevap veriyor, hakkınızı helal ettiniz mi diye soruyor, helal ettik diye cevap veriliyor, bu kadar. Yani kimse ne yaşadı, ne gitti falan öyle bir şey yok. Belki eskiden vardı, bilmiyoruz ama şimdi herkes herkesi fark ediyor.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Şimdi diğer kesimdeki arkadaş Alevinin konumuna bakıyor, televizyonda izliyor, gazetede okuyor, kitapta okuyor ve diyor ki; böyle değilmişti diyor ve dolayısıyla önyargılar kırılıyor. Zaten internetle dünya küçüldü, bir avuç içine sığıdı, bir tık da istediğiniz zaman istediğiniz bilgiye ulaşabiliyorsunuz. Yanılmaya kalksanız da yanılmamazsanız ama bu genel görüşe katılıyorum, bize bu ülkeyi çok görenler, bize huzuru çok görenler her zaman vardı, her zaman olacak. Asıl olan onları güldürmeyecek, onları öldürmeyecek bir çabanın, gayretin içerisinde olmamız gerektiğini söyleyebilirim.

Dolayısıyla hani Madımak konusunu konuşuyoruz, mutlak suretle çalıştaydan bir çözüm çıkmalı, rapora dönüşmeli ve gereği de yapılmalı. O konuda kararlılığımız var ama bu yeni çatışma merkezi olmamalı. Burası unutulmamalı yani unutulması da doğru değil ama unutmayalım derken, yeni bir kini, nefreti oluşturacak bir merkez de olmamalı, bunun gayreti içinde olmalıyız. Yoksa Madımak'ı ne burada ne dışarıda, aynen güzel bir şey söylendi burada, hem insan öldüreceklerin hem ben insanım diyeceklerin, bunların ikisini bir kitaba sığdırmak mümkün değil. Yani bunu kim yaptı, niye yaptı bunları da hep biliyorsunuz. Şimdi Çorum'u bildiğim için, biraz arkadaşım konuştu yani orasını daha iyi bildiğim için söylüyorum, herkes orada iç içe yaşıyor, kimsenin kimseye şeyi yok. Ben Bursa'dan, değerli Kazım arkadaşım da burada, ben arkadaşlarla beraber büyüdüm. Vatan mahallesinde 20 yıl, işte canlı şahidi, burada biz beraber büyüdük. Birbirimize ne Alevi dedik ne Sünni dedik. Hiç öyle bir derdimiz olmadı yani yaşamadık böyle bir şey. Demek ki işin özünde bir sıkıntı yok, inanç ilişkileri ayrı, onu demiyorum, halk bazında sıkıntı yok ama bize bu ülkeyi çok gören unsurlar, bizi burada rahat ettirmezler, sorunlarımız devam ederse, düşüncesindeyim.

Şimdi çok güzel şeyler söylendi. Biz çok şey yazdık aslında, bir sürü notlar aldık. Öncelikle 7. çalıştayın gündemi ile ilgili değerlendirmeler ama ben şöyle kısaca özetleyecek olursam: Dedeler yani sizlerin, Alevilik hakkındaki belirsizlikleri artıran yaklaşımları şiddetle kınadığınızı anladım.

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

Başka ne anladık, hassasiyetleriniz konusunda çok ölçülü bir dil kullandınız, hepimize teşekkür ediyorum. Yani kimse yeni bir sorun peşinde değil, herkes diyor ki, talepler var, bir çözüm bulalım diyor. Yani yeni hassasiyet alanı oluşturma peşinde koşturmadınız, aldığım buradaki ikinci not. Genel geçer talepler de az önce söylediğim gibi ılımlı, makul çerçevede, toplumsal barışı bozmayacak çerçevede, bir şekilde çözüme kavuşturulmalı anlayışı, az önce Madımak Oteli örneğinde olduğu gibi.

Bir diğer aldığım not, dedelerin geliştirilmesi takviye edilmesi ve bir enstitü mü olur, akademi mi olur? Yani tasavvufi açıdan mutlak suretle dedelerle ilgili eğitim... Madem halkla iç içeler, halkla iç içe olan dedelerimizle ilgili, onların bilgi düzeyini artıracak bir mekanizmanın kurulması konusunda ittifak gibi şey var.

Cemevlerinin statüsü derinlemesine tartışıldı, mutlak suretle bir statü verilmesi yönünde bir görüş var. Bu konu ötelenemez anlayışına sahip, ittifak edilmiş anlayış.

Din dersleri ile ilgili, bu konu, din dersi olsun da ben nerdeyim? Yani burada da mutlak suretle bu ders verilirken zorunlu kalacaksa buradaki müfredat buna göre ayarlanmalı. Hemen hemen bu da ortak görüş. Kaldırılması zaten Anayasa 24, işte son çalıştayda tartışılacak, oradaki yönü var. Bu yasada zorunlu din kültürü ahlak bilgisi öğretimi var, diğerinde eğitimi var. O da tercihli, aile isterse veya kişi kendi isterse. Böylece eğitimi zorunlu olmaktan çıkardığımız zaman dileyen dilediği gibi din dersi alacak da Alevilik-Bektaşılık üzerine din dersi almak istiyorsa anayasa o imkânı veriyor. Aman yanlış anlamayın, bunun kararını ben vermiyorum, çünkü bu işlerde bizim karar verici olmayacağımızı başından beri söyledik. Biz anayasadaki bu madde açısından bir imkân var, bir çıkış yolu var, onu son çalıştayda nasıl değerlendirecekler, nasıl bir yol izleyeceğiz, bunu göreceğiz.

Buradaki birkaç arkadaş son çalıştayda da olacak. Bir diğer benim önemli tespitim, sürecin çok böyle alelaceleye getirilip, olmuyor

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

bu iş, olmadı tarzında değil de uzun vadeye yaymadan kısa ve orta vadede toparlanacağını, vatandaşlara bunu deklare edilmesi, efendim yapılacak, yapılabilecek gibi. Bunlar şöyle bir zamanda yapılıyor, şu konuda düzenlemeyi de şu süreç de yapacağız diye zamanı-süresi belli bir ortamda bitmesi talebi ortaya çıktı. Yani bizim attığımız adımlarla ilgili de karşılıklı bir yakınlaşmayı görüyorum, bunun için ben de sizlere teşekkür ediyorum. Umarım bu samimiyet içerisinde sonuca elbirliğiyle, gönül birliğiyle varırız diyorum.

Tabi bugün biz Alevi-Bektaşî inancının geleneksel boyutunu biz-zat yaşan siz önderlerle konuştuk. Bu toplantı bu yönüyle de bence çok çok önemliydi. Katkılarınızdan dolayı hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Her zaman sizlere kapımızın açık olduğunu, görüşlerinize düşüncelerinize açık olduğumuzu ifade ediyorum. Bugün çok tekrarlanan cümleyle, kelimeyle ben de bitiriyorum, hepinize aşkı niyaz ediyorum.

MEHMET YAMAN - Gül yüzlü saygıdeğer güzel dedelerim ve Sayın Bakanım, sevgili Necdet kardeşimiz, canlarımız. Ben şahsen kendimden şöyle bahsedeyim. Bu çalıştaylarda, bu masada oturan Bakanımızın ve Necdet kardeşimizin ve diğer canlarımızın sabır temenni ile yorulmak bilmeden canla başla, en candan içtenlikle çalışmalarına nazar değmesin, hayran oldum, maşallah diyorum. Allah onlardan razı olsun.

İçimdekini tam anlatamıyorum dua için ben buradayım, çünkü ve ne mutlu diyorum. Demek ki Alevi Sünniyi, Sünni Aleviyi tanırsa, evimize gelsinler, misafir olsunlar. Köyümüze mesela geldiler. Yakında bir Sünni köyü var, aynı anne, baba, kardeş, çocuk gibi beraber oturuyoruz, yiyoruz, içiyoruz, kalkıyoruz. Diyorlar ki, şimdiye kadar bizim bazı softalar sizi bize yanlış anlattı. Sizi bize, bizi de size yanlış anlattı. Hatta Dutluca'dan bir canımız ezberlemiş Aşık Veysel'in sözlerini, çok sözleri var da diyor ki; Yezit nedir? Ne Kızılbaş, değil miyiz hep bir kardeş, bizi yakar alev, söndürmektir tek çaresi. Alevi, Sünnilik nedir, menfaattir... Bizim yolumuz ta ezelden birdir, itimat edersen gel birlik

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

kavmine girelim kardeş, birlik kavmi çok tatlıdır, benzer üzümü içip kanalım kardeş, son verelim iftiraya, sevişelim can cana, elbirlikli çalışalım, vatana çok okul, fabrika kuralım kardeş. Burada şiir okuyacak değilim, çok uzun sırf Âşık Veysel'i, sırf Yunus Emre'yi okusak Kur'an'ı Kerim'in sanki öz Türkçesidir. O zaman birlik beraberlik bütünlük içinde Mehmet Akif merhumun dediği olacaktır, kardeş olduğumuzu bildikten sonra, Mehmet Akif diyor ki; cihan yıkılsa, emin ol bu cephe sarsılmaz, rahmet olsun. Mehmet Eröz canımız vardır, profesör, çok yakın arkadaşım. O eğer Alevi Türklerle Sünni Türklerin kardeş olduklarını bilip, anlaşıp, kucaklaşıp birbirlerini öptüklerini görmezsem gözlerim açık gidecektir demişti.

Yani ben burada fazla konuşmuyorum, biz bu çalıştaylarımızın hayırlı, uğurlu olmasını, çünkü Sayın Bakanım burada gerekeni yapıyor. Erenler de yapıyorlar ve Sayın Başbakanımız da tabi ki bu neticeleri alacak ve inanıyorum ki cemevlerimiz ibadethane olarak kabul edilecektir. Çünkü samimi olarak çalışılıyor, yalandan çalışılmıyor yani öyle bir fantezi olarak çalışılmıyor. Bir talebimiz, derdimiz var. Derdimizin dermanı da bu çalıştaylardır, hak yardımcımız olsun.

Güzel dedelerim hayrı ümmet eyleyin, destur, meğer cemali kemali Muhammet imamı Hasan Şah, Hüseyin Ali ve ehlibeytine verelim candan salâvat, allahümme salli ala seyyidine Muhammed'in ve ala ali seyyidine Muhammet. Allah Allah.

Bismil şah akşamlar hayrola, hayırlar fethola, şerler defola, münkirler mat ola, garibanı fukara mamur ola, er Hak Muhammet Ali cümlemizin, eşimizin, dostumuzun, çocuğumuzun yüce toplumumuzun yardımcısı, gözcüsü, bekçisi ola, geldiğimiz yerlerde de şen ola, abad ola. Allah Allah.

Allah, Muhammet, Ali, Piri Hünkar Hacı Bektaşî Veli cümlemizi, eşimizi, dostumuzu, çocuğumuzu, saklaya, bekliye, koruya, göre, gözete neyleyim ne edeyim dedirtmeye, evlat isteye ne hayırlı evlatlar, kismet isteyene hayırlı kismetler ihsan eyleye, deryada, denizde top

ALEVİ İNANÇ REHBERLERİ ÇALIŞMA YEMEĞİ

tek ağzında, askerde, darda kalıp da ya boz atlı Hızır çağırma, imdadıma yetiş diyenlerin imdadına yetişesin.

Her gönülde bir muradı vardır, murat isteyenlerin muradını, dilek dileyenlerin dileklerini ihsan eylesin, dertlerimize şifalar, hastalarımıza hayırlı şifalar, borçlarımıza edalar ihsan eylesin, cümle geçmişlerimize rahmet eylesin, mekânlarını cennet eylesin. Cennette şahı er Muhammet ve şahı er Ali Murtaza'nın sevgili peygamberimiz Hz. Muhammet Mustafa'nın bayrağı altında toplanmamızı nasip eylesin.

Görünür görünmez, bilinir bilinmez, akla hayale gelmeyen kazalardan, belalardan kötü hastalıklardan, özellikle depresyon, yangın, su baskını gibi felaketlerden, düşman afatından bizleri saklaya, bekleyesin.

Üçlerin, beşlerin, yedilerin, on iki imamların, cümle kayı verenlerin sadıkları her zaman üzerimize hazır ve nazır eylesin. Muhammet Mustafa'nın Şahı Merdan Ali el Murtaza sana sığındım, Hüseyini Kerbela sana sığındım, dualarımızı ulu dergâhına kabul eylesin.

Toplantılarımızı, çalıştaylarımızı hayırlı, uğurlu eylesin, dem Ali sır Nebi pir Sultan Bektaşî Veli hu mümine ya Ali, bir de geçmiş tüm müminlerin ruhu için el Fatıha diyelim.

MODERATÖR - Amin. Peki, biz de teşekkür ediyoruz, hepinize iyi yolculuklar diliyoruz.